

Ouders over opvoeding ten aanzien van roken, alcohol, cannabis en internet 2011

Kerngegevens uit het
Peilstationsonderzoek Ouders

J. Verdurmen, E Vermeulen-Smit, S. van Dorsselaer,
K. Monshouwer en I. Schulten

Ouders over opvoeding ten aanzien van roken, alcohol, cannabis en internet 2011

Kerngegevens uit het
Peilstationsonderzoek Ouders

Trimbos-instituut
Utrecht, 2012

 **Trimbos
instituut**
Netherlands Institute of
Mental Health and Addiction

Colofon

Projectleiding

Dr. J.E.E. Verdurmen
Drs. E. Vermeulen-Smit
Drs. S.A.F.M. van Dorsselaer
Dr. K. Monshouwer
Drs. I. Schulten

Productiebegeleiding

Kathy Oskam

Productie en ontwerp

Ladenius Communicatie BV, Houten

Beeld

www.istockphoto.com

Personen afgebeeld op de omslag van deze uitgave zijn modellen en hebben geen relatie tot het onderwerp van deze uitgave of ieder onderwerp binnen het onderzoeksdomein van Trimbos-instituut.

ISBN: 978-90-5253-736-8

Deze uitgave is te bestellen via www.trimbos.nl/webwinkel met artikelnummer **AF1191**

Trimbos-instituut
Da Costakade 45
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030-297 11 00
F: 030-297 11 11

© 2012, Trimbos-instituut, Utrecht.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande toestemming van het Trimbos-instituut.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
2	Methode van onderzoek	13
2.1	<i>Populatie en steekproef</i>	13
2.2	<i>Dataverzameling</i>	15
2.3	<i>Beschrijving van de gewogen steekproef</i>	15
2.4	<i>Analyses</i>	18
3	Roken	23
3.1	<i>Rookgedrag van ouders</i>	23
	Hoeveel ouders hebben ooit gerookt en hoeveel roken dagelijks?	23
	Hangt het rookgedrag van ouders samen met het rookgedrag van hun kind?	23
	Zijn er verschillen tussen schoolniveaus in het rookgedrag van ouders?	24
3.2	<i>Opvattingen en opvoedgedrag van ouders ten aanzien van roken</i>	25
	Hoeveel ouders hebben openlijk tabak in huis en roken in bijzijn van het kind?	25
	Hoeveel ouders denken dat roken onder de 16 jaar schadelijk is?	25
	Hoeveel ouders stellen regels ten aanzien van roken?	27
	Hoeveel ouders kunnen makkelijk met hun kind praten over roken?	28
	Hoeveel ouders denken dat hun maatregelen ten aanzien van roken effectief zijn?	29
	Zijn er verschillen tussen schoolniveaus in de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van roken?	30
3.3	<i>Mening van ouders over verhoging van de leeftijdsgrens voor het kopen van tabak naar 18 jaar</i>	31
3.4	<i>Vergelijking tussen rapportage van ouders en kinderen</i>	32
	In hoeverre zijn ouders op de hoogte van het rookgedrag van hun kinderen?	32
	In hoeverre zijn kinderen op de hoogte van de regels ten aanzien van roken van hun ouders?	33
3.5	<i>De samenhang van verschillende opvoedgedragingen en het rookgedrag van scholieren</i>	34
3.6	<i>Trends (2007-2011)</i>	35
3.7	<i>De belangrijkste feiten en trends</i>	36
4	Alcohol	39
4.1	<i>Alcoholgebruik van ouders</i>	39
	Hoeveel ouders drinken niet, matig of zwaar alcohol?	39
	Hangt het alcoholgebruik van ouders samen met het alcoholgebruik van hun kind?	39

	Zijn er verschillen tussen schoolniveaus in het alcoholgebruik van ouders?	40
4.2	<i>Opvattingen en opvoedgedrag van ouders ten aanzien van alcohol</i>	41
	Hoeveel ouders hebben alcohol in huis en drinken in bijzijn van het kind?	41
	Hoeveel ouders denken dat alcoholgebruik onder de 16 jaar schadelijk is?	42
	Hoeveel ouders stellen regels ten aanzien van alcohol?	44
	Hoeveel ouders kunnen makkelijk met hun kind praten over alcohol?	45
	Hoeveel ouders denken dat hun maatregelen ten aanzien van alcohol effectief zijn?	46
	Zijn er verschillen tussen schoolniveaus in de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van alcohol?	47
4.3	<i>Mening van ouders over verhoging van de leeftijdsgrens voor het kopen van alcohol naar 18 jaar en over de inzet van diverse partijen om het alcoholgebruik door jongeren te beperken</i>	48
	In hoeverre zijn ouders het eens met verhoging van de leeftijdsgrens voor het kopen van alcohol naar 18 jaar?	48
	Hoe beoordelen ouders de inzet van diverse partijen om het alcoholgebruik door jongeren te beperken?	49
	Zijn er verschillen tussen schoolniveaus in de mening van ouders over alcoholbeperkende maatregelen voor jongeren?	49
4.4	<i>Vergelijking tussen rapportage van ouders en kinderen</i>	50
	In hoeverre zijn ouders op de hoogte van het alcoholgebruik van hun kinderen?	50
	In hoeverre zijn kinderen op de hoogte van de regels ten aanzien van alcohol die hun ouders denken te stellen?	51
4.5	<i>De samenhang van verschillende opvoedgedragingen en het alcoholgebruik van scholieren</i>	52
4.6	<i>Trends (2007-2011)</i>	53
4.7	<i>De belangrijkste feiten en trends</i>	55
5	Cannabis	57
5.1	<i>Cannabisgebruik van ouders</i>	57
	Hoeveel ouders hebben ooit cannabis gebruikt?	57
	Hangt de ervaring van ouders met cannabisgebruik samen met het cannabisgebruik van hun kind?	57
	Zijn er verschillen tussen schoolniveaus in de ervaring van ouders met cannabis?	58
5.2	<i>Opvattingen en opvoedgedrag van ouders ten aanzien van cannabis</i>	59
	Hoeveel ouders denken dat cannabisgebruik onder de 16 jaar schadelijk is?	59
	Hoeveel ouders stellen regels ten aanzien van cannabis?	60
	Hoeveel ouders denken dat hun maatregelen ten aanzien van cannabis effectief zijn?	61
	Zijn er verschillen tussen schoolniveaus in de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van cannabis?	63

5.3	<i>Vergelijking tussen rapportage van ouders en kinderen</i>	64
	In hoeverre zijn ouders op de hoogte van het cannabisgebruik van hun kinderen?	64
	In hoeverre zijn kinderen op de hoogte van de regels ten aanzien van cannabis die hun ouders denken te stellen?	65
5.4	<i>De samenhang van verschillende opvoedgedragingen en het cannabisgebruik van scholieren</i>	66
5.5	<i>Trends (2007-2011)</i>	67
5.6	<i>De belangrijkste feiten en trends</i>	68
6	Internet	71
6.1	<i>Opvoedgedrag van ouders ten aanzien van internetgebruik</i>	71
	Hoeveel ouders stellen regels ten aanzien van de inhoud van internetgebruik?	71
	Hoeveel ouders reageren afkeurend op excessief internetgebruik?	72
	Hoeveel ouders kunnen goed met hun kind praten over internetgebruik?	74
	Zijn er verschillen tussen schoolniveaus in het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van internetgebruik?	75
6.2	<i>Vergelijking tussen rapportage van ouders en kinderen</i>	75
	In hoeverre komt de perceptie van kinderen over opvoedgedrag ten aanzien van internetgebruik overeen met wat ouders rapporteren?	76
6.3	<i>De samenhang van verschillende opvoedgedragingen en compulsief internetgebruik van scholieren</i>	77
6.4	<i>De belangrijkste feiten</i>	78
7	Conclusies	81
	Bijlage Roken	89
	Bijlage Alcohol	97
	Bijlage Cannabis	109
	Bijlage Internet	115

1 Inleiding

Sinds 1984 wordt door het Trimbos-instituut elke vier jaar onderzoek gedaan naar middelengebruik van scholieren in Nederland in het zogeheten Peilstationsonderzoek Scholieren. Deze studie heeft in de loop der jaren waardevolle informatie geleverd over de ontwikkelingen en trends in het middelengebruik onder Nederlandse scholieren.

De afgelopen jaren is uit verschillend onderzoek naar voren gekomen dat ouders een belangrijke rol spelen bij (beginnend) middelengebruik van hun kind. Daarom is besloten om vanaf 2007 niet alleen scholieren maar ook hun ouders bij het Peilstationsonderzoek te betrekken. Voor u ligt de tweede rapportage van het Peilstationsonderzoek Ouders. Deze studie biedt kerncijfers over de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van risicogedrag (roken, drinken, cannabis en (compulsief) internetgebruik) van hun kind. Dit, gecombineerd met de cijfers over het risicogedrag van het kind, levert waardevolle informatie op voor het begrijpen van de invloed van ouders op het risicogedrag van kinderen en voor het ontwikkelen van beleid en preventieactiviteiten gericht op ouders en kinderen.

Aanleiding Peilstationsonderzoek Ouders

De directe aanleiding voor het Peilstationsonderzoek Ouders in 2007 vormden de zorgwekkende ontwikkelingen in het alcoholgebruik van scholieren en het streven om, onder andere via de invloed van ouders, een omslag in de drinkcultuur onder jongeren te bewerkstelligen.

Het Peilstationsonderzoek in 2003 liet zien dat er sinds 1999 een sterke stijging was van het aantal kinderen dat al op (zeer) jonge leeftijd met alcohol kennis maakte (Monshouwer e.a., 2004). Bovendien bleek onder de wat oudere groep scholieren de frequentie en intensiteit van het drinken erg hoog. Naast deze bevindingen uit het Peilstationsonderzoek kwamen er in die periode nog een aantal andere alarmerende berichten over het alcoholgebruik in de media. Uit het internationaal vergelijkende ESPAD onderzoek bleek bijvoorbeeld dat Nederlandse jongeren tot de zwaarste drinkers van Europa behoorden (Hibell e.a., 2004). Cijfers uit ziekenhuisregistraties toonden aan dat het aantal 12-13 jarigen dat in een ziekenhuis werd opgenomen vanwege een alcoholintoxicatie was verzesvoudigd (Valkenberg e.a., 2007). De eerste alcoholpoli voor jongeren werd geopend in Delft, gericht op het behandelen van jongeren met een alcoholvergiftiging. Tevens ontstond er een groeiend bewustzijn van de risico's die (overmatig) alcoholgebruik op jonge leeftijd heeft voor de zich nog ontwikkelende hersenen (Tapert e.a., 2004).

De gegevens van het Peilstationsonderzoek 2003 hadden ook laten zien dat het alcoholgebruik onder jongeren niet alleen geassocieerd moest worden met uitgaan (cafés en disco's), omdat de meeste kinderen hun eerste drankjes van hun ouders kregen en veel alcohol in de privésfeer – bij ouders en bij vrienden thuis – werd geconsumeerd. In die zelfde periode toonde onderzoek van de Radboud Universiteit Nijmegen aan dat ouders een belangrijke invloed hebben op het (toekomstige) drinkgedrag van het kind (van der

Vorst e.a., 2005). Met name het stellen van duidelijke en strenge regels omtrent het alcoholgebruik bleek effectief in het uitstellen van de leeftijd waarop kinderen voor het eerst alcohol gaan drinken.

Voor de overheid waren alle onderzoeksresultaten aanleiding om een programma over Alcohol en Opvoeding te starten. In heel Nederland werden nieuwe interventies ontwikkeld, getest en geïmplementeerd die er op gericht waren vooral ouders te doordringen van het feit dat alcohol op zo jonge leeftijd zeer schadelijk is. Het Trimbos-instituut bracht een rapport uit, waarin de schadelijke effecten van alcohol op deze jonge leeftijd op een rij werden gezet (Verdurmen e.a., 2006). De informatie van dit overzichtsrappport werd gebruikt voor grootschalige campagnes gericht op het informeren van opvoeders (ouders en professionele opvoeders op scholen, sportclubs en andere gelegenheden waar jongeren met alcohol in aanraking kunnen komen). In de periode 2006-2009 is door het Trimbos-instituut een landelijke campagne uitgevoerd: "Voorkom alcohol schade bij uw opgroeiende kind". De mediacampagne had een goed bereik en werd uitstekend gewaardeerd door ouders.

De insteek van al de landelijke en regionale activiteiten was een cultuuromslag te bewerkstelligen in de alcoholnorm. Om de ontwikkelingen in attitudes en gedrag van de belangrijkste opvoeders, de ouders, ten aanzien van alcoholgebruik in de loop van de tijd te kunnen volgen werd besloten om vanaf 2007 niet alleen scholieren maar ook hun ouders bij het Peilstationsonderzoek te betrekken.

Ontwikkelingen in het opvoedgedrag van 2007 tot 2009

In 2009 zijn ook binnen het HBSC- (Health Behaviour in School-aged Children) onderzoek (Dorsselaer e.a. 2010) voor het eerst de ouders van de scholieren ondervraagd. De resultaten van dit ouderdeel laten duidelijk zien dat het aanspreken van ouders op het gebruik van alcohol van hun kinderen, zoals dat gebeurt is in de campagnes, terecht is. In 2009 zagen we namelijk een sterke samenhang tussen het opvoedgedrag van de ouders enerzijds, en de verschillende gedragingen van hun kinderen anderzijds. Dat bleek niet alleen voor alcohol, maar ook voor roken en cannabis het geval. Het middelengebruik van scholieren bleek nog steeds heel sterk bepaald door hoe hun ouders zich gedragen en hen in dit opzicht bijsturen, en dat was een belangrijke reden om vooral ook de ouders te betrekken bij pogingen om jongeren te beïnvloeden.

In de periode 2007- 2009 zagen we opvallende trends in het middelengebruik van scholieren: het dagelijks roken en het alcoholgebruik zijn gedaald bij de jongste groepen. Ook de opvattingen van de ouders over het gebruik van alcohol door jonge kinderen (onder de 16 jaar) zijn in die twee jaar over de hele linie restrictiever geworden. Deze gunstige trend, in zowel het opvoedgedrag van ouders als het middelengebruik van kinderen, correspondeerde met de toenemende aandacht – in media, in voorlichting, in preventie – voor de risico's van roken en alcoholgebruik voor deze jonge groepen. Een deel van deze veranderingen kunnen we waarschijnlijk wel hiermee in verband brengen. Immers, ook uit dit onderzoek blijkt dat de specifieke opvoeding ten aanzien van middelen een goede voorspeller is voor het middelengebruik van jongeren. Bovendien zien we dat ouders tussen 2007 en 2009 systematisch restrictiever zijn gaan denken over de risico's

die verbonden zijn aan het drinken van alcohol door adolescenten. Dat zou betekenen dat de verhoogde investeringen op dit terrein hun vruchten begonnen af te werpen. Het lijkt er dus op dat de aanpak werkte en het onderstreept het belang van continuering ervan voor het behoud van deze gunstige effecten.

Activiteiten om een cultuuromslag onder ouders te bewerkstelligen

Naast de toegenomen kennis over de schadelijkheid van alcohol en de rol van ouders in de preventie van alcoholgebruik is de afgelopen jaren veel kennis beschikbaar gekomen over de rol die ouders spelen bij rokenopvoeding en (in mindere mate) cannabisopvoeding. Deze kennis is met elkaar in samenhang gebracht, vertaald in interventies en campagnes en toegepast in regionaal alcoholmatigingsbeleid, tabakspreventiebeleid en drugsbeleid. Ondanks de veelbelovende resultaten zijn de landelijke massamediale campagnes richting ouders, dankzij de politieke cultuuromslag, na 2009 niet gecontinueerd. In de periode 2010-2011 hebben het Trimbos-instituut en STIVORO samen met regionale partners echter een brede leefstijlcampagne 'Roken, drinken, blowen & opvoeding. Hoe pak jij dan aan?' uitgevoerd. Het doel is om ouders kennis en opvoedtips aan te reiken om middelengebruik op jonge leeftijd te voorkomen. Ook kunnen ouders op www.hoepak-jijdataan.nl een online cursus doen om vaardigheden te oefenen om te praten met hun kind over niet roken, drinken en blowen. Met behulp van een regionale mediacampagne zijn ouders bewust gemaakt van hun invloed op het roken, drinken en blowen van hun kind en doorverwezen naar het online en regionaal aanbod. Speciale aandacht ging uit naar de inpassing van campagnematige- en voorlichtingsactiviteiten binnen het lokaal alcoholmatigingsbeleid, tabakspreventiebeleid en drugsbeleid. Het programma heeft eraan bijgedragen dat professionals materialen en methodieken in handen hebben om ouders, volgens de laatste evidence-based en practice based inzichten, te ondersteunen bij middelspecifieke opvoeding en het weerbaar maken van hun kind.

Het huidige rapport

In het huidige rapport tonen we de ontwikkelingen in de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van middelengebruik. In dit rapport kunt u lezen in hoeverre er in de afgelopen vier jaar, zoals beoogd met al de landelijke en regionale activiteiten, een cultuuromslag is bewerkstelligd in bijvoorbeeld de alcoholnorm en in hoeverre het opvoedgedrag ten aanzien van middelengebruik gedurende deze jaren is verbeterd.

Waar het Peilstationsonderzoek Ouders zich in 2007, naast roken en cannabis, toch voornamelijk richtte op de opvoeding ten aanzien van alcohol, worden nu meer kerncijfers gerapporteerd omtrent roken- en cannabisspecifieke opvoeding. Zo wordt het cannabisgebruik van de kinderen bijvoorbeeld in verband gebruikt met de ervaring die hun ouders hebben met cannabisgebruik en de mate van regels die ouders stellen als het gaat om het cannabisgebruik van hun kind.

Naast het traditionele gebruik van tabak, alcohol en drugs zijn er de laatste jaren ook andere vormen van risicovol of verslavend gedrag in opkomst. Een voorbeeld daarvan is (compulsief) internetgebruik. Het internetgebruik van jongeren is een onderwerp dat veel aandacht trekt. Internet heeft veel mogelijkheden die jongeren vaak intensief benutten,

zoals het gebruik van sociale netwerksites als Facebook en Hyves. Naast veel positieve invloeden wordt er ook vaak gewezen op de gevaren van internet voor jongeren zoals blootstelling aan digitaal pesten, ongewenste contacten van onder andere loverboys (via 'grooming') en compulsief internetgebruik of game-verslaving. Het IVO voert sinds 2006 jaarlijks de Monitor Internet en Jongeren (van den Eijnden & van Rooij, 2007) uit, waardoor er een goed beeld ontstaat van de ontwikkeling van het internetgebruik bij jongeren. Recent onderzoek laat zien dat opvoedgedrag van ouders ten aanzien van internet, zoals praten, regels en reacties op excessief gebruik gerelateerd zijn aan compulsief internetgebruik (van den Eijnden e.a. 2010). In dit rapport laten we zien in hoeverre Nederlandse ouders deze opvoedgedragingen in de praktijk brengen.

De opzet van het huidige rapport

In dit rapport worden de kerncijfers gepresenteerd over de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van roken, alcoholgebruik, cannabisgebruik en gebruik van internet door hun kinderen.

In alle hoofdstukken worden de kerndata eerst gepresenteerd voor de hele onderzoeksgroep. Hierna volgen uitsplitsingen naar belangrijke achtergrondkenmerken als geslacht, leeftijd, schoolniveau en gebruik van ouders en kinderen zelf.

Vervolgens zijn de ouder- en kindgegevens met elkaar in verband gebracht en wel op de volgende twee manieren. Ten eerste geven we antwoord op de vraag of ouders op de hoogte zijn van het risicogedrag van hun kind en of kinderen de regels die hun ouders denken te stellen ten aanzien van dat gedrag hetzelfde ervaren als hun ouders. Ten tweede is het risicogedrag van scholieren in een multivariate analyse in verband gebracht met het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van het betreffende gedrag. Hierdoor kan de bijdrage van een bepaald kenmerk – zoals de opvattingen van ouders over de schadelijkheid van alcohol – worden onderzocht terwijl de andere factoren in de analyse constant worden gehouden, waardoor kan worden vastgesteld welke opvoedgedragingen van ouders het meest samenhangen met het risicogedrag van het kind.

Tot slot worden, zoals reeds genoemd, trendgegevens gepresenteerd gebaseerd op de resultaten van de afgelopen twee Peilstationsonderzoeken Ouders (2007 en 2011) en het HBSC onderzoek Ouders (2009).

In de bijlage hebben wij in tabellen de cijfers uit de tekst opgenomen. Op deze manier willen wij een handzaam overzicht schetsen van de kerndata, voor iedereen die in de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van risicogedrag van scholieren geïnteresseerd is.

Referenties

- Dorselaer S van, Looze M de, Vermeulen-Smit E, Roos S de, Verdurmen J, Bogt T ter & Vollebergh W (2010). *HBSC 2009: Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Eijnden R van den & Rooij T van (2007). *Monitor Internet en Jongeren 2006 en 2007: Ontwikkelingen in internetgebruik en de rol van opvoeding*. Rotterdam: IVO.
- Eijnden RJM van den, Spijkerman R, Vermulst AA, Rooij AJ van & Engels RCME (2010). Compulsive Internet use among adolescents: bidirectional parent-child relationships. *J Abnorm Child Psychol*, 38, 77- 89.
- Hibell B, Andersson B, Bjarnasson T, Ahlström S, Balakireva O, Kokkevi A & Morgan M (2004). *The 2003 ESPAD Report, Alcohol and Other Drug use Among Students in 35 European Countries*, CAN, Stockholm, Sweden.
- Monshouwer K, Dorselaer S van, Gorter A, Verdurmen J & Vollebergh W (2004). *Jeugd en riskant gedrag 2003*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Tapert SE, Calwell L, Burk C (2004/2005). Alcohol and the Adolescent Brain: Human Studies. *Alcohol Research & Health*, 28, 205-212.
- Valkenberg H, Lely N van der & Brugmans M. (2007), *Alcohol en jongeren, een ongelukkige combinatie*. Medisch Contact online en www.veiligheid.nl.
- Verdurmen J, Abraham M, Planije M, Monshouwer K, Dorselaer S van, Schulten I, Bevers J & Vollebergh W (2006). *Alcoholgebruik en jongeren onder de 16 jaar. Schadelijke effecten en effectiviteit van alcoholinterventies*. Trimbos-instituut, Utrecht.
- Vorst H van der, Engels RCME, Meeus W, Dekovic M, Leeuwe J van (2005). The role of alcohol-specific socialization in adolescents' drinking behaviour. *Addiction* 100, 1464-1476.

2 Methode van onderzoek

In 2007 is door het Trimbos-instituut in het kader van het *Peilstationsonderzoek Scholieren* voor het eerst een parallel onderzoek gedaan onder de ouders van deze scholieren (alleen in het voortgezet onderwijs), het *Peilstationsonderzoek Ouders*. Deze parallelle studie onder ouders is herhaald in het *HBSC-onderzoek* van 2009 en nu in het *Peilstationsonderzoek 2011*.

Omdat het *Peilstationsonderzoek Ouders 2007*, het *HBSC-onderzoek Ouders 2009* en het *Peilstationsonderzoek Ouders 2011* een groot aantal identieke vragen bevatten over de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van roken, drinken en drugsgebruik, kan worden nagegaan welke ontwikkelingen zich tussen 2007, 2009 en 2011 op deze terreinen hebben voorgedaan. Daarnaast komen in 2011 ook nieuwe onderwerpen aan bod, zoals het druggebruik van ouders en het opvoedgedrag ten aanzien van internetgebruik.

Dit hoofdstuk zal specifiek ingaan op de dataverzameling en steekproef van het *Peilstationsonderzoek Ouders*. Achtergrondinformatie over de dataverzameling van het *Peilstationsonderzoek Scholieren* en uitkomsten van dit onderzoek kunt u vinden in het rapport "Jeugd en riskant gedrag 2011; Kerngegevens uit het *Peilstationsonderzoek Scholieren*" (Verdurmen e.a., 2012).

2.1 Populatie en steekproef

Onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie bestond uit ouders van leerlingen van alle leerjaren van het VMBO (4), HAVO (5) en VWO (6) in heel Nederland.

Steekproef (en dataverzameling scholieren)

De ouders in dit onderzoek zijn benaderd via de deelnemende scholieren aan het *Peilstationsonderzoek Scholieren*.

De steekproef van het *Peilstationsonderzoek Scholieren* werd getrokken in twee fasen en op *random* wijze, dat wil zeggen willekeurig. Deze willekeurigheid is nodig om de representativiteit van de steekproef te waarborgen, zodat een goede afspiegeling van de Nederlandse scholieren wordt verkregen.

In de eerste fase werd een steekproef van scholen getrokken uit het bestand van alle scholen in heel Nederland (bron: informatieservice van het ministerie van OC&W).

De werving van scholen liep van april tot september 2011.

Vervolgens werd aan alle deelnemende scholen verzocht een lijst te verstrekken met de namen van alle op de school aanwezige klassen. Uit deze lijst werden op het Trimbos-instituut, willekeurig de benodigde klassen getrokken. Het aantal klassen per school varieerde tussen twee of drie, afhankelijk van de grootte van de school.

De vragenlijst werd schriftelijk en klassikaal afgenomen op 141 scholen (48% respons), in 367 klassen en door 7722 leerlingen ingevuld.

Voor een gedetailleerde beschrijving van de steekproeftrekking in het Peilstationsonderzoek Scholieren verwijzen wij naar Verdurmen e.a. (2012).

Het benaderen van de ouders

Tijdens de afname van de vragenlijst van het Peilstationsonderzoek Scholieren op de scholen in oktober/november 2011 kregen de kinderen in een gesloten envelop een brief en een vragenlijst voor hun ouders mee. De leerlingen werden geïnstrueerd om de vragenlijst nog dezelfde middag aan één van hun ouders te overhandigen. In de bijgesloten brief werden de ouders verzocht deze vragenlijst in te vullen en aan het Trimbos-instituut te retourneren. Om de vragenlijsten van de ouders en de leerlingen te kunnen koppelen waren beide lijsten voorzien van een identiek nummer. De vragenlijst was anoniem; naam en adres werden niet gevraagd.

Ter verhoging van de respons werden tien waardebonnen ter waarde van 100 euro verloot onder de deelnemende ouders. Tevens werd een week na de uitgave van de vragenlijsten door de school een herinneringsbrief naar de ouders verzonden of in de klas uitgedeeld, met het verzoek aan de ouders om de vragenlijst in te vullen en te retourneren.

Respons

In totaal werd aan alle (7722) aan het Peilstationsonderzoek deelnemende scholieren van het voortgezet onderwijs een vragenlijst voor de ouders uitgereikt. Er werden 3780 vragenlijsten door de ouders ingevuld en terug gezonden. Om te controleren of de ouder-vragenlijst bij de juiste ouder terecht was gekomen, (en bijv. niet gewisseld was met een klasgenoot), zijn de geretoureerde vragenlijsten op enkele aspecten vergeleken met de leerlingvragenlijsten. Naast het respondentnummer is ook een vergelijking gemaakt met de leerlingvragenlijst op postcode, geboortemaand, geboortjaar en geslacht van het kind. Wanneer deze gegevens niet overeen kwamen, zijn de ouders niet meegenomen in verdere analyses. Deze procedure resulteerde in een netto steekproef van 3695 ouders (netto respons: 7722 scholieren, respons percentage: 48%).

Respons versus non-respons van ouders

Aangezien de vragenlijst door 48 procent van de ouders is ingevuld, is er nagegaan of de kenmerken van de kinderen van deze ouders verschillen van de kenmerken van de kinderen van ouders die geen vragenlijst hebben ingevuld.

Vergeleken met de ouders die niet meededen, was er een klein verschil in geslacht van het kind van responderende ouders (53.0% versus 49.2% jongens, $p < .01$). De leeftijd van de scholieren van responderende ouders was iets lager dan van niet-responderende ouders (14.0 versus 14.4; t-toets $p < .01$). Kinderen van deelnemende ouders waren vaker autochtoon ($p < .01$ / χ^2 toets). Ook zaten kinderen van ouders die deelnamen vaker op het VWO en minder vaak op het VMBO-b dan kinderen van ouders die niet meededen ($p < .01$ / χ^2 toets).

Deze verschillen konden worden opgelost door het herwegen van de steekproef van de ouders op basis van de kenmerken van het kind. Net zoals voor de data van de scholieren is voor de data van de ouders een aparte weegfactor gemaakt op basis van de kenmerken van de scholieren (geslacht, leerjaar, schoolniveau en stedelijkheid). Aangezien geen gegevens bekend zijn over de verdeling van etnische groepen op het voortgezet onderwijs kon voor etniciteit niet worden herwogen. De kenmerken van de deelnemende ouders en van de deelnemende scholieren staan vermeldt in tabel 2b.

2.2 Dataverzameling

De vragenlijst

De gegevens werden verzameld met een schriftelijke vragenlijst. De kern van de vragenlijst bestond net als in 2007 uit vragen naar het gebruik van tabak, alcohol en drugs door de kinderen, naar de opvattingen van de ouders ten aanzien van middelengebruik door de kinderen en hoe zij daar in de opvoeding mee omgaan. Daarnaast is nu ook gevraagd naar het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van internetgebruik.

In de vragenlijst is toegelicht dat met 'Uw kind' steeds het kind werd bedoeld van wie de ouders de vragenlijst hadden gekregen, zodat de antwoorden betrekking hadden op het kind dat deelnam aan het Peilstationsonderzoek Scholieren.

In de vragenlijst werden ook vragen gesteld over de partner van degene die de vragenlijst invulde. Bij kinderen van gescheiden ouders is dit niet de vader of moeder van bovengenoemd kind maar de stiefouder. In deze rapportage wordt echter wel gesproken over de partner alsof het de vader of moeder van het kind is.

Afname van de vragenlijsten

De ouders werden vooraf geattendeerd op de vragenlijst middels een brief. De afname van de vragenlijst bij de scholieren vond plaats in de periode oktober- november 2011. Tijdens de klassikale afname van de vragenlijst bij de scholieren onder begeleiding van een onderzoeksassistent van het Trimbos-instituut of door een medewerker van de GGD, is de vragenlijst voor de ouders door deze medewerkers in een gesloten envelop aan de leerlingen uitgereikt. Hierbij werd er op toegezien dat het nummer op de vragenlijsten van ouder en kind overeenkwam.

2.3 Beschrijving van de gewogen steekproef

Het wegen van de steekproef

Uit eerder Peilstationsonderzoek kwamen enkele demografische factoren naar voren die samenhangen met middelengebruik, te weten geslacht, stedelijkheidsniveau, leeftijd en schoolniveau. Uit vergelijking van de steekproefgegevens met de landelijke CBS gegevens bleek de verdeling van deze factoren in de steekproef in lichte mate af te wijken van de landelijke verdeling. Aangezien we voornamelijk geïnteresseerd zijn in

de opvattingen van ouders over het risicogedrag onder scholieren én aangezien geen bevolkingscijfers beschikbaar zijn over demografische factoren van ouders, is de steekproef herwogen op de kenmerken van het kind. De steekproef van de ouders werd dus herwogen voor stedelijkheid, geslacht, leerjaar en schoolniveau van hun kind.

Voor de analyses die alleen betrekking hebben op ouders van scholieren tot en met 16 jaar én onder de 16 jaar is een aparte weegfactor aangemaakt voor die specifieke leeftijdsgroep (voor de verdeling naar leerjaar, geslacht, schoolniveau en stedelijkheidsniveau). De cijfers die verder in dit hoofdstuk worden genoemd hebben betrekking op de hele steekproef (gewogen).

Leeftijd en geslacht van de ouders

De steekproef van de ouders bestaat voornamelijk uit moeders (80.7%). Het grootste deel van de ouders (70.1%) is tussen de 40 en de 49 jaar (zie tabel 2a).

Tabel 2a Leeftijdscategorie ouders (aantal respondenten, %)		
	N	%
Jonger dan 30	4	0.1
30-34 jaar	27	0.7
35-39 jaar	274	7.4
40-44 jaar	1164	31.5
45- 49 jaar	1426	38.6
50-54 jaar	657	17.8
55-59 jaar	116	3.1
60 jaar of ouder	26	0.7

Leeftijd en geslacht van de scholieren

De steekproef van de scholieren bestaat na herweging voor 51.1 procent uit jongens. De gemiddelde leeftijd is 14.3 jaar en verschilde nauwelijks voor jongens en meisjes. De totale steekproef uit het Peilstationsonderzoek Scholieren bestond voor 51.2 procent uit jongens en de gemiddeld leeftijd was 14.4 jaar.

Tabel 2b Sociaaldemografische gegevens van Peilstationsonderzoek Ouders en Peilstationsonderzoek Scholieren (gewogen aantallen en %)

	Peilstationsonderzoek Ouders		Peilstationsonderzoek Scholieren	
	N	%	N	%
Totaal¹	3695		7722	
Geslacht				
Jongen	1889	51.1	3953	51.2
Meisje	1806	48.9	3769	48.8
Stedelijkheidsgraad²				
Zeer sterk stedelijk	602	16.3	1255	16.2
Sterk stedelijk	999	27.0	2085	27.0
Matig stedelijk	758	20.5	1590	20.6
Weinig stedelijk	889	24.1	1855	24.0
Niet stedelijk	447	12.1	937	12.1
Etnische afkomst				
Nederlands	3237	87.9	6231	80.9
Surinaams	39	1.0	166	2.2
Antilliaans/Arubaans	21	0.6	77	1.0
Marokkaans	22	0.6	154	2.0
Turks	34	0.9	180	2.3
Overig westers	209	5.7	481	6.2
Overig niet westers	123	3.3	415	5.4
Schoolniveau³				
VMBO-basis/kader-beroeps	623	16.9	1477	19.2
VMBO-theoretisch/gemengd	933	25.3	1993	25.9
HAVO	1031	27.9	2111	27.4
VWO	1104	29.9	2116	27.5

¹ Door afronding en weging is het mogelijk dat de aantallen en percentages niet optellen tot het totaal

² Stedelijkheid van de gemeente waar de respondenten wonen (zeer grote stad- klein dorp)

³ Bij combinatieklassen is het schoolniveau naar beneden ingedeeld. Bijvoorbeeld: de combinatie VMBO-theoretisch/HAVO is ingedeeld bij VMBO-theoretisch

Stedelijkheid

Voor het bepalen van de stedelijkheid van de woonplaats van de respondent is gebruik gemaakt van de postcode van de leerling en CBS-gegevens over het stedelijkheidsniveau van gemeenten in Nederland (tabel 2b).

Etnische afkomst

De etnische afkomst is bepaald op basis van het geboorteland van de respondent, diens vader en moeder. Hierbij is de CBS-methodiek gehanteerd: een respondent wordt tot een andere etnische groep dan de Nederlandse gerekend als hij/zij zelf niet in Nederland

is geboren óf als één van beide ouders niet in Nederland is geboren. Wanneer de respondent én één of beide ouders in het buitenland zijn geboren is de etnische afkomst gelijk aan het geboorteland van de respondent. Wanneer de respondent in Nederland en beide ouders in het buitenland zijn geboren is het geboorteland van de moeder bepalend. Er werden zeven etnische groepen onderscheiden (tabel 2b): Nederlands, Surinaams, Antilliaans/Arubaans, Marokkaans, Turks, overig westers en overig niet westers (conform CBS).

Schoolniveau

In dit rapport worden vier schoolniveaus onderscheiden: VMBO-basisberoepsgerichte of kaderberoepsgerichte leerweg (VMBO-b; te vergelijken met het vroegere (I)VBO), VMBO-theoretische of gemengde leerweg (VMBO-t; te vergelijken met het vroegere MAVO) HAVO en VWO. Vooral in de eerste twee leerjaren kan er sprake zijn van een combinatie van, meestal twee, schoolniveaus. Voor de analyses zijn deze combinatieklassen ingedeeld bij het laagste schoolniveau. Een VMBO-t/HAVO klas is dus ondergebracht bij het schoolniveau VMBO-t.

Omdat niet elk schoolniveau evenveel leerjaren telt zijn de leeftijdsgroepen niet gelijk over de schoolniveaus verdeeld. Een ruime meerderheid van de leerlingen van 17 jaar en ouder zit op het VWO en HAVO (tabel 2c). De oudere leerlingen die wél op het VMBO zitten vormen ook een specifieke groep omdat het zittenblijvers betreft. Bij de uitsplitsing naar schoolniveau is daarom een selectie gemaakt van leerlingen tot en met 16 jaar, zodat de schoolniveaus onderling goed te vergelijken zijn.

	12 jaar	13 jaar	14 jaar	15 jaar	16 jaar	17 jaar en ouder
VMBO-beroeps/kaderberoeps	18.4	20.9	20.6	17.3	14.3	1.2
VMBO-theoretisch/gemengd	31.9	29.5	29.6	30.1	16.1	2.1
HAVO	24.7	23.5	23.4	25.8	38.7	38.7
VWO	24.9	26.1	26.3	26.9	30.8	58.0

¹ bij combinatieklassen is het schoolniveau naar beneden ingedeeld. Bijvoorbeeld: de combinatie VMBO-t/HAVO is ingedeeld bij VMBO-t.

2.4 Analyses

Uitsplitsingen in subgroepen

In dit rapport worden de bevindingen uitgesplitst naar leeftijd, geslacht en schoolniveau van het kind. Om de figuren overzichtelijk te houden zijn verschillen tussen jongens en meisjes wel geanalyseerd maar niet in de figuren opgenomen. Sekseverschillen worden

echter wel in de tekst en in de tabellen genoemd.

Het opvoedgedrag van ouders is in de verschillende hoofdstukken uitgesplitst naar de mate van risicogedrag van scholieren (tabak, alcohol, cannabis of compulsief internetgebruik). Bij opvoedgedrag ten aanzien van roken, alcohol en cannabis zijn tevens analyses uitgevoerd naar het gebruik van de ouders. Gegevens over het gedrag van de jongere zijn verkregen uit de data van de scholieren en die over het gedrag van de ouders uit de data van de ouders zelf. In de betreffende hoofdstukken lichten we de gebruikte kenmerken verder toe.

Verschillen tussen groepen

Verschillen waarbij de 95%-betrouwbaarheidsintervallen van twee percentages elkaar niet overlappen zijn significant. Als verschillen worden genoemd die opvallend zijn, maar niet significant zal dit altijd worden vermeld.

In de meeste tabellen worden twee groepen met elkaar vergeleken en wordt een verschil aangegeven met een sterretje. Bij verschillen tussen leeftijdsgroepen, schoolniveau, roken van het kind, cannabisgebruik van het kind en alcoholgebruik van ouders hebben we echter drie of meer groepen met elkaar vergeleken. Verschillen worden in deze tabellen aangegeven met superscripten. Een verschil in superscript betekent dat de percentages van twee groepen van elkaar verschillen. Een illustratie hiervan staat in tabel 2d.

	VMBO-b	VMBO-t	HAVO	VWO
1	15.4 ^a	6.9 ^b	5.2 ^b	0.9 ^c
2	80.2 ^a	71.3 ^{a,b}	62.4 ^{b,c}	50.5 ^c
3	14.5 ^a	8.4 ^{a,b}	10.4 ^a	3.0 ^b

Rij 1: VMBO-b verschilt van alle andere niveaus; VMBO-t en HAVO verschillen niet van elkaar maar verschillen van VMBO-b en VWO; VWO verschilt van alle anderen niveaus

Rij 2: VMBO-b verschilt niet van VMBO-t en verschilt wel van HAVO en VWO; VMBO-t verschilt niet van VMBO-b en HAVO, maar wel van VWO; HAVO verschilt van VMBO-b maar niet van de andere niveaus; VWO verschilt niet van HAVO maar wel van VMBO-b en VMBO-t

Rij 3: de eerste drie schoolniveaus verschillen niet; VWO verschilt van VMBO-b en HAVO maar niet van VMBO-t

Vergelijkingen tussen ouders en kinderen

In dit rapport worden de antwoorden van ouders en de antwoorden van kinderen op een aantal aspecten met elkaar vergeleken. Voor deze vergelijking is gebruik gemaakt van een selectie van kinderen uit het Peilstationsonderzoek Scholieren waarvan een ouder de oudervragenlijst had ingevuld. Op deze manier worden de antwoorden van de

ouders als groep vergeleken met de antwoorden van hun kinderen als groep. Er is dus geen vergelijking gemaakt op individueel niveau gemaakt tussen ouders en kinderen. Omdat de antwoorden van de scholieren een selectie van de jongeren uit het Peilstationsonderzoek Scholieren betreft, heeft dit als gevolg dat de percentages die in dit rapport ten aanzien van scholieren worden gepresenteerd soms licht afwijken van de percentages die in de rapportage van het Peilstationsonderzoek Scholieren staan vermeld. De percentages in dit rapport dienen ter vergelijking met de ouders van deze scholieren. Voor representatieve cijfers over de Nederlandse scholieren verwijzen wij naar het Peilstationsonderzoek Scholieren (Verdurmen e.a., 2012).

Analyses ouders van kinderen jonger dan 16 jaar

Indien een vraag specifiek betrekking had op opvattingen ten aanzien van middelengebruik onder de 16 jaar, zijn in de analyses alleen ouders van kinderen jonger dan 16 jaar meegenomen. In de betreffende figuur en tabel staat steeds aangegeven wanneer er een selectie is gemaakt.

Schaalscores

Voor een aantal opvoedgedragingen is een schaal berekend bestaande uit enkele vergelijkbare vragen. Voor de analyses zijn de schaalscores zó ingedeeld dat de schaal als geheel in een percentage kan worden weergegeven. Zo is de schaal 'verwachte effectiviteit' zó ingedeeld dat het percentage in de tabellen het percentage weergeeft van de ouders die vinden dat hun maatregelen wel of beslist wel effectief zullen zijn. In de betreffende hoofdstukken lichten we de gebruikte schalen verder toe.

Causaliteit

Het is verleidelijk om gegevens over het opvoedgedrag van de ouders naast het risicogedrag van hun kind te zetten en dan te concluderen dat er een causale relatie tussen beide bestaat, bijvoorbeeld dat de opvoeding de oorzaak is dat het kind is gaan roken. Onze data zijn echter cross-sectioneel, dat wil zeggen op één meetmoment verzameld, en daarom kunnen we niet weten of het risicogedrag van het kind het daadwerkelijke gevolg van eerder opvoedgedrag van de ouders is. Het opvoedgedrag kan ook een reactie zijn op het risicogedrag van hun kind. Op basis van deze gegevens kunnen dus alleen uitspraken worden gedaan over de onderlinge samenhang tussen opvoedgedrag van ouders en risicogedrag van hun kind.

Correctie voor clustereffecten

Bij het analyseren van de data is rekening gehouden met de weging van het databestand en de klassikale uitgave van de vragenlijst via de kinderen. Klassikale uitgave leidt tot clustering van de data omdat ouders van leerlingen uit dezelfde klassen kenmerken met elkaar delen. De ouders (van deze leerlingen) zijn daarom niet als individuele steekproefeenheden te beschouwen. Het statistisch pakket dat voor de analyses gebruikt werd, Stata (versie 11), houdt met beide aspecten van de dataset, weging en clustering van de data, rekening waardoor correcte betrouwbaarheidsintervallen worden berekend.

Multivariate analyses

Voor enkele kernbegrippen zijn multivariate regressieanalyses gedaan. Hierdoor kan de bijdrage van een bepaald kenmerk – zoals de opvattingen van ouders over de schadelijkheid van alcohol – worden onderzocht terwijl de andere factoren in de analyse constant worden gehouden.

In elk hoofdstuk bekijken we het gebruik van het desbetreffende risicogedrag (tabak, alcohol, cannabis en internetgebruik door scholieren) wanneer gecorrigeerd wordt voor demografische variabelen en opvoedgedragingen. Hierdoor kan worden vastgesteld welke opvoedgedragingen van ouders het meest samenhangen met het risicogedrag van het kind.

In de hoofdstukken ten aanzien van middelengebruik wordt in de multivariate analyses tevens gecorrigeerd voor het gebruik van het betreffende middel door de ouders zelf. Hierdoor kan bijvoorbeeld worden bekeken of alcoholgebruik van scholieren samenhangt met de regels die ouders stellen over alcoholgebruik wanneer er rekening wordt gehouden met de mate van alcoholgebruik van de ouders (wat bij strenge ouders minder vaak zwaar is).

De analyses betreffen *logistische* regressieanalyses die resulteren in odds ratio's (OR). Dat is een maat voor de kans dat jongeren met een bepaald kenmerk (bijvoorbeeld jongens, HAVO-leerlingen, jongeren met ouders die duidelijke regels stellen) meer of juist minder vaak riskant gedrag vertonen dan de referentiegroep. Een significante odds ratio *groter* dan 1 duidt een grotere kans aan van een kind met een bepaald kenmerk ten opzichte van de referentiegroep, een odds ratio *kleiner* dan 1 duidt op een kleinere kans. In de tabel staat altijd vermeld wat de referentiegroep is waarmee een bepaalde groep is vergeleken.

Trendgegevens

In de hoofdstukken over middelengebruik vergelijken we de gegevens van het *Peilstationsonderzoek Ouders* uit 2011 voor enkele kerngegevens met het *HBSC-onderzoek* van 2009 en met het *Peilstationsonderzoek Ouders* uit 2007. Dit is echter alleen mogelijk als in de verschillende onderzoeken precies dezelfde vraagstelling is opgenomen en een vergelijkbare populatie is onderzocht.

In 2007 is een vergelijkbare vragenlijst afgenomen onder ouders van kinderen in de leeftijd 12 tot en met 18 jaar (n=4119) van het voortgezet onderwijs. In 2009 is tevens een vergelijkbare vragenlijst afgenomen, echter onder ouders van kinderen in de leeftijd 12 tot en met 16 jaar van de leerjaren 1 tot en met 4 van het voortgezet onderwijs. Voor een goede vergelijking met het HBSC-onderzoek Ouders (n=2965) zijn ook van het Peilstationsonderzoek Ouders uit 2007 en van het Peilstationsonderzoek Ouders uit 2011 alleen de ouders van kinderen in de leeftijd 12 tot en met 16 jaar van de leerjaren 1 tot en met 4 meegenomen in de analyses (n=3634 en n=3209, respectievelijk).

Hoewel bij beide studies representatieve steekproeven zijn genomen, is het altijd mogelijk dat een bepaalde trend veroorzaakt wordt door verschillen in steekproefopstelling. Bij een vergelijking tussen de beide onderzoeken bleken er kleine verschillen in de steekproeven te zijn. Die kunnen een verklaring vormen voor de gevonden trends. Om

dat uit te sluiten, zijn aanvullende analyses uitgevoerd om na te gaan of de gevonden verschillen in de percentages tussen 2007, 2009 en 2011 toe te schrijven zijn aan de verschillen in de steekproeven. Als dit zo is, dan wordt dat in het betreffende hoofdstuk vermeld.

Referenties

Verdurmen J, Monshouwer K , Dorselaer S van, Lokman S, Vermeulen-Smit E & Vollebergh W (2012). *Jeugd en riskant gedrag 2011: Kerngegevens uit het peilstationsonderzoek scholieren*. Utrecht: Trimbos-instituut.

3 Roken

In dit hoofdstuk wordt gerapporteerd over de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van roken door hun kinderen: zoals de regels die ouders uitdragen, de kwaliteit van de communicatie met betrekking tot roken en de zichtbaarheid van sigaretten in de omgeving van het kind. Deze opvoedgedragingen worden tevens uitgesplitst naar rookgedrag van het kind en rookgedrag van de ouders.

Zoals genoemd in hoofdstuk 2 is het verleidelijk om het opvoedgedrag van ouders als oorzaak te zien van het rookgedrag van hun kind. Aangezien deze gegevens op één meetmoment zijn verzameld kunnen we alleen uitspraken doen over de onderlinge samenhang.

Rookgedrag van ouders en scholieren in dit hoofdstuk

Aan de ouders is gevraagd hoe vaak zijzelf en hun partner roken. De ouders zijn ingedeeld in rokers, of niet-rokers. Niet-rokers zijn gezinnen waarin geen van beide ouders rookt. Rokers zijn gezinnen waarin één of beide ouders roken. Aan de kinderen is gevraagd hoe vaak zij roken. De kinderen zijn ingedeeld in nooit, ooit en wekelijks rokers. Niet-rokers zijn kinderen die nog nooit (tenminste één sigaret) hebben gerookt. Ooit rokers zijn kinderen die wel eens hebben gerookt maar nu minder dan één keer per week. Wekelijks rokers zijn kinderen die nu één keer per week of vaker roken. Door deze uitsplitsingen kunnen we nagaan of het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van roken samenhangt met het roken van de ouders, en met het roken van het kind.

3.1 Rookgedrag van ouders

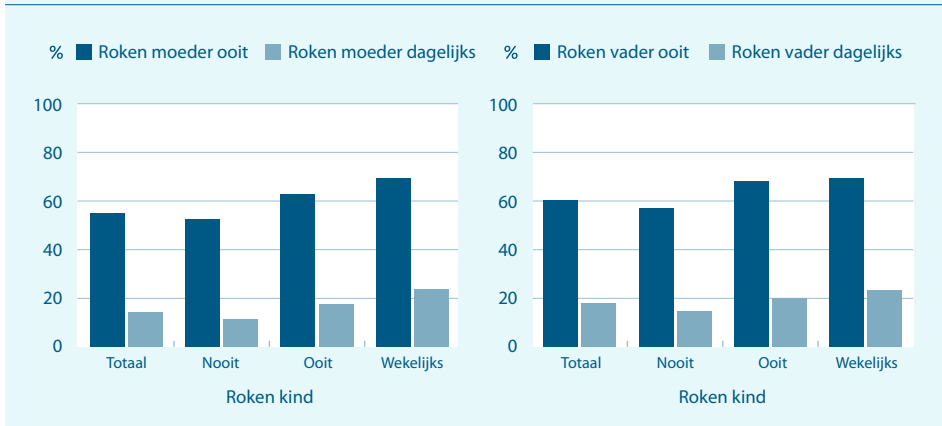
Hoeveel ouders hebben ooit gerookt en hoeveel roken dagelijks?

Om deze vraag te beantwoorden is een onderscheid gemaakt tussen vaders en moeders die ooit wel eens hebben gerookt en vaders en moeders die dit dagelijks doen. Het percentage vaders dat aangeeft ooit te hebben gerookt (60%) lijkt iets hoger dan het percentage moeders (55%), maar de verschillen zijn niet significant. Hetzelfde geldt voor dagelijks roken, ook hierbij zijn de verschillen tussen vaders en moeders niet significant (resp. 17% en 13%, bijlage tabel 3.1).

Hangt het rookgedrag van ouders samen met het rookgedrag van hun kind?

Scholieren die ooit gerookt hebben of wekelijks roken hebben vaker ouders die roken of ooit rookten vergeleken met scholieren die nooit gerookt hebben. Zo heeft bijvoorbeeld zeven van de tien (70%) jongeren die zelf wekelijks roken een vader die ooit gerookt heeft en een kwart (24%) een vader die dagelijks rookt. Voor de scholieren die nog nooit gerookt hebben geldt dit voor respectievelijk 56 procent (ooit gerookt) en vijftien procent (dagelijks roker). De percentages voor moeders zijn vergelijkbaar maar iets lager (figuur 3.1; bijlage tabel 3.1).

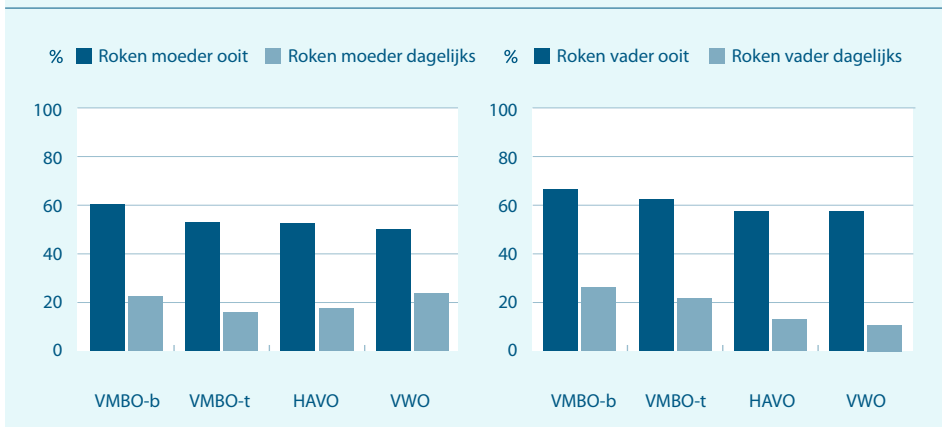
Figuur 3.1 Rookgedrag van ouders (ouderrapportage) naar geslacht van de ouders en rookgedrag van het kind (kindrapportage) (%)

Zijn er verschillen tussen schoolniveaus in het rookgedrag van ouders?

Door ouders van kinderen op hogere schoolniveaus wordt het minst gerookt. Met name de prevalentie van dagelijks roken daalt naarmate het opleidingsniveau van het kind stijgt. Zo heeft elf procent van de kinderen op het VWO een vader die dagelijks rookt en negen procent een moeder die dagelijks rookt. Op het VMBO-b geldt dit voor ongeveer een kwart van de kinderen (24% van de moeders en 26% van de vaders is een dagelijks roker) (figuur 3.2; bijlage tabel 3.2).

Figuur 3.2 Rookgedrag van ouders (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind (%)¹

¹ Analyses voor kinderen t/m 16 jaar vanwege ongelijke leerjaren tussen de schoolniveaus (zie H2)

3.2 Opvattingen en opvoedgedrag van ouders ten aanzien van roken

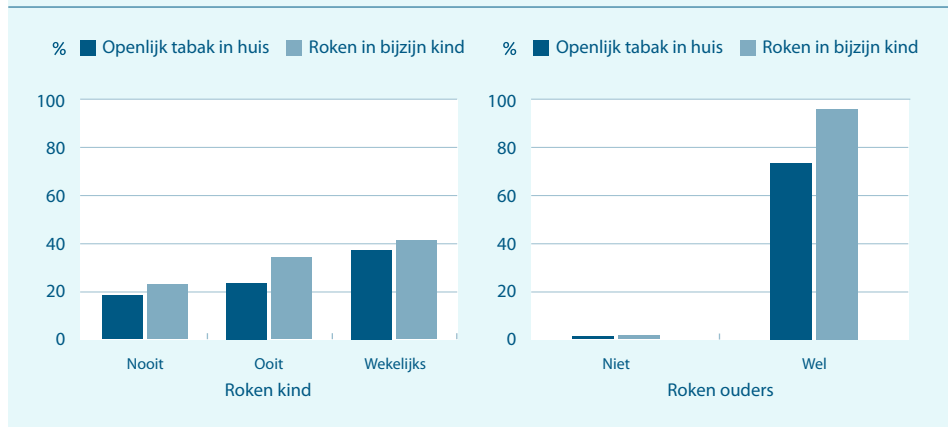
Hoeveel ouders hebben openlijk tabak in huis en roken in bijzijn van het kind?

Ouders is gevraagd in hoeverre zij thuis openlijk sigaretten, sjekkes of shag hebben liggen ('nooit', 'soms', 'meestal' of 'altijd'). Hieronder zijn de percentages weergegeven voor ouders die soms, meestal of altijd openlijk rookwaren in huis hebben liggen.

Eén op de vijf ouders (21%) zegt openlijk tabak in huis te hebben. Hoewel dit percentage iets lijkt te dalen naarmate kinderen ouder worden, zijn de verschillen niet significant (bijlage tabel 3.3). Logischerwijs is er in gezinnen waar de ouders niet roken bijna nooit openlijk tabak in huis (1%). Echter, in bijna driekwart van de gezinnen (72%) waar ten minste één van de ouders rookt, is tabak wel openlijk zichtbaar in huis (bijlage tabel 3.4). Ouders van kinderen die wekelijks roken hebben ook vaker openlijk tabak in huis (34%) in vergelijking met ouders van kinderen die nooit gerookt hebben (18%; figuur 3.3; bijlage tabel 3.4).

Ruim een kwart van alle ouders (27%) zegt soms of regelmatig te roken in het bijzijn van hun kind (bijlage tabel 3.3). Vrijwel alle ouders die roken (93%) doen dit soms of regelmatig. Ook komt roken in bijzijn van het kind vaker voor wanneer kinderen zelf ooit gerookt hebben of wekelijks roken (figuur 3.3; bijlage tabel 3.4).

Figuur 3.3 Percentage ouders dat openlijk tabak in huis heeft en rookt in bijzijn van het kind (ouderrapportage) naar rookgedrag van het kind (kindrapportage) en rookgedrag van de ouders (ouderrapportage)

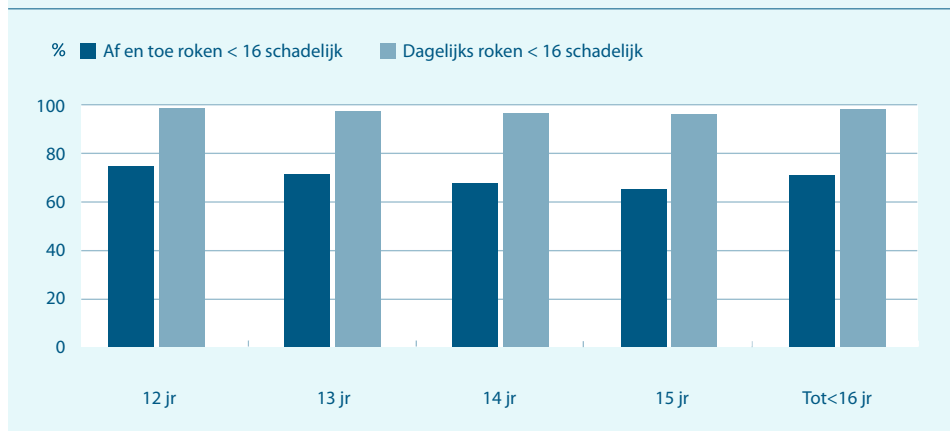

Hoeveel ouders denken dat roken onder de 16 jaar schadelijk is?

Er is aan de ouders gevraagd om het rookgedrag van kinderen onder de 16 jaar te beoordelen op schadelijkheid. Er is gevraagd naar de schadelijkheid van 'af en toe roken' en van 'dagelijks roken'. Ouders konden aangeven of zij dit niet, een beetje, nogal of erg schadelijk achten. In tabel 3.3 (bijlage) staan de percentages weergegeven van ouders die af en toe of dagelijks roken nogal of erg schadelijk achten.

Zeven van de tien ouders (71%) vindt af en toe roken onder de 16 jaar (nogal of erg) schadelijk; dit geldt voor zowel ouders van jongens als van meisjes. Naarmate de leeftijd van hun kind stijgt lijken iets minder ouders het schadelijk te vinden wanneer een kind onder de 16 jaar af en toe rookt. Van de ouders van 12-jarigen vindt 76 procent af en toe roken schadelijk, en van de ouders van 15-jarigen geldt dit voor 65 procent. Dagelijks roken vinden bijna alle ouders (99%) (nogal of erg) schadelijk voor kinderen onder de 16 jaar. Dit geldt zowel voor ouders van jongens als van meisjes en alle leeftijdsgroepen (figuur 3.4, bijlage tabel 3.3).

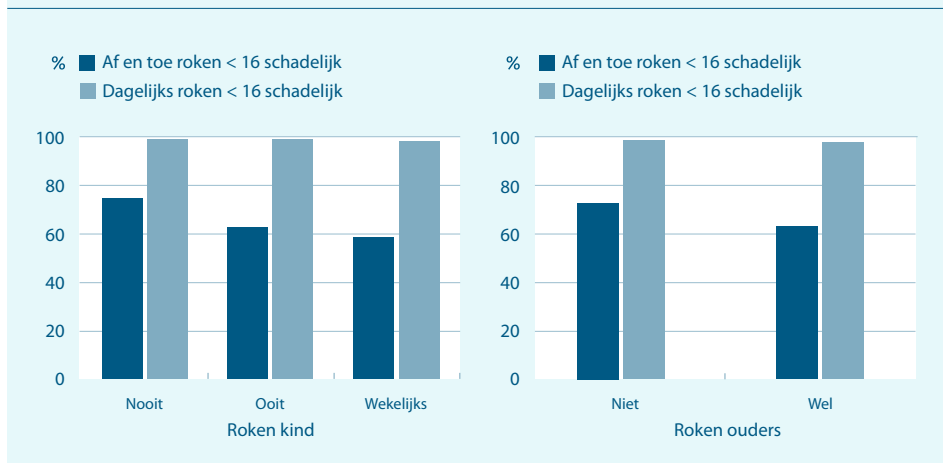
Figuur 3.4 Percentage ouders dat af en toe en dagelijks roken onder de 16 jaar (nogal of erg) schadelijk vindt (ouderrapportage) naar leeftijd van het kind¹

¹ Alleen ouders van scholieren onder de 16 jaar zijn meegenomen

Ouders van kinderen die ooit hebben gerookt (65%) of wekelijks roken (59%) vinden af en toe roken voor een kind onder de 16 jaar minder vaak schadelijk dan ouders van kinderen die nog nooit hebben gerookt (73%). Dagelijks roken wordt echter door bijna alle ouders als schadelijk gezien (99%), ongeacht het rookgedrag van hun kind. Daarnaast vinden rokende ouders af en toe roken door kinderen onder de 16 jaar minder vaak schadelijk dan niet-rokende ouders (resp. 65% en 73%) (figuur 3.5, bijlage tabel 3.4).

Figuur 3.5 Percentage ouders dat af en toe en dagelijks roken onder de 16 jaar (nogal of erg) schadelijk vindt (ouderrapportage) naar rookgedrag van het kind (kindrapportage) en rookgedrag van de ouders (ouderrapportage)¹

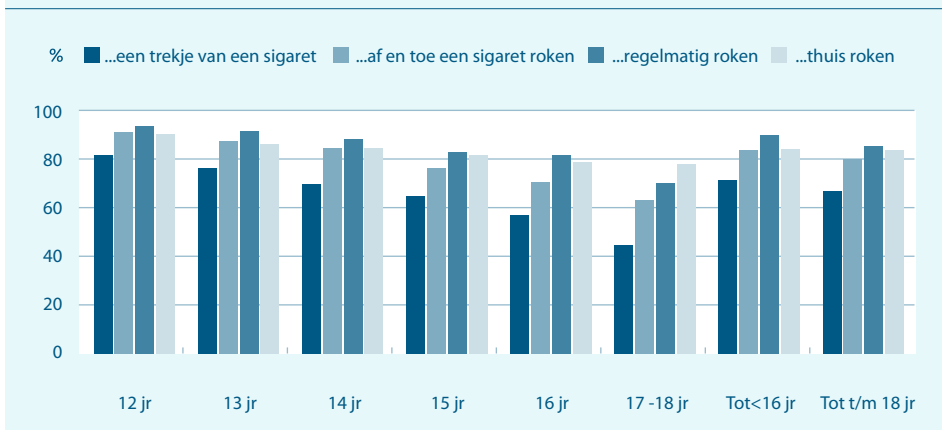
¹ Alleen ouders van scholieren onder de 16 jaar zijn meegenomen

Hoeveel ouders stellen regels ten aanzien van roken?

Aan de ouders is gevraagd in hoeverre hun kind zou mogen roken. De ouders kregen de volgende frequenties ter beoordeling voorgelegd: een trekje van een sigaret, af en toe een sigaret en regelmatig een sigaret roken. In figuur 3.6 (bijlage tabel 3.3) is het percentage ouders weergegeven dat aangeeft dat hun kind het bovenstaande zeker niet mag. In figuur 3.7 (bijlage tabel 3.4) zijn bovengenoemde vragen samengevoegd in de schaal 'regels'. De schaal loopt van 1 (mag zeker wel) tot 5 (mag zeker niet). Bij een schaal score >4,5 zeggen ouders dat hun kind zeker niet mag roken. Naast deze vragen is ook de vraag gesteld of hun kind thuis mag roken.

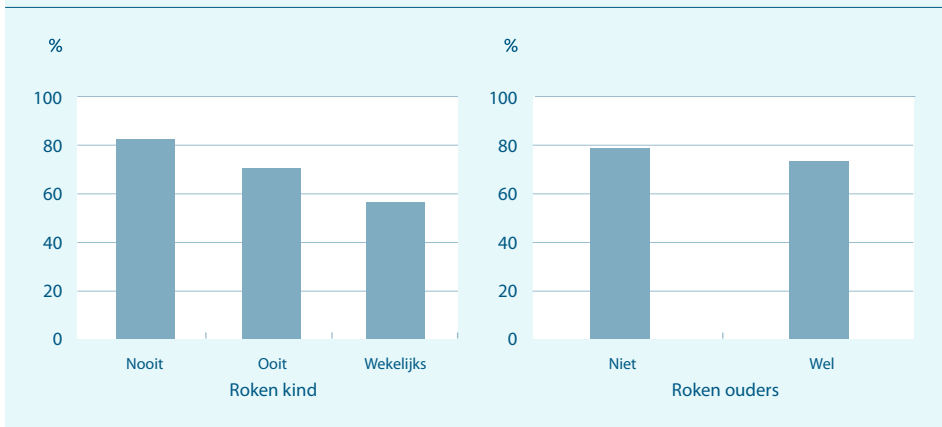
Een groot deel van de ouders (86%) geeft aan dat hun kind zeker niet regelmatig een sigaret mag roken. Af en toe een sigaret roken mag van iets minder ouders zeker niet (80%; figuur 3.6, bijlage tabel 3.3). Het minst streng zijn ouders ten aanzien van het roken van een trekje van een sigaret; van 67 procent van de ouders mag dit zeker niet. Ouders zijn op het gebied van roken even vaak streng voor jongens als voor meisjes. Naarmate het kind ouder wordt neemt de tolerantie van ouders ten aanzien van roken toe. Vier van de vijf ouders van 12-jarigen zegt bijvoorbeeld dat een trekje nemen van een sigaret zeker niet mag (81%). Bij de 16-jarigen geldt dit nog voor ruim de helft van de ouders (56%) en bij de 17 en 18-jarigen is dit gedaald tot minder dan de helft van de ouders (46%).

Figuur 3.6 Percentage ouders dat vindt dat zijn/haar kind zeker niet in verschillende mate zou mogen roken (ouderrapportage) naar leeftijd van het kind

Ouders van kinderen die nog nooit gerookt hebben stellen vaker regels ten aanzien van roken (82%) vergeleken met ouders van kinderen die ooit hebben gerookt (70%) of wekelijks roken (55%). Daarnaast stellen ouders die zelf roken iets minder vaak regels ten aanzien van roken door hun kind (72%), vergeleken met ouders die zelf niet roken (78%; figuur 3.7, bijlage tabel 3.4).

Figuur 3.7 Percentage ouders dat strenge regels stelt ten aanzien van roken (ouder-rapportage) naar rookgedrag van het kind (kindrapportage) en rookgedrag van de ouders (ouderrapportage)

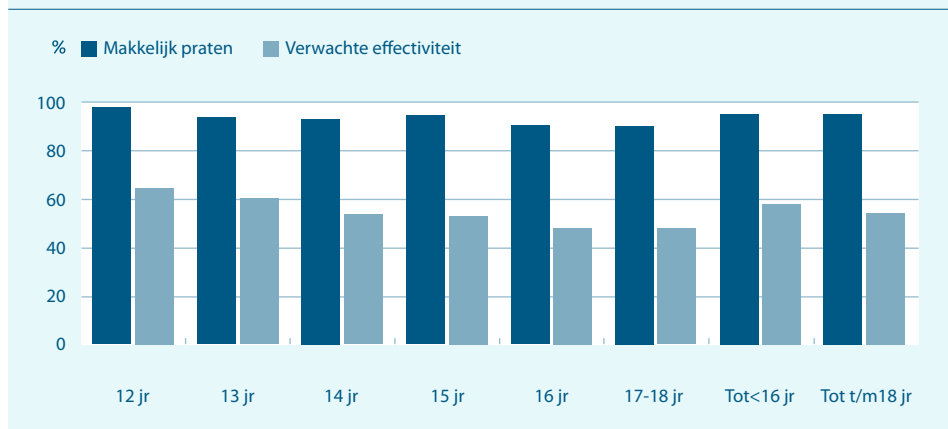
Hoeveel ouders kunnen makkelijk met hun kind praten over roken?

Aan ouders zijn drie vragen voorgelegd over hoe makkelijk zij met hun kind over roken kunnen praten. Vervolgens zijn deze vragen samengevoegd in een schaal, die kan lopen van 1 (helemaal niet makkelijk) tot 5 (heel erg makkelijk). Bij een schaalscore >3,5

zeggen ouders dat zij best wel of heel erg makkelijk met hun kind over roken kunnen praten (bijlage tabel 3.3).

Bijna alle ouders (94%) geven aan makkelijk met hun kind te kunnen praten over roken, dit geldt voor ouders van jongens en meisjes. Naarmate hun kind ouder wordt, daalt het percentage licht. Van de ouders van 12-jarigen vindt 98 procent dat zij makkelijk met hun kind over roken kunnen praten, bij de 17-18 jarigen geldt dit nog voor 93 procent van de ouders (figuur 3.8, bijlage tabel 3.3). Ouders van kinderen die wekelijks roken geven minder vaak aan makkelijk met hun kind te kunnen praten over roken (78%) dan ouders van kinderen die niet roken of dit ooit wel eens gedaan hebben (respectievelijk 97% en 95%). Er is echter geen verband tussen het rookgedrag van de ouders zelf en de mate waarin ze makkelijk met hun kind over roken kunnen praten (bijlage tabel 3.4).

Figuur 3.8 Percentage ouders dat makkelijk met hun kind kan praten over roken en percentage ouders dat denkt dat hun maatregelen ten aanzien van roken effectief zijn (ouderrapportage) naar leeftijd van het kind

Hoeveel ouders denken dat hun maatregelen ten aanzien van roken effectief zijn?

Ouders is eveneens (in drie vragen) gevraagd in hoeverre zij verwachten dat de maatregelen die zij zelf (kunnen) nemen effectief zijn in het voorkomen dat hun kind gaat roken. Deze drie vragen zijn samengevoegd in een schaal 'verwachte effectiviteit', die kan lopen van 1 (beslist niet) tot 5 (beslist wel). Bij een schaalscore >3,5 zeggen ouders dat zij verwachten dat hun maatregelen (beslist) wel effectief zijn (bijlage tabel 3.3).

Ruim de helft (55%) van de ouders denkt dat maatregelen die zij zelf (kunnen) nemen effectief zijn in het voorkomen dat hun kind gaat roken (figuur 3.8, bijlage tabel 3.3). Dit geldt voor ouders van zowel jongens als meisjes. Met het stijgen van de leeftijd neemt het percentage ouders dat gelooft in de effectiviteit van hun maatregelen echter af; 65 procent van de ouders van 12-jarigen denkt dat hun maatregelen ter voorkoming van roken effectief zijn, tegenover 48 procent van de ouders van 16-jarigen (figuur 3.8; bijlage tabel 3.3).

Daarnaast denken ouders van kinderen die nog nooit gerookt hebben vaker dat ze invloed uit kunnen oefenen op het rookgedrag van hun kind (64%) dan ouders van kinderen die ooit hebben gerookt (46%) of wekelijks roken (22%). Ouders die zelf roken denken eveneens minder vaak dat ze invloed hebben op het rookgedrag van hun kind (bijlage tabel 3.4).

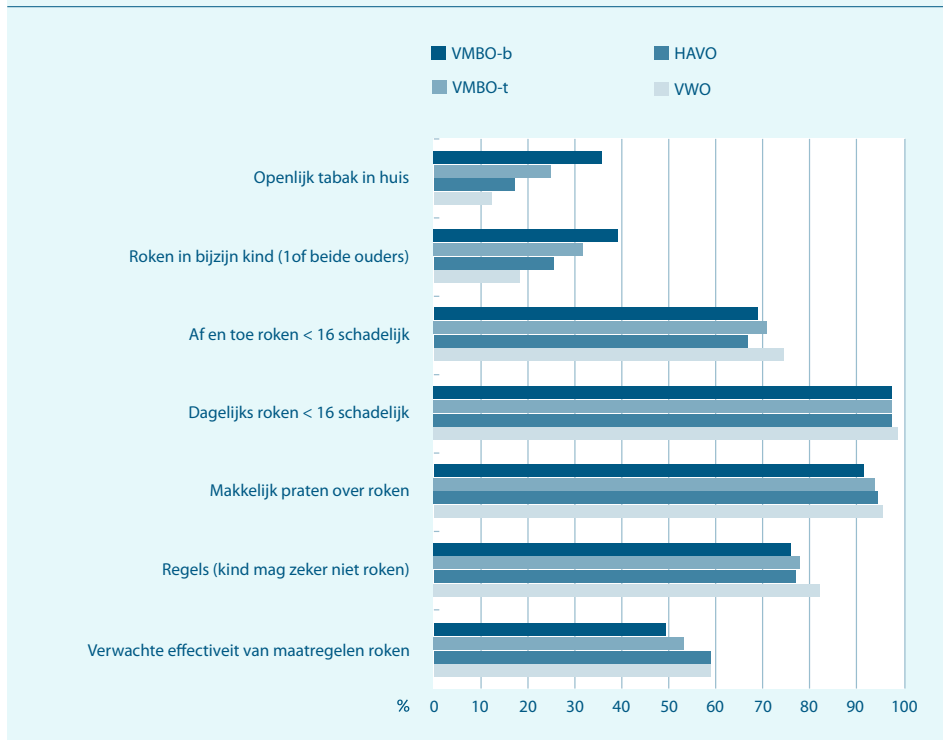
Zijn er verschillen tussen schoolniveaus in de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van roken?

Er zijn tussen schoolniveaus duidelijke verschillen in de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van roken (figuur 3.9, bijlage tabel 3.5). Dit geldt met name voor het openlijk in huis hebben van tabak, roken in bijzijn van het kind en de verwachte effectiviteit van de eigen maatregelen ten aanzien van roken. Het percentage ouders dat openlijk tabak in huis heeft daalt geleidelijk van 36 procent van de ouders van VMBO-b leerlingen tot dertien procent van de ouders met kinderen op het VWO. Een vergelijkbare daling zien we bij het roken in bijzin van het kind. Op het VMBO-b doet veertig procent van de ouders dit soms of regelmatig; op het VWO geldt dit nog voor negentien procent van de ouders. Daarnaast neemt de verwachte effectiviteit van de eigen maatregelen toe naarmate het schoolniveau van het kind stijgt. De helft van de ouders van VMBO-b leerlingen (49%) denkt dat hun eigen maatregelen ten aanzien van roken effectief zijn. Bij ouders van HAVO en VWO leerlingen geldt dit voor een iets grotere groep (59%).

Het percentage ouders dat aangeeft makkelijk met hun kind over roken te praten stijgt eveneens licht naarmate het opleidingsniveau van het kind toeneemt. We zien echter niet of nauwelijks verschillen tussen schoolniveaus in de opvattingen van ouders over de schadelijkheid van roken door jongeren en de regels ten aanzien van roken.

Figuur 3.9 Opvattingen en opvoedgedrag van ouders ten aanzien van roken (ouder rapportage) naar schoolniveau van het kind¹ (%)

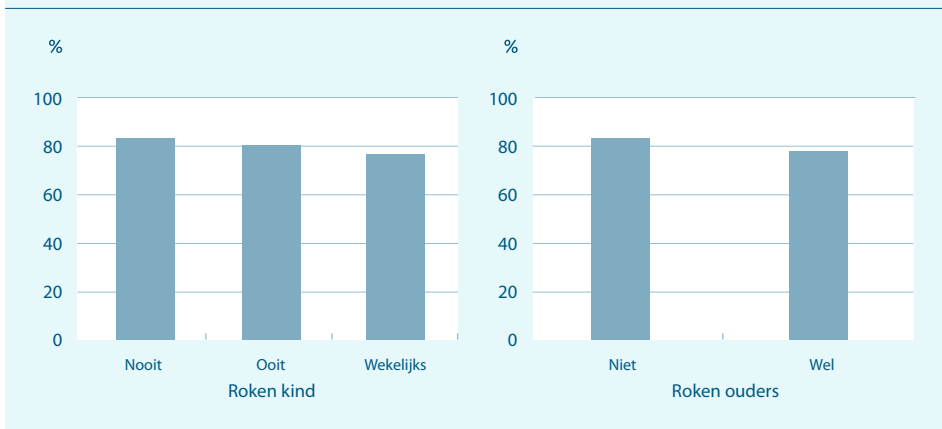
¹ Analyses voor kinderen t/m 16 jaar vanwege ongelijke leerjaren tussen de schoolniveaus (zie H2)

3.3 Mening van ouders over verhoging van de leeftijdsgrens voor het kopen van tabak naar 18 jaar

Ouders is gevraagd in hoeverre zij het eens zijn met een verhoging van de leeftijdsgrens voor het kopen van tabak naar 18 jaar, variërend van 'helemaal niet mee eens' tot 'helemaal mee eens'. In tabel 3.3 (bijlage) is het percentage ouders weergegeven dat het met de betreffende stelling (helemaal) eens is.

Vier van de vijf ouders (81%) ondersteunt het verhogen van de leeftijdsgrens voor het kopen van tabak naar 18 jaar. Dit geldt voor zowel ouders van jongens als van meisjes en ouders van kinderen van verschillende leeftijden (bijlage tabel 3.3). Daarnaast zijn ouders van kinderen die niet roken (82%) het hier wat vaker mee eens dan ouders van kinderen die wekelijks roken (75%). Ook wordt deze maatregel iets minder ondersteund door ouders die zelf roken (76%) vergeleken met ouders die niet (83%) roken. Er zijn geen verschillen tussen schoolniveaus in de mate waarin ouders het verhogen van de minimumleeftijd voor het kopen van tabak naar 18 jaar ondersteunen (figuur 3.10, bijlage tabel 3.4 en 3.5).

Figuur 3.10 Percentage ouders dat het eens is met verhoging van de leeftijdsgrens voor het kopen van tabak naar 18 jaar (ouderrapportage) naar rookgedrag van het kind (kindrapportage) en rookgedrag van de ouders (ouderrapportage)

3.4 Vergelijking tussen rapportage van ouders en kinderen

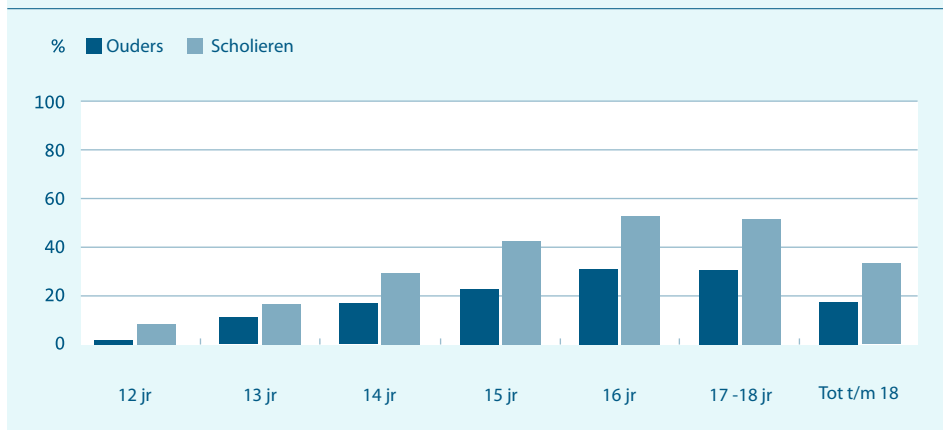
In dit hoofdstuk is tot nu toe gebruik gemaakt van de rapportage van ouders als het gaat om het opvoedgedrag ten aanzien van roken en van de rapportage van kinderen als het gaat om het rookgedrag van scholieren. De vraag is echter of de kinderen dit opvoedgedrag hetzelfde ervaren als hun ouders en of ouders op de hoogte zijn van het rookgedrag van hun kind. Om dit te onderzoeken zijn in deze paragraaf de antwoorden van de ouders vergeleken met wat de kinderen hier zelf over zeggen.

In hoeverre zijn ouders op de hoogte van het rookgedrag van hun kinderen?

Zeventien procent van de ouders van scholieren in het voortgezet onderwijs, denkt dat hun kind ooit gerookt heeft. Dit is aanzienlijk lager dan door scholieren zelf wordt gerapporteerd. Eén op de drie scholieren (32%) zegt namelijk ooit gerookt te hebben (figuur 3.11, bijlage tabel 3.6). Slechts ongeveer de helft van de ouders lijkt dus op de hoogte van het roken van hun kind. Dit geldt in dezelfde mate voor jongens en meisjes. Zowel het percentage leerlingen dat ooit heeft gerookt als ook het percentage ouders dat denkt dat hun kind dit ooit heeft gedaan stijgt geleidelijk met de leeftijd. Op alle leeftijden wordt het roken van leerlingen door ouders echter onderschat. Op 12-jarige leeftijd zegt acht procent van de scholieren ooit gerookt te hebben, terwijl slechts twee procent van de ouders hier van op de hoogte is. Op 16-jarige leeftijd heeft ruim de helft (52%) van de scholieren ooit gerookt, terwijl slechts 31 procent van de ouders denkt dat dit het geval is (figuur 3.11, bijlage tabel 3.6).

Wat betreft dagelijks roken zijn er geen significante verschillen tussen de rapportages van ouders en kinderen. Hiervan lijken ouders dus goed op de hoogte (bijlage tabel 3.6).

Figuur 3.11 Roken ooit in het leven volgens ouders en scholieren¹ naar leeftijd van het kind (%)

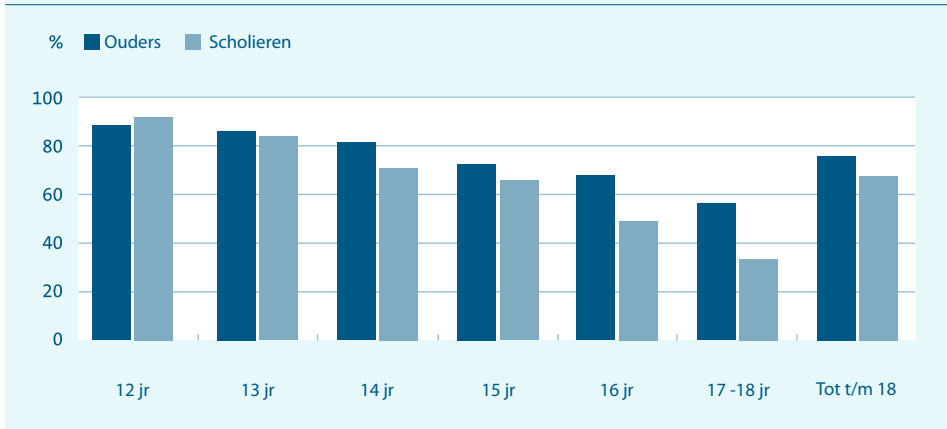
¹ De scholieren vormen een selectie uit het landelijk representatieve Peilstationsonderzoek Scholieren. Voor landelijk representatieve cijfers over het middelengebruik onder scholieren verwijzen wij naar het Peilstationsonderzoek Scholieren.

In hoeverre zijn kinderen op de hoogte van de regels ten aanzien van roken van hun ouders?

Ook de regels van ouders ten aanzien van roken zijn vergeleken met wat kinderen zeggen te mogen (figuur 3.12, bijlage tabel 3.7). 77 procent van de ouders zegt dat hun kind zeker niet mag roken. Dit is iets vaker het geval dan kinderen denken; 68 procent van de kinderen zegt dat dit van de ouders zeker niet mag. Dit geldt voor zowel de jongens als de meisjes.

Naarmate de leeftijd van de scholieren stijgt worden de regels ten aanzien van roken iets minder streng, dat zeggen zowel de ouders als de scholieren. Op 12- en 13-jarige leeftijd mag ruim tachtig procent van de scholieren zeker niet roken, zeggen zowel de ouders als de scholieren, en daarna daalt dit percentage. De daling is volgens de scholieren echter veel sterker dan volgens de ouders, waardoor de discrepantie tussen ouders en kinderen toeneemt. Vanaf 14 jaar onderschatten jongeren de regels van hun ouders. Op 16-jarige leeftijd geldt deze regel nog volgens 66 procent van de ouders en volgens 48 procent van de scholieren.

Figuur 3.12 Strenge regels ten aanzien van roken volgens ouders en scholieren naar leeftijd van het kind (%)

3.5 De samenhang van verschillende opvoedgedragingen en het rookgedrag van scholieren

In een multivariate analyse zijn we nagegaan in hoeverre verschillende opvoedgedragingen samenhangen met het wekelijks roken van scholieren, als rekening gehouden wordt met de samenhang tussen die variabelen en met demografische variabelen.

Ouders van kinderen die niet roken hebben strengere opvattingen over roken, maar dit zijn ook ouders van jongere kinderen, die vaker niet roken. Door middel van een multivariate analyse kan de samenhang van strengere opvattingen met het rookgedrag van kinderen worden bekeken terwijl met dit leeftijdsaspect rekening wordt gehouden (zie uitleg hoofdstuk 2). In tabel 3a wordt de samenhang tussen opvoedgedragingen van ouders en wekelijks roken van kinderen weergegeven, waarbij rekening is gehouden met verschillen in leeftijd, geslacht, schoolniveau, etniciteit en gezinsvorm.

De algemene opvoedgedragingen steun, kennis en toezicht van de ouders hangen niet samen met wekelijks roken van het kind. De rookspecifieke opvoeding hangt echter wel samen met het roken van het kind. Kinderen roken minder vaak wekelijks wanneer de kwaliteit van de communicatie over roken met hun ouders goed is, wanneer ouders strengere regels over roken hebben en wanneer ouders meer vertrouwen hebben in hun eigen maatregelen om het rookgedrag van het kind te beïnvloeden. Op basis van deze studie kunnen we niet zeggen wat oorzaak en wat gevolg is. Het kan zijn dat kinderen minder vaak wekelijks roken wanneer ouders strenger zijn ten aanzien van roken en wanneer zij meer vertrouwen hebben in hun eigen preventie maatregelen. Het kan ook zijn dat ouders minder streng worden en minder vertrouwen krijgen in hun eigen maatregelen wanneer hun zoon of dochter gaat roken.

Tot slot is gekeken naar de relatie tussen het rookgedrag van ouders en kinderen. Scholieren blijken bijna anderhalf keer vaker een wekelijks roker te zijn wanneer 1 of

beide ouders roken, dan wanneer geen van beide ouders niet rookt.

Tabel 3a De samenhang van verschillende opvoedgedragingen (ouderrapportage) en wekelijks roken van scholieren (kindrapportage) (multivariate logistische regressieanalyse)¹

	Wekelijks roken OR
Algemene opvoeding	
Steun van ouders ²	1.17
Kennis van ouders ³	0.66
Toezicht van ouders ²	1.24
Rookspecifieke opvoeding	
Schadelijkheid van af en toe roken < 16	0.83
Kwaliteit communicatie over roken	0.51**
Regels over roken ²	0.76**
Verwachte effectiviteit van maatregelen roken ²	0.42**
Roken (1 of beide) ouders	1.31

¹ Gecorrigeerd voor alle andere variabelen in de tabel en voor leeftijd, geslacht, schoolniveau, etniciteit en gezinsvorm, alleen ouders van kinderen < 16 jaar

² Schaalscore (1-5)

³ Schaalscore (1-3)

* =p<0,05 ** p<0,01

3.6 Trends (2007-2011)

Om de trends in opvoedgedrag ten aanzien van roken te bepalen hebben we gebruik gemaakt van het *Peilstationsonderzoek Ouders* van 2007 (Verdurmen e.a., 2008) en van de HBSC studie van 2009 (Dorselaer van, e.a., 2010) (figuur 3.13, bijlage tabel 3.8) (zie uitleg hoofdstuk 2).

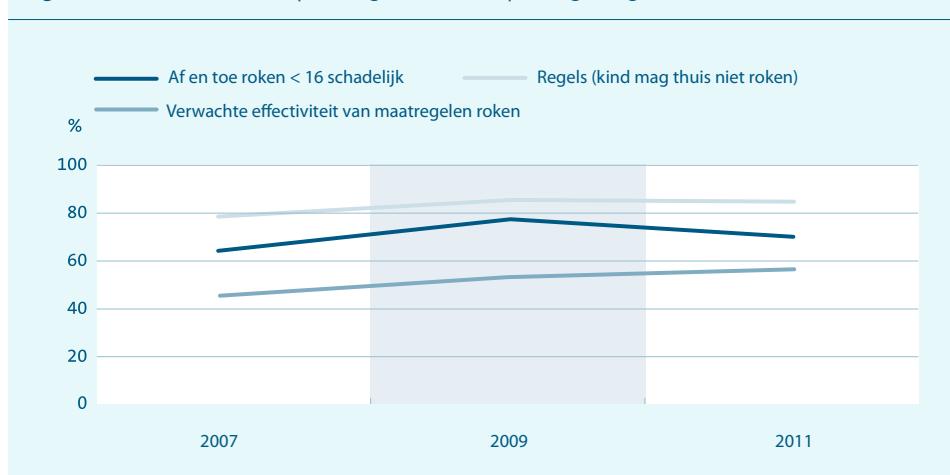
Het percentage ouders dat het schadelijk vindt als kinderen onder de 16 jaar af en toe roken fluctueert enigszins over de jaren. Na een aanzienlijke stijging tussen 2007 en 2009 (van 66% naar 78%), is het percentage ouders dat af en toe roken schadelijk vindt in 2011 licht gedaald (70%), hoewel het wel iets hoger blijft dan in 2007. Het percentage ouders dat dagelijks roken schadelijk vindt is eveneens tussen 2007 en 2009 iets toegenomen en vervolgens weer licht gedaald. In dit geval zijn de verschillen tussen 2007 en 2011 echter niet meer significant (bijlage tabel 3.8).

Tussen 2007 en 2011 zien we een geleidelijke stijging in het percentage ouders dat aangeeft dat hun kind thuis niet mag roken (80% in 2007 en 84% in 2011). Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door ouders van 14-16 jarigen. Ook zijn er meer gezinnen waar in huis niet gerookt mag worden (67% in 2009 en 76% in 2011).

Zowel in 2007 als in 2009 en 2011 is aan ouders gevraagd in hoeverre zij denken dat zij met hun eigen maatregelen invloed kunnen hebben op het rookgedrag van hun kind. In vergelijking met 2007 waren er in 2009 meer ouders positief over hun mogelijke invloed (47% in 2007 en 54% in 2009). In 2011 is dit stabiel gebleven op 56 procent. De stijging tussen 2007 en 2009 vond vooral plaats bij ouders van 12- en 13-jarigen.

Er zijn de afgelopen jaren geen veranderingen opgetreden in het percentage ouders dat rookt in bijzijn van het kind, het percentage ouders dat makkelijk over roken kan praten met hun kind en het percentage dat strenge regels heeft ten aanzien van roken door hun kind in het algemeen (bijlage tabel 3.8).

Figuur 3.13 Trends in de opvattingen¹ en het opvoedgedrag ten aanzien van roken (%)

¹ Bij schadelijkheid van roken < 16 zijn alleen ouders van kinderen onder de 16 jaar meegenomen in de analyses

3.7 De belangrijkste feiten en trends

Trends

- Na een aanzienlijke stijging tussen 2007 en 2009, is het percentage ouders dat af en toe roken schadelijk vindt in 2011 licht gedaald, hoewel het wel hoger blijft dan in 2007.
- Ouders zijn tussen 2007 en 2011 iets strenger geworden ten aanzien van roken door hun kinderen. Dit geldt voor het percentage ouders dat aangeeft dat hun kind thuis niet mag roken en het percentage gezinnen waar er in huis niet gerookt mag worden.
- In vergelijking met 2007 waren er in 2009 iets meer ouders positief over de invloed die zij zelf hebben op het rookgedrag van hun kind, in 2011 is dit percentage stabiel gebleven. De stijging tussen 2007 en 2009 vond voornamelijk plaats bij ouders van 12- en 13-jarigen.

- Er zijn de afgelopen jaren geen veranderingen opgetreden in het percentage ouders dat rookt in bijzijn van het kind, het percentage ouders dat makkelijk over roken kan praten met hun kind en de regels die ouders in het algemeen stellen ten aanzien van roken door hun kind.

Rookspecifieke opvoeding in 2011

- Ouders van jonge kinderen zijn over het algemeen streng en restrictief als het gaat over roken. Naarmate de leeftijd van 16 jaar nadert neemt dit echter af. Negen van de tien ouders van 12-jarigen zegt dat hun kind zeker niet mag roken, bij de 16-jarigen geldt dit nog voor tweederde van de ouders.
- Zeven van de tien ouders vindt af en toe roken schadelijk voor jongeren onder de 16. Dit percentage daalt licht naarmate kinderen ouder worden. Dagelijks roken wordt echter door bijna alle ouders schadelijk bevonden.
- Bijna alle ouders geven aan makkelijk met hun kind te kunnen praten over roken. Naarmate het kind ouder wordt daalt dit percentage licht.
- Van de ouders van 12-jarigen verwacht tweederde dat hun maatregelen ten aanzien van roken effect hebben; bij ouders van 16-jarigen is dit gedaald tot iets minder dan de helft.
- Ouders die zelf roken staan minder afkeurend tegenover roken door jongeren. Zij vinden het iets minder vaak schadelijk dat hun kind af en toe rookt, hanteren iets minder vaak strenge regels en verwachten ook in mindere mate dat hun maatregelen ten aanzien van roken effect zullen hebben.
- Ook zijn er verschillen tussen opleidingsniveaus. Ouders van kinderen op het VWO roken minder vaak, hebben minder vaak openlijk tabak in huis, roken minder vaak in bijzijn van het kind en denken vaker dat hun eigen maatregelen ten aanzien van roken effectief zijn, vergeleken met ouders van kinderen op het VMBO-b.
- Ruim tachtig procent van de ouders ondersteunt de verhoging van de minimumleeftijd voor het kopen van tabak naar 18 jaar.
- Slechts de helft van de ouders van scholieren die wel eens gerookt hebben, is hiervan op de hoogte. Ouders onderschatten het rookgedrag van hun kind op alle leeftijden. Wanneer kinderen dagelijks gebruiken zijn ouders daar wel goed van op de hoogte.

Verband tussen opvoeding en rookgedrag van het kind

- Het roken van kinderen hangt niet samen met de algemene opvoeding van ouders, zoals het geven van steun, het hebben van kennis over het doen en laten van het kind en het houden van toezicht door ouders.
- Wel is er een relatie met de rookspecifieke opvoeding. Kinderen roken minder vaak wekelijks wanneer de kwaliteit van de communicatie over roken met hun ouders goed is, wanneer ouders strengere regels over roken hebben en wanneer ouders meer vertrouwen hebben in hun eigen maatregelen om het rookgedrag van het kind te beïnvloeden.
- Tot slot is er een duidelijke samenhang met het rookgedrag van de ouders zelf. Kinderen blijken vaker een wekelijks roker te zijn wanneer 1 of beide ouders roken.

Referenties

- Dorsselaer S van, Looze M de, Vermeulen-Smit E, Roos S de, Verdurmen J, Bogt T ter & Vollebergh W (2010). *HBSC 2009: Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Verdurmen J, Smit E, Dorsselaer S van, Monshouwer K & Schulten I (2008). *Ouders over alcohol-, roken- en drugspecifieke opvoeding 2007. Kernegevens uit het Peilstationsonderzoek Ouders*. Utrecht: Trimbos-instituut.

4 Alcohol

In dit hoofdstuk rapporteren we over de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van alcoholgebruik door hun kinderen: zoals de regels die ouders uitdragen en de kwaliteit van de communicatie met betrekking tot alcohol. Deze opvoedgedragingen worden tevens uitgesplitst naar alcoholgebruik van het kind en alcoholgebruik van de ouders. Daarnaast komen opvattingen over terugdringen van alcoholgebruik bij jongeren aan de orde.

Zoals genoemd in hoofdstuk 2 is het verleidelijk om het opvoedgedrag van ouders als oorzaak te zien van het alcoholgebruik van hun kind. Aangezien deze gegevens op één meetmoment zijn verzameld kunnen we in de huidige studie alleen uitspraken doen over de onderlinge samenhang.

Alcoholgebruik van ouders en scholieren in dit hoofdstuk

Aan de ouders is gevraagd hoe vaak en hoeveel alcohol zijzelf en hun partner drinken. De gezinnen zijn ingedeeld in niet-drinkers, matige drinkers en zware drinkers. Niet-drinkers zijn gezinnen waarin beide ouders niet of alleen incidenteel drinken. Matige drinkers zijn gezinnen waarin de moeder maximaal 14 glazen alcohol per week drinkt en/of de vader maximaal 21 glazen alcohol per week. Zware drinkers zijn gezinnen waarin de moeder meer dan 14 glazen per week drinkt en/of de vader meer dan 21 glazen per week. De kinderen zijn ingedeeld in niet-drinkers en drinkers. Niet-drinkers zijn kinderen die in de afgelopen maand geen alcohol hebben gedronken en drinkers zijn kinderen die dit wel hebben gedaan. Door deze uitsplitsingen kunnen we nagaan of het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van alcohol samenhangt met het alcoholgebruik van ouders en met het alcoholgebruik van het kind.

4.1 Alcoholgebruik van ouders

Hoeveel ouders drinken niet, matig of zwaar alcohol?

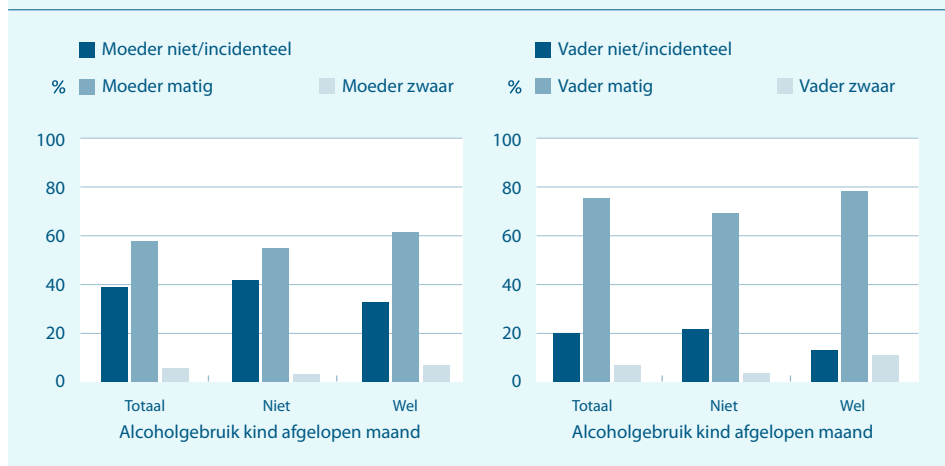
Het percentage vaders dat aangeeft matig alcohol te drinken (73%) is hoger dan het percentage moeders (57%). Hetzelfde geldt voor het percentage zware drinkers, ook dit is hoger onder vaders dan onder moeders (resp. 8% en 5%). Bijna vier op de tien moeders (39%) drinkt niet of slechts incidenteel alcohol en dit geldt voor één op de vijf vaders (19%) (figuur 4.1; bijlage tabel 4.1).

Hangt het alcoholgebruik van ouders samen met het alcoholgebruik van hun kind?

Scholieren die de afgelopen maand alcohol hebben gedronken (drinkers) hebben vaker ouders die matig of zwaar alcohol drinken (en dus minder ouders die niet of incidenteel drinken) dan scholieren die de afgelopen maand geen alcohol hebben gedronken. Zo heeft bijvoorbeeld 62 procent van de drinkers een moeder die matig alcohol gebruikt

en zeven procent een moeder die zwaar alcohol gebruikt. Voor de scholieren die (nog) geen alcohol drinken geldt dit voor respectievelijk 53 procent (matig alcoholgebruik) en vier procent (zware drinkers). Eenzelfde beeld zien we bij de vaders, hoewel het percentage zwaar drinkende vaders niet significant verschilt tussen jongeren die wel en niet de afgelopen maand alcohol hebben gedronken (figuur 4.1; bijlage tabel 4.1).

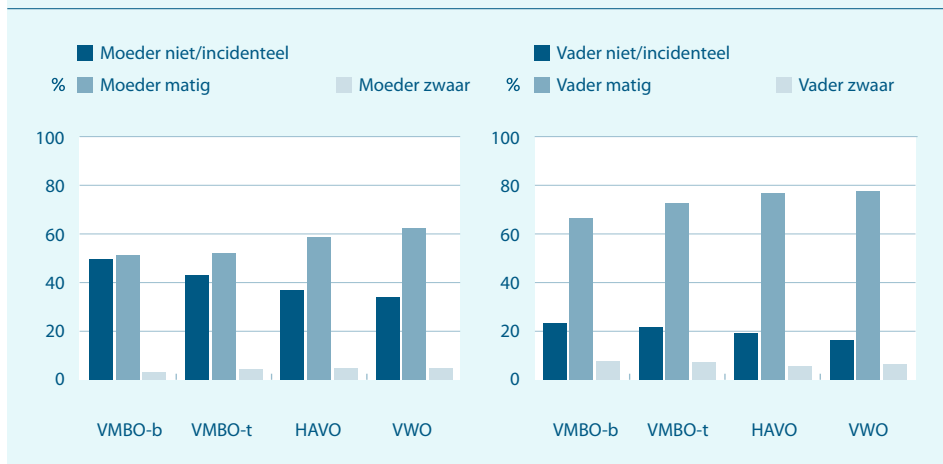
Figuur 4.1 Alcoholgebruik van ouders (ouderrapportage) naar geslacht van de ouders en alcoholgebruik van het kind (kindrapportage) (%)

Zijn er verschillen tussen schoolniveaus in het alcoholgebruik van ouders?

Naarmate het schoolniveau van het kind stijgt is er een toename in het aantal matig drinkende vaders en moeders. Niet of incidenteel alcoholgebruik komt minder vaak voor onder ouders van kinderen op hogere schoolniveaus en matig alcoholgebruik juist vaker. Zo heeft 62 procent van de kinderen op het VWO een moeder die matig drinkt en 77 procent een vader die matig drinkt. Op het VMBO-b geldt dit voor respectievelijk 49 procent van de moeders en 68 procent van de vaders. Wat betreft zwaar drinkende ouders zijn er geen verschillen tussen de schoolniveaus (figuur 4.2; bijlage tabel 4.2).

Figuur 4.2 Alcoholgebruik van ouders (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind (%)¹

¹ Analyses voor kinderen t/m 16 jaar vanwege ongelijke leerjaren tussen de schoolniveaus (zie H2)

4.2 Opvattingen en opvoedgedrag van ouders ten aanzien van alcohol

Hoeveel ouders hebben alcohol in huis en drinken in bijzijn van het kind?

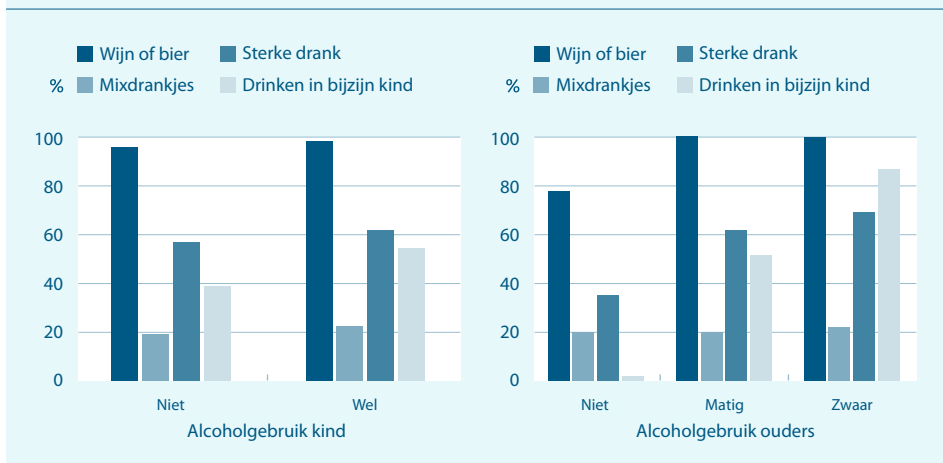
Ouders is gevraagd in hoeverre zij wijn of bier, mixdrankjes en sterke drank in huis hebben ('nooit', 'soms', 'meestal' of 'altijd'). Hieronder zijn de percentages weergegeven voor ouders die soms, meestal of altijd de genoemde soorten drank in huis hebben.

Bijna alle ouders hebben wel eens wijn of bier in huis en ruim de helft sterke drank. Mixdrankjes zijn wel eens aanwezig in één op de vijf gezinnen (bijlage tabel 4.3). Leef-tijdsverschillen zijn er hierbij nauwelijks, naarmate kinderen ouder worden is er iets vaker sterke drank in huis (bijlage tabel 4.3).

In ruim twee op de vijf gezinnen (43%) drinkt ten minste één van de ouders vaak of regelmatig in het bijzijn van het kind (bijlage tabel 4.3). Dit stijgt naarmate kinderen ouder worden. Bij minder dan een derde van de 12-jarigen drinkt één of beide ouders regelmatig in bijzijn van het kind, bij de 16-jarigen geldt dit voor bijna de helft.

In gezinnen waar de ouders niet of nauwelijks alcohol drinken is minder vaak wijn/bier of sterke drank in huis dan in gezinnen waar minimaal één ouder matig of zwaar drinkt (figuur 4.3; bijlage tabel 4.4). Daarnaast hebben ouders van kinderen die de afgelopen maand alcohol hebben gedronken vaker wijn/bier (97%), mixdrankjes (27%) en sterke drank (65%) in huis, dan ouders waarvan de kinderen dit niet hebben gedaan (resp. 93%; 18% en 55%; figuur 4.3; bijlage tabel 4.4).

Figuur 4.3 Percentage ouders dat verschillende soorten alcohol in huis heeft en regelmatig of vaak alcohol drinkt in bijzijn van het kind (ouderrapportage) naar alcoholgebruik van het kind (kindrapportage) en alcoholgebruik van de ouders (ouderrapportage)

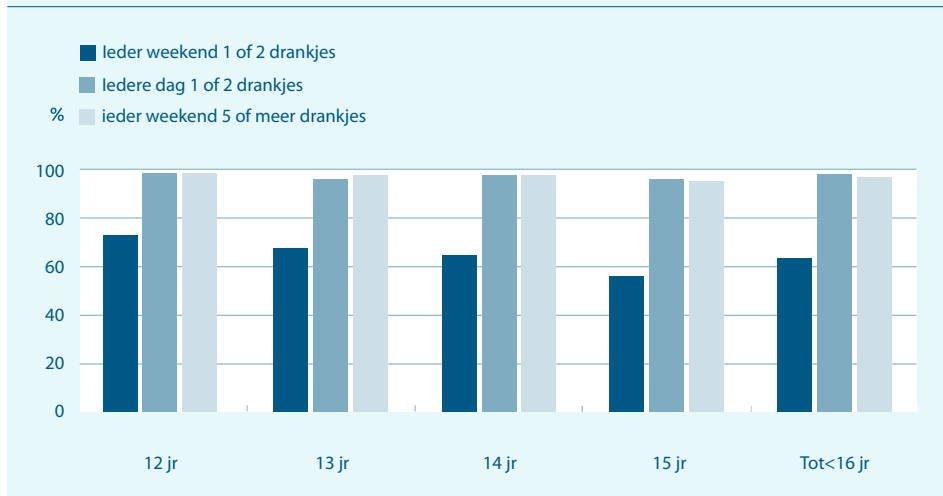

Hoeveel ouders denken dat alcoholgebruik onder de 16 jaar schadelijk is?

Er is aan de ouders gevraagd drie patronen van alcoholgebruik door kinderen, variërend in frequentie en hoeveelheid, te beoordelen op schadelijkheid. Deze patronen zijn: ieder weekend 1 of 2 drankjes drinken, iedere dag 1 of 2 drankjes drinken en ieder weekend 5 of meer drankjes drinken. In tabel 4.3 (bijlage) staan de percentages weergegeven van ouders die het betreffende alcoholgebruik nogal of erg schadelijk vinden.

Tweederde van de ouders (66%) vindt het (nogal of erg) schadelijk wanneer een kind onder de 16 jaar ieder weekend één of twee glazen alcohol drinkt; dit geldt voor zowel ouders van jongens als van meisjes. Naarmate de leeftijd van hun kind stijgt vinden iets minder ouders het schadelijk wanneer een kind onder de 16 jaar ieder weekend enkele glazen alcohol drinkt. Van de ouders van 12-jarigen vindt 74 procent dit schadelijk, en van de ouders van 15-jarigen geldt dit voor 55 procent. Iedere dag één of twee glazen alcohol of ieder weekend vijf of meer glazen alcohol drinken vinden bijna alle ouders (resp. 98% en 97%) (nogal of erg) schadelijk voor een kind onder de 16 jaar. Dit geldt zowel voor ouders van jongens als van meisjes en voor alle leeftijdsgroepen (figuur 4.4, bijlage tabel 4.3).

Figuur 4.4 Percentage ouders dat alcohol drinken onder de 16 jaar (nogal of erg) schadelijk vindt (ouderrapportage) naar leeftijd van het kind¹

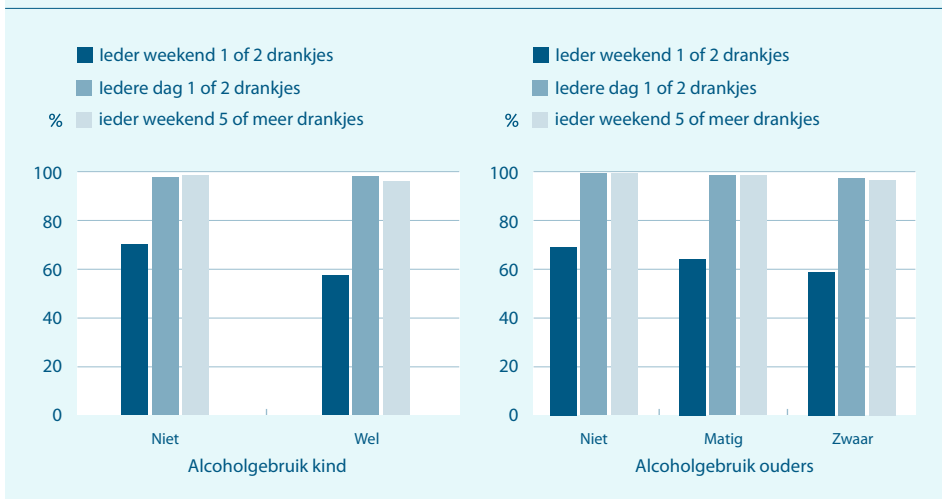

¹ Alleen ouders van scholieren onder de 16 jaar zijn meegenomen

Ouders van kinderen die de afgelopen maand alcohol hebben gedronken vinden ieder weekend enkele glazen of ieder weekend vijf of meer glazen alcohol drinken voor een kind onder de 16 jaar minder vaak schadelijk (resp. 54 en 95%) dan ouders van kinderen die niet de afgelopen maand alcohol hebben gedronken (resp. 70 en 98%). Dagelijks alcohol drinken wordt echter door bijna alle ouders als schadelijk gezien, ongeacht het alcoholgebruik van hun kind (figuur 4.5, bijlage tabel 4.4).

Daarnaast vinden zwaar drinkende ouders ieder weekend enkele glazen alcohol drinken voor kinderen onder de 16 jaar minder vaak schadelijk dan matig of niet-drinkende ouders (resp. 56%, 66% en 68%; figuur 4.5, bijlage tabel 4.4).

Figuur 4.5 Percentage ouders dat alcohol drinken onder de 16 jaar (nogaal of erg schadelijk vindt (ouderrapportage) naar alcoholgebruik van het kind (kindrapportage) en alcoholgebruik van de ouders (ouderrapportage)¹

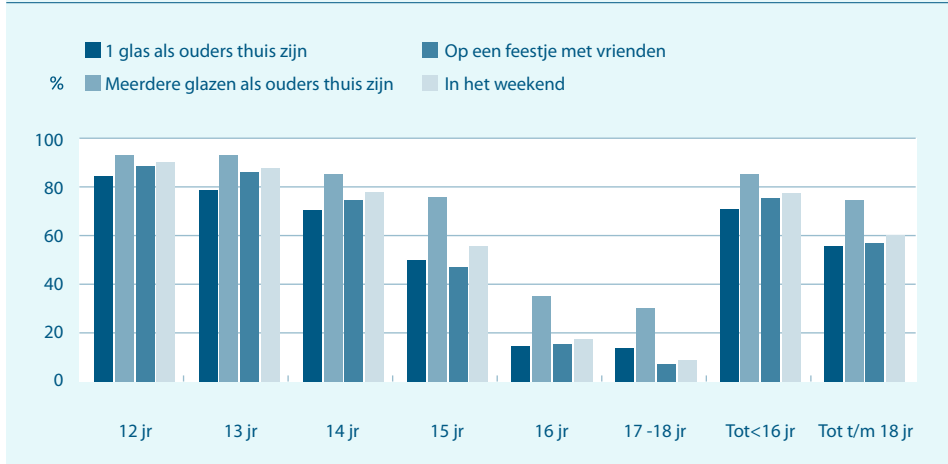
¹ Alleen ouders van scholieren onder de 16 jaar zijn meegenomen

Hoeveel ouders stellen regels ten aanzien van alcohol?

Aan de ouders is gevraagd in hoeverre hun kind in verschillende mate alcohol zou mogen drinken. De ouders kregen de volgende situaties ter beoordeling voorgelegd: een glas als de ouders thuis zijn, meerdere glazen als de ouders thuis zijn, op een feestje met vrienden, in het weekend en voor het 16e jaar. In figuur 4.6 (bijlage tabel 4.3) is het percentage ouders weergegeven dat aangeeft dat hun kind het bovenstaande zeker niet mag. In figuur 4.7 (bijlage tabel 4.4) zijn de eerste vier van bovengenoemde situaties samengevoegd in de schaal 'regels'. De schaal loopt van 1 (mag zeker wel) tot 5 (mag zeker niet). Bij een schaalscore >4,5 zeggen ouders dat hun kind zeker geen alcohol mag drinken.

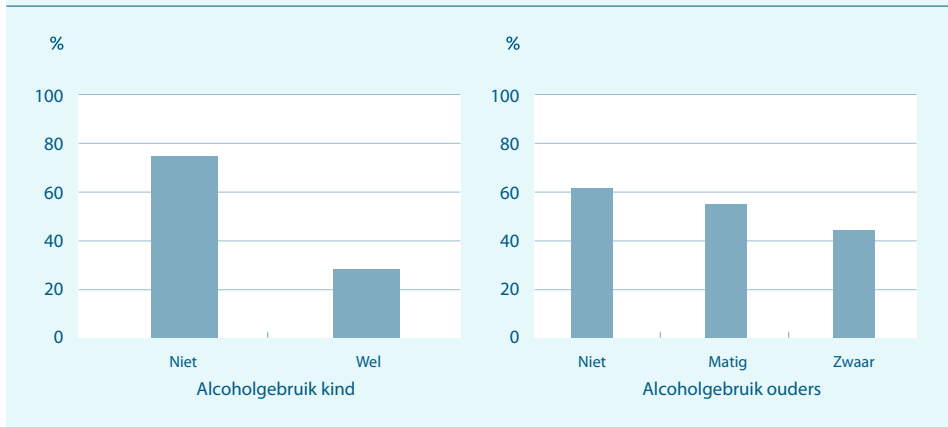
Zeven van de tien ouders (70%) van kinderen onder de 16 jaar zegt dat hun kind zeker niet een glas alcohol mag drinken wanneer de ouders thuis zijn en bij meerdere glazen geldt dit voor 86 procent van de ouders (figuur 4.6, bijlage tabel 4.3). Op een feestje bij vrienden drinken mag zeker niet van 73 procent van de ouders. Ouders zijn op het gebied van alcohol even vaak streng voor jongens als voor meisjes. Naarmate het kind ouder wordt neemt de tolerantie van ouders ten aanzien van alcohol toe. Vier van de vijf ouders van 12-jarigen zegt bijvoorbeeld dat een glas alcohol drinken wanneer de ouders thuis zijn zeker niet mag (83%). Bij de 15-jarigen is dit gedaald naar vijftig procent en bij de 16-jarigen geldt dit nog maar voor één op de acht ouders (13%). Ruim zeven van de tien ouders van jongeren onder de 16 jaar onderschrijft de regel dat kinderen onder de 16 jaar geen alcohol mogen. We zien ook hier dat wanneer kinderen ouder worden, ouders iets minder streng in zijn. Bij de 12-jarigen zegt 76 procent van de ouders dat hun kind voor het zestiende jaar zeker geen alcohol mag drinken; bij de 15-jarigen is dit gedaald tot 62 procent van de ouders.

Figuur 4.6 Percentage ouders dat vindt dat zijn/haar kind zeker niet in verschillende mate alcohol zou mogen drinken (ouderrapportage) naar leeftijd van het kind

Ouders van kinderen die de afgelopen maand geen alcohol hebben gedronken stellen vaker strenge regels ten aanzien van alcoholgebruik (74%) vergeleken met ouders van kinderen die wel alcohol hebben gedronken (28%). Daarnaast stellen ouders die zelf zwaar drinken minder vaak strenge regels (45%) ten aanzien van het alcoholgebruik van hun kind, vergeleken met ouders die niet drinken (61%; figuur 4.7, bijlage tabel 4.4).

Figuur 4.7 Percentage ouders dat strenge regels stelt ten aanzien van alcohol (ouder-rapportage) naar alcoholgebruik van het kind (kindrapportage) en alcoholgebruik van de ouders (ouderrapportage)

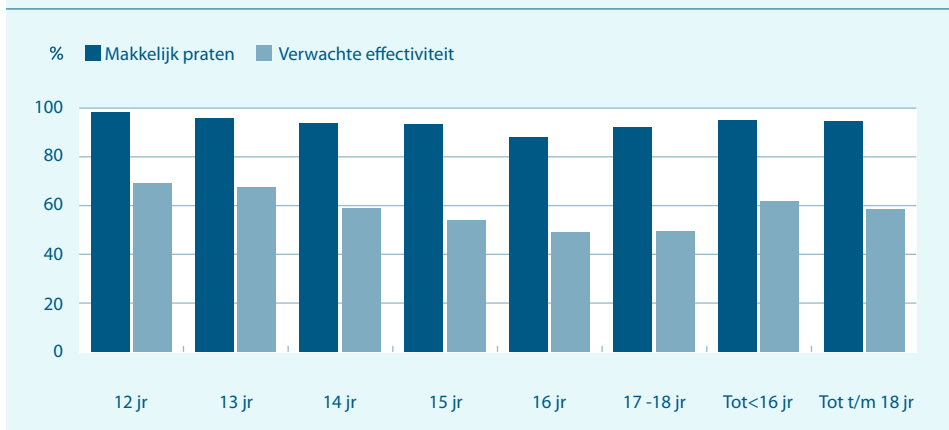
Hoeveel ouders kunnen makkelijk met hun kind praten over alcohol?

Aan ouders zijn drie vragen voorgelegd over hoe makkelijk zij met hun kind kunnen praten over alcohol. Vervolgens zijn deze drie vragen samengevoegd in de schaal die

kan lopen van 1 (helemaal niet makkelijk) tot 5 (heel erg makkelijk). Bij een schaalscore >3,5 zeggen ouders dat zij best wel of heel erg gemakkelijk met hun kind over alcohol kunnen praten (bijlage tabel 4.3).

Bijna alle ouders (94%) vinden dat zij makkelijk met hun kind kunnen praten over alcohol. Naarmate hun kind ouder wordt, daalt dit percentage licht. Van de ouders van 12-jarigen vindt 98 procent dat zij makkelijk met hun kind over alcohol kunnen praten, bij de 16-jarigen geldt dit nog voor 89 procent van de ouders (figuur 4.8, bijlage tabel 4.3). Ouders van kinderen die de afgelopen maand alcohol hebben gedronken zeggen iets minder vaak dat ze het makkelijk vinden om met hun kind over alcohol te praten, maar de verschillen zijn klein (91% en 97%). Er zijn geen verschillen tussen niet, matig of zwaar drinkende ouders in de mate waarin ze makkelijk met hun kind over alcohol kunnen praten (bijlage tabel 4.4).

Figuur 4.8 Percentage ouders dat makkelijk met hun kind kan praten over alcohol en percentage ouders dat denkt dat hun maatregelen ten aanzien van alcohol effectief zijn (ouderrapportage) naar leeftijd van het kind

Hoeveel ouders denken dat hun maatregelen ten aanzien van alcohol effectief zijn?

Ouders zijn drie vragen gesteld over de invloed die zij hebben om te voorkomen dat hun kind (veel) alcohol gaat drinken. Deze drie vragen zijn samengevoegd in een schaal 'verwachte effectiviteit', die kan lopen van 1 (beslist niet) tot 5 (beslist wel). Bij een schaalscore >3,5 zeggen ouders dat zij verwachten dat hun maatregelen (beslist) wel effectief zijn (bijlage tabel 4.3).

Bijna zes op de tien (58%) ouders denkt dat maatregelen die zij zelf (kunnen) nemen effectief zijn in het voorkomen dat hun kind alcohol gaat drinken (figuur 4.8, bijlage tabel 4.3). Dit geldt meer voor ouders van meisjes (63%) dan van jongens (54%).

Met het stijgen van de leeftijd neemt het percentage ouders dat gelooft in de effectiviteit van hun maatregelen echter af; 69 procent van de ouders van 12-jarigen denkt dat hun

maatregelen ter voorkoming van (overmatig) alcoholgebruik effectief zijn, tegenover 54 en 48 procent van de ouders van respectievelijk de 15- en 16-jarigen (figuur 4.8, bijlage tabel 4.3).

Daarnaast denken ouders van kinderen die de afgelopen maand geen alcohol hebben gedronken vaker dat ze invloed uit kunnen oefenen op het alcoholgebruik van hun kind (67%) dan ouders van kinderen die dit wel hebben gedaan (47%). Ouders die zelf niet of nauwelijks alcohol drinken denken eveneens vaker dat ze invloed hebben op het alcoholgebruik van hun kind dan ouders die (matig of zwaar) drinken (bijlage tabel 4.4).

Zijn er verschillen tussen schoolniveaus in de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van alcohol?

Er zijn tussen schoolniveaus enkele verschillen in de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van alcohol (figuur 4.9, bijlage tabel 4.5). Dit geldt met name voor het in huis hebben van alcohol, alcohol drinken in bijzijn van het kind en, in mindere mate, voor de schadelijkheid van alcohol voor jongeren onder de 16 jaar. Ouders van HAVO/VWO scholieren (96%) hebben iets vaker wijn of bier en sterke drank in huis dan ouders van VMBO-b scholieren (90%). Het omgekeerde is echter het geval bij mixdrankjes, deze zijn vaker in huis te vinden bij VMBO-scholieren (VMBO-b 30%; VMBO-t 23%) dan bij VWO-scholieren (15%).

Het percentage ouders dat vaak of regelmatig alcohol drinkt in bijzijn van het kind stijgt geleidelijk met het schoolniveau; van 32 procent bij VMBO-b leerlingen tot 51 procent bij VWO leerlingen. Daarentegen vinden ouders van VWO leerlingen het iets vaker schadelijk dat jongeren onder de 16 jaar ieder weekend enkele drankjes of 5 of meer drankjes drinken (respectievelijk 70% en 99%) dan ouders van VMBO-b leerlingen (respectievelijk 61% en 95%).

Er zijn geen verschillen tussen de opleidingsniveaus in de mate waarin ouders aangeven makkelijk met hun kind te kunnen praten over alcohol, de mate waarin ouders regels stellen ten aanzien van alcohol en de mate waarin ouders verwachten dat de maatregelen die ze nemen ten aanzien van alcoholgebruik effectief zijn.

Figuur 4.9 Opvattingen en opvoedgedrag van ouders ten aanzien van alcoholgebruik (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind¹ (%)

¹ Analyses voor kinderen t/m 16 jaar vanwege ongelijke leerjaren tussen de schoolniveaus (zie H2)

4.3 Mening van ouders over verhoging van de leeftijdsgrens voor het kopen van alcohol naar 18 jaar en over de inzet van diverse partijen om het alcoholgebruik door jongeren te beperken

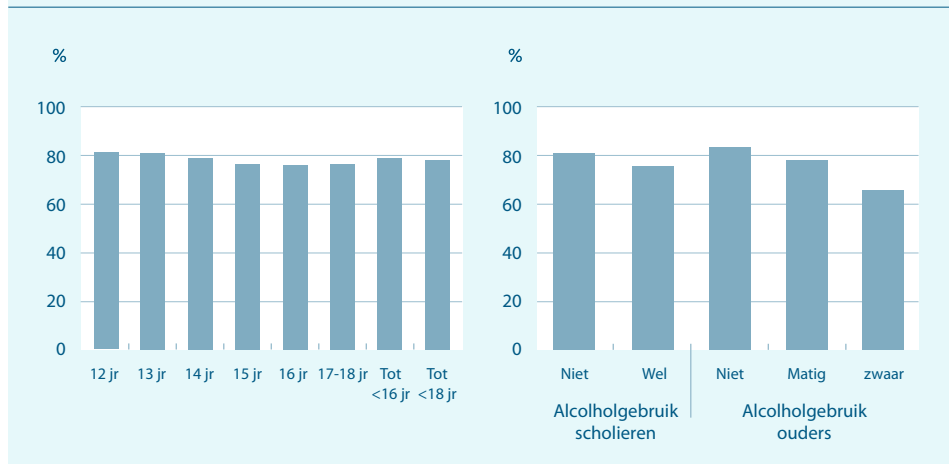
Ouders is gevraagd in hoeverre zij het eens zijn met het verhogen van de leeftijdsgrens voor het kopen van alcohol naar 18 jaar. Daarnaast is ouders in diverse stellingen gevraagd hoe zij de inzet van diverse partijen beoordelen om het alcoholgebruik onder jongeren te beperken. Ouders konden aangeven in hoeverre zij het met deze stellingen eens waren, variërend van 'helemaal niet mee eens' tot 'helemaal mee eens'. In tabel 4.6 (bijlage) is het percentage ouders weergegeven dat het met de betreffende stellingen (helemaal) eens is.

In hoeverre zijn ouders het eens met verhoging van de leeftijdsgrens voor het kopen van alcohol naar 18 jaar?

Bijna vier van de vijf ouders (79%) ondersteunt het verhogen van de leeftijdsgrens voor het kopen van alcohol naar 18 jaar (figuur 4.10, bijlage tabel 4.6 en 4.7). Dit geldt

voor zowel ouders van jongens als van meisjes en ouders van kinderen van verschillende leeftijden. Daarnaast zijn ouders van kinderen die geen alcohol drinken het hier wat vaker mee eens dan ouders van kinderen die wel alcohol drinken. Ook wordt deze maatregel minder ondersteund door ouders die zelf zwaar alcohol drinken (67%) vergeleken met ouders die niet (86%) of matig (78%) drinken.

Figuur 4.10 Percentage ouders dat het eens is met verhoging van de leeftijdsgrens voor het kopen van alcohol naar 18 jaar (ouderrapportage) naar leeftijd van het kind, alcoholgebruik van het kind (kindrapportage) en alcoholgebruik van de ouders (ouderrapportage)

Hoe beoordelen ouders de inzet van diverse partijen om het alcoholgebruik door jongeren te beperken?

Ouders beoordelen de inzet van de school het hoogst. Ruim de helft van de ouders (57%) vindt dat de school genoeg doet om alcoholgebruik door jongeren te beperken (bijlage tabel 4.6). Dit wordt gevolgd door supermarkten (39%), de overheid (37%) en sportclubs (32%). Op de laatste plaats staan andere ouders; slechts één op de negen ouders (11%) vindt dat andere ouders op dit vlak genoeg doen.

Er zijn hierbij geen verschillen tussen ouders van jongens of meisjes of ouders van kinderen die wel of geen alcohol drinken. Ouders die zelf zwaar drinken vinden wat vaker dat verschillende partijen genoeg doen, vergeleken met ouders die zelf niet of matig drinken (bijlage tabel 4.7).

Zijn er verschillen tussen schoolniveaus in de mening van ouders over alcoholbeperkende maatregelen voor jongeren?

Er zijn geen verschillen tussen schoolniveaus in de mate waarop ouders het verhogen van de minimumleeftijd voor het kopen van alcohol naar 18 jaar ondersteunen. Wel zijn er tussen schoolniveaus enkele verschillen in de beoordeling van de inzet van diverse partijen om het alcoholgebruik onder jongeren te beperken. Ouders van VWO leer-

lingen vinden iets minder vaak dat hieraan door supermarkten (36%) en andere ouders (9%) genoeg gedaan wordt vergeleken met ouders van VMBO-b leerlingen (resp. 44% en 14%). Ten aanzien van de inzet van sportclubs zijn ouders van VWO leerlingen negatiever dan ouders van alle andere schoolniveaus (bijlage tabel 4.8).

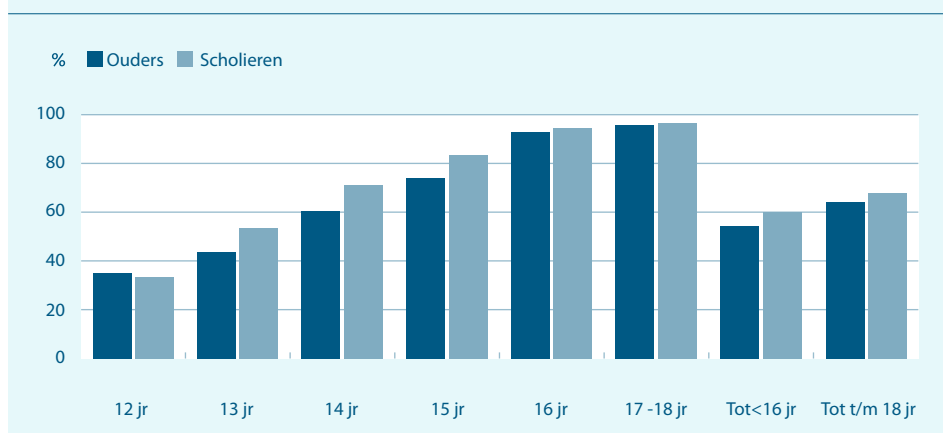
4.4 Vergelijking tussen rapportage van ouders en kinderen

In dit hoofdstuk is tot nu toe gebruik gemaakt van de rapportage van ouders als het gaat om het opvoedgedrag ten aanzien van alcohol en van de rapportage van kinderen als het gaat om het alcoholgebruik van scholieren. De vraag is echter of de kinderen dit opvoedgedrag hetzelfde ervaren als hun ouders en of ouders op de hoogte zijn van het alcoholgebruik van hun kind. Om dit te onderzoeken zijn in deze paragraaf de antwoorden van de ouders vergeleken met wat de kinderen hier zelf over zeggen.

In hoeverre zijn ouders op de hoogte van het alcoholgebruik van hun kinderen?

Iets meer dan de helft van de ouders van scholieren onder de 16 jaar (54%) denkt dat hun kind ooit alcohol heeft gedronken. Dit is een kleine onderschatting in vergelijking tot de rapportage van de jongeren zelf (60%; figuur 4.11, bijlage tabel 4.9). De meeste ouders zijn hiervan dus redelijk goed op de hoogte. Wel zien we dat bij 14- en 15-jarigen het alcoholgebruik door ouders iets onderschat wordt. Zestig procent van de ouders van 14-jarigen denkt dat hun kind ooit alcohol heeft gedronken, terwijl dit volgens 69 procent van de scholieren zelf het geval is. Op 15-jarige leeftijd is dit respectievelijk 74 procent (ouders) en 84 procent (scholieren).

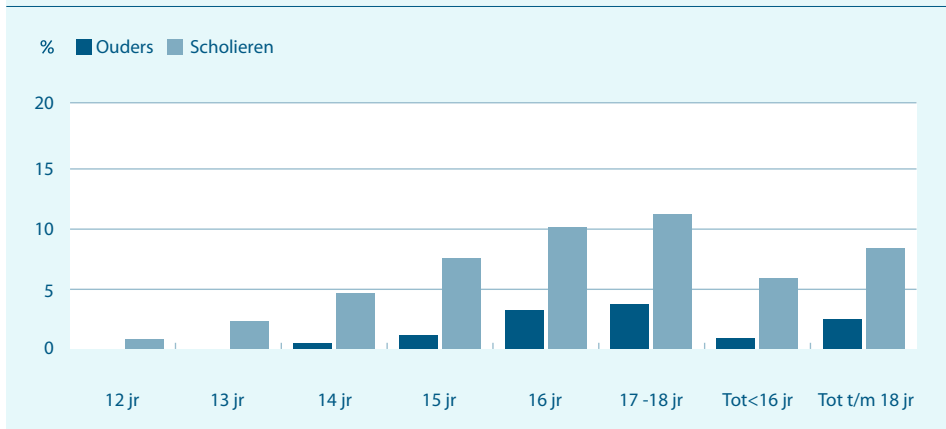
Figuur 4.11 Alcoholgebruik ooit in het leven volgens ouders en scholieren¹ naar leeftijd van het kind (%)

¹ De scholieren vormen een selectie uit het landelijk representatieve Peilstationsonderzoek Scholieren. Voor landelijk representatieve cijfers over het middelengebruik onder scholieren verwijzen wij naar het Peilstationsonderzoek Scholieren.

De hoeveelheid alcohol die door scholieren gedronken wordt, wordt door ouders aanzienlijk onderschat. Ouders van scholieren onder de 16 jaar denken dat hun kind gemiddeld in het weekend een half glas alcohol drinkt, terwijl de scholieren zelf 6 glazen aangeven. Deze grote onderschatting door ouders van de hoeveelheid alcohol die gedronken wordt zien we bij zowel meisjes als jongens, als bij de verschillende leeftijden (figuur 4.12, bijlage tabel 4.9).

Figuur 4.12 Gemiddeld aantal glazen alcohol in het weekend volgens ouders en scholieren¹ naar leeftijd van het kind (%)

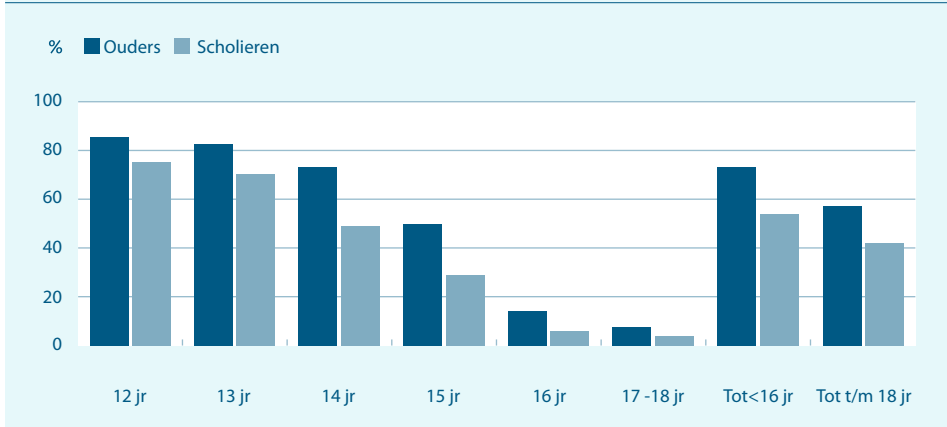

¹ De scholieren vormen een selectie uit het landelijk representatieve Peilstationsonderzoek Scholieren. Voor landelijk representatieve cijfers over het middelengebruik onder scholieren verwijzen wij naar het Peilstationsonderzoek Scholieren.

In hoeverre zijn kinderen op de hoogte van de regels ten aanzien van alcohol die hun ouders denken te stellen?

Ook de ouder- en kindrapportage over de regels ten aanzien van alcoholgebruik zijn vergeleken (figuur 4.13, bijlage tabel 4.10). Bijna driekwart (71%) van de ouders van kinderen onder de 16 jaar zegt dat hun kind zeker geen alcohol mag drinken. Volgens de kinderen zelf is dit veel minder vaak het geval; slechts 52 procent zegt zeker geen alcohol te mogen drinken. Naarmate de leeftijd van de scholieren stijgt worden de regels ten aanzien van alcohol minder streng, dat zeggen zowel de ouders als de scholieren. Op 12- en 13-jarige leeftijd mag meer dan tachtig procent van de scholieren volgens de ouders zeker geen alcohol drinken en daarna daalt dit percentage snel. Op alle leeftijden onderschatten jongeren de regels van ouders ten aanzien van alcohol. De daling in het percentage ouders dat strenge regels stelt naarmate kinderen ouder worden, is volgens de scholieren echter veel sterker dan volgens de ouders, waardoor de discrepantie tussen ouders en kinderen toeneemt. Bij 14-jarigen zegt bijvoorbeeld 71 procent van de ouders dat hun kind zeker geen alcohol mag drinken, terwijl maar 45 procent van de 14-jarigen zelf zegt dat dit zeker niet mag. Bij 15-jarigen is dit respectievelijk 47 procent (ouders) en 25 procent (scholieren).

Figuur 4.13 Strenge regels ten aanzien van alcohol volgens ouders en scholieren naar leeftijd van het kind (%)

4.5 De samenhang van verschillende opvoedgedragingen en het alcoholgebruik van scholieren

In een multivariate analyse zijn we nagegaan in hoeverre verschillende opvoedgedragingen samenhangen met de maandprevalentie van alcoholgebruik van scholieren, als er rekening gehouden wordt met de samenhang tussen die variabelen en met demografische variabelen. Ouders van kinderen die geen alcohol drinken hebben strengere opvattingen over het alcoholgebruik, maar dit zijn ook ouders van jongere kinderen, die vaker niet drinken. Door middel van een multivariate analyse kan de samenhang van strengere opvattingen met het alcoholgebruik van kinderen worden bekeken terwijl met dit leeftijdsaspect rekening wordt gehouden (zie uitleg hoofdstuk 2). In tabel 4a wordt de samenhang tussen opvoedgedragingen van ouders en alcoholgebruik van kinderen weergegeven, waarbij rekening is gehouden met verschillen in leeftijd, geslacht, schoolniveau, etniciteit en gezinsvorm.

De algemene opvoedgedragingen steun, kennis en toezicht van de ouders hangen niet samen met alcoholgebruik in de afgelopen maand door het kind. De alcoholspecifieke opvoeding hangt echter wel samen met het alcoholgebruik van het kind. Kinderen hebben minder vaak de afgelopen maand alcohol gedronken wanneer hun ouders het drinken van alcohol als schadelijk zien, wanneer zij strenge regels ten aanzien van alcohol hebben en wanneer ouders meer vertrouwen hebben in hun eigen maatregelen om het alcoholgebruik van hun kind te beïnvloeden. Op basis van deze studie kunnen we niet zeggen of dit betekent dat het kind minder vaak alcohol gaat drinken, wanneer ouders strenger zijn ten aanzien van alcohol en wanneer zij meer vertrouwen hebben in hun eigen preventiemaatregelen, of dat ouders minder streng worden en minder vertrouwen krijgen in hun eigen maatregelen, als hun zoon of dochter alcohol gaat drinken. Tot slot is gekeken naar de relatie tussen het alcoholgebruik van ouders en kinderen. Scholieren

blijken bijna twee keer zo vaak de afgelopen maand alcohol te hebben gedronken als één of beide ouders matig alcohol gebruiken en bijna drie keer zo vaak als één of beide ouders zwaar alcohol drinkt, dan wanneer beide ouders geen alcohol drinken.

Tabel 4a De samenhang van verschillende opvoedgedragingen (ouderrapportage) en de maandprevalentie alcohol van scholieren (kindrapportage) (multivariate logistische regressieanalyse)¹

	Maandprevalentie alcohol OR
Algemene opvoeding	
Steun van ouders ²	1.01
Kennis van ouders ³	1.25
Toezicht van ouders ²	0.85
Alcoholspecifieke opvoeding	
Schadelijkheid van 1 of 2 drankjes per weekend	0.80**
Kwaliteit communicatie over alcohol	0.82
Regels over alcohol ²	0.81**
Verwachte effectiviteit van maatregelen alcohol ²	0.71**
Alcoholgebruik (1 of beide) ouders	
Matig	1.72**
Zwaar	2.78**

¹ Gecorrigeerd voor alle andere variabelen in de tabel en voor leeftijd, geslacht, schoolniveau, etniciteit en gezinsvorm, alleen ouders van kinderen < 16 jaar

² Schaalscore (1-5).

³ Schaalscore (1-3).

* =p<0,05 ** p<0,01

4.6 Trends (2007-2011)

Om de trends in opvoedgedrag ten aanzien van alcohol te bepalen hebben we gebruik gemaakt van het *Peilstationsonderzoek Ouders* van 2007 (Verdurmen e.a., 2008) en van de HBSC studie van 2009 (Dorselaer van, e.a., 2010) (figuur 4.14, bijlage tabel 4.11) (zie uitleg hoofdstuk 2).

Het percentage ouders dat het schadelijk vindt als kinderen onder de 16 jaar ieder weekend 1 of 2 drankjes drinken is na een toename tussen 2007 en 2009 (van 54% naar 72%) de laatste jaren weer enigszins gedaald naar 66 procent. Deze daling is met name zichtbaar bij ouders van 14- en 15-jarigen (bijlage tabel 4.11). Het percentage ouders dat ieder weekend 1 of 2 drankjes drinken schadelijk vindt is in 2011 echter nog wel hoger dan in 2007.

Het percentage ouders dat dagelijks drinken of ieder weekend vijf glazen of meer drinken

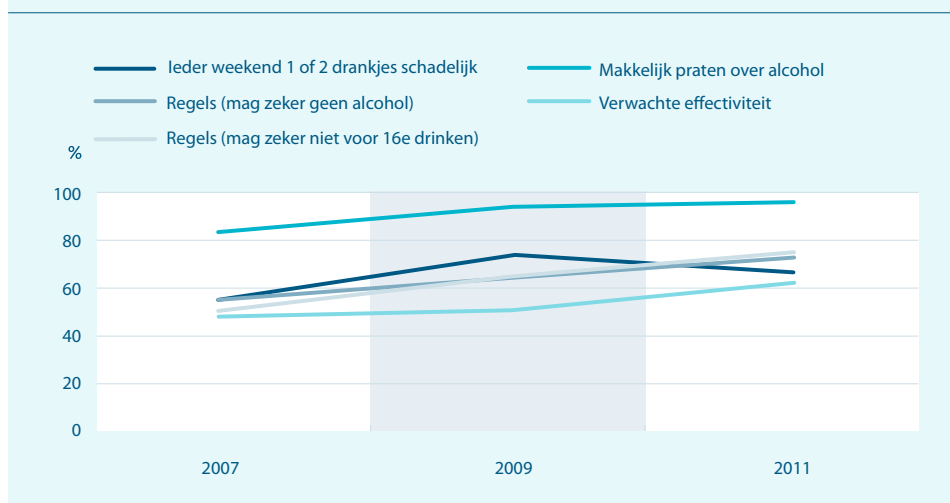
schadelijk vindt was in 2007 al hoog (resp. 94% en 96%), maar is in 2009 nog iets toegenomen (naar 98% voor beide maten) en daarna gestabiliseerd (bijlage tabel 4.11). Tussen 2007 en 2009 was er ook een significante stijging in het percentage ouders van kinderen onder de 16 jaar dat vond dat hun kind zeker geen alcohol mag drinken (van 55% naar 66%) en deze stijging lijkt in 2011 verder door te zetten (naar 71%); de verschillen tussen 2009 en 2011 zijn echter niet significant. Het percentage ouders van kinderen onder de 16 jaar dat aangeeft dat hun kind voor het 16e jaar geen alcohol mag drinken blijft echter wel stijgen, van 51 procent in 2007 naar 66 procent in 2009 en 72 procent in 2011. De stijging tussen 2009 en 2011 zien we voornamelijk bij ouders van 12- en 13-jarigen (bijlage tabel 4.11).

Tussen 2007 en 2009 was eveneens sprake van een stijging in het percentage ouders dat makkelijk met hun kind kon praten over alcohol (van 84% naar 94%). Wanneer we kijken naar de totale groep ouders van jongeren onder de 16 jaar zien we dat dit percentage in 2011 verder toeneemt (96%).

Zowel in 2007 als in 2009 en 2011 is aan ouders gevraagd in hoeverre zij denken dat zij met hun eigen maatregelen invloed kunnen hebben op het alcoholgebruik van hun kind. In vergelijking met 2007 waren er in 2009 meer ouders positief over hun mogelijke invloed, in 2011 is dit percentage nog verder toegenomen. In 2007 dacht 49 procent van de ouders van jongeren onder de 16 jaar dat zij met hun eigen maatregelen kunnen voorkomen dat hun kind alcohol gaat drinken; in 2009 en 2011 is dat gestegen tot respectievelijk 54 en 62 procent. De stijging tussen 2009 en 2011 zien we vooral bij ouders van 12- en 13-jarigen (bijlage tabel 4.11).

Er zijn de afgelopen jaren geen veranderingen opgetreden in het percentage ouders dat drinkt in bijzijn van het kind (bijlage tabel 4.11).

Figuur 4.14 Trends in de opvattingen en het opvoedgedrag ten aanzien van alcohol (%)¹

¹ Alleen ouders van kinderen onder de 16 jaar zijn meegenomen

4.7 De belangrijkste feiten en trends

Trends

- Na een aanzienlijke toename tussen 2007 en 2009 is het percentage ouders dat het schadelijk vindt als kinderen onder de 16 jaar ieder weekend 1 of 2 drankjes drinken in 2011 weer licht gedaald, hoewel het wel hoger blijft dan in 2007. De daling is met name zichtbaar bij de ouders van 14 en 15-jarigen.
- De stijging tussen 2007 en 2009 in het percentage ouders dat vindt dat hun kind zeker geen alcohol mag drinken, lijkt zich in 2011 door te zetten, de verschillen tussen 2009 en 2011 zijn echter niet significant.
- De boodschap 'geen alcohol voor het 16e jaar' wordt door steeds meer ouders gedragen. Het percentage ouders van kinderen onder de 16 jaar dat aangeeft dat hun kind tot deze leeftijd geen alcohol mag drinken is tussen 2009 en 2011 verder gestegen van 66% naar 72%.
- Ook de stijging tussen 2007 en 2009 in het percentage ouders van kinderen onder de 16 jaar dat makkelijk met hun kind kan praten over alcohol continueert in 2011.
- Hetzelfde geldt voor het percentage ouders dat vertrouwen heeft in hun eigen maatregelen in het voorkomen dat hun kind alcohol gaat drinken. Ook hier zien we dat de stijging tussen 2007 en 2009 in 2011 verder doorzet.

Alcoholspecifieke opvoeding in 2011

- Ouders van jonge kinderen (12 en 13-jarigen) zijn over het algemeen streng en restrictief als het gaat over alcoholgebruik. Naarmate de leeftijd van 16 jaar nadert neemt dit echter af. Een deel van de ouders van 15 jarigen hebben hun strenge regels dan al laten varen.
- Dit geldt ook voor de schadelijkheid van het drinken van 1 of 2 drankjes elk weekend. Het percentage ouders dat dit schadelijk vindt daalt aanzienlijk wanneer hun kind 15 jaar is. Leeftijd van het kind hangt echter niet samen met houding van ouders ten aanzien van de zwaardere gebruikspatronen (dagelijks drinken en binge drinken). Alle ouders vinden dit schadelijk onafhankelijk van de leeftijd van het kind.
- Bijna alle ouders geven aan makkelijk met hun kind te kunnen praten over alcohol. Naarmate het kind ouder wordt daalt dit percentage licht.
- Van de ouders van 12-jarigen verwacht tweederde dat hun maatregelen ten aanzien van alcohol effect hebben; bij ouders van 15-jarigen is dit gedaald tot ruim de helft.
- Ouders die zelf (veel) alcohol drinken staan minder afkeurend tegenover alcoholgebruik door jongeren onder de 16 jaar. Zij vinden het minder vaak schadelijk dat hun kind ieder weekend 1 of 2 drankjes drinkt, hanteren minder strenge regels en verwachten ook in mindere mate dat hun maatregelen ten aanzien van alcohol effect zullen hebben.
- Ook zijn er verschillen tussen opleidingsniveaus. Ouders van kinderen op het VWO vinden alcoholgebruik onder de 16 jaar vaker schadelijk en drinken vaker alcohol in bijzijn van het kind, vergeleken met ouders van kinderen op het VMBO-b.

- Bijna tachtig procent van de ouders ondersteunt de verhoging van de minimumleeftijd voor het kopen van alcohol naar 18 jaar.
- De meeste ouders weten of hun kind wel eens alcohol heeft gedronken. De hoeveelheid alcohol die gedronken wordt, wordt door ouders echter aanzienlijk onderschat. Wat betreft de regels die ouders (denken te) stellen ten aanzien van alcohol zien we dat deze door de kinderen aanzienlijk onderschat worden.

Verband tussen opvoeding en alcoholgebruik van het kind

- Het alcoholgebruik van kinderen hangt niet samen met de algemene opvoeding van ouders, zoals het geven van steun, het hebben van kennis over het doen en laten van het kind en het houden van toezicht door ouders.
- Wel is er een relatie met de alcoholspecifieke opvoeding. Kinderen hebben minder vaak de afgelopen maand alcohol gedronken wanneer hun ouders het drinken van alcohol als schadelijk zien, wanneer zij strenge regels ten aanzien van alcohol stellen en wanneer ouders meer vertrouwen hebben in de effectiviteit van hun eigen maatregelen ten aanzien van alcohol.
- Tot slot is er een duidelijke samenhang met het alcoholgebruik van de ouders zelf. Kinderen hebben vaker de afgelopen maand alcohol gedronken wanneer hun ouders alcohol drinken.

Referenties

- Dorsselaer S van, Looze M de, Vermeulen-Smit E, Roos S de, Verdurmen J, Bogt T ter & Vollebergh W (2010). *HBSC 2009: Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Verdurmen J, Smit E, Dorsselaer S van, Monshouwer K & Schulten I (2008). *Ouders over alcohol-, roken- en drugspecifieke opvoeding 2007. Kerngegevens uit het Peilstationsonderzoek Ouders*. Utrecht: Trimbos-instituut.

5 Cannabis

In dit hoofdstuk wordt gerapporteerd over het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van cannabisgebruik door hun kinderen zoals de regels die ouders uitdragen en het effect dat zij verwachten van hun maatregelen als het gaat om cannabisgebruik. Deze opvoedgedragingen worden tevens uitgesplitst naar cannabisgebruik van het kind en cannabisgebruik van de ouders. Zoals genoemd in hoofdstuk 2 is het verleidelijk om het opvoedgedrag van ouders als oorzaak te zien van het cannabisgebruik van hun kind. Aangezien deze gegevens op één meetmoment zijn verzameld kunnen we in de huidige studie alleen uitspraken doen over de onderlinge samenhang.

Cannabisgebruik van ouders en scholieren in dit hoofdstuk

Aan de ouders is gevraagd of zichzelf en hun partner ooit cannabis hebben gebruikt. De gezinnen zijn ingedeeld in de categorieën 'nooit' en 'ooit'. Nooit gebruikers zijn gezinnen waarin geen van beide ouders ooit cannabis heeft gebruikt. Ooit gebruikers zijn gezinnen waarin één of beide ouders ooit cannabis hebben gebruikt. De kinderen zijn ingedeeld in nooit gebruikers, ooit gebruikers en recente gebruikers van cannabis. Nooit gebruikers zijn kinderen die nog nooit cannabis hebben gebruikt. Ooit gebruikers zijn kinderen die wel eens hebben gebruikt maar niet in de afgelopen maand. Recente gebruikers zijn kinderen die in de afgelopen maand cannabis hebben gebruikt. Door deze uitsplitsingen kunnen we nagaan of het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van cannabisgebruik samenhangt met de ervaring van ouders met cannabis en met het cannabisgebruik van het kind.

5.1 Cannabisgebruik van ouders

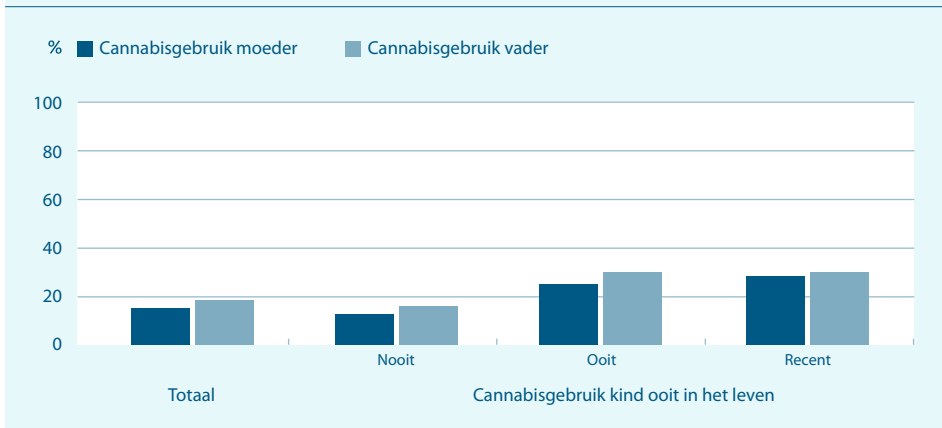
Hoeveel ouders hebben ooit cannabis gebruikt?

Vaders hebben iets vaker cannabis gebruikt dan moeders. Bijna één op de vijf vaders (19%) heeft wel eens cannabis gebruikt en ruim één op de zes moeders (16%) (figuur 5.1, bijlage tabel 5.1).

Hangt de ervaring van ouders met cannabisgebruik samen met het cannabisgebruik van hun kind?

Scholieren die ooit of recent cannabis gebruikten hebben bijna twee keer zo vaak ouders die wel eens cannabis hebben gebruikt vergeleken met scholieren die nooit cannabis gebruikt hebben. Ruim een kwart van de scholieren die ooit of recent cannabis gebruikten heeft een moeder die ooit cannabis gebruikte (27%), en bijna een derde van deze scholieren heeft een vader die ooit cannabis gebruikte (31%). Onder de scholieren die (nog) niet geëxperimenteerd hebben met cannabis is de ervaring van ouders met cannabis beduidend lager, namelijk veertien procent van de moeders en zeventien procent van de vaders (figuur 5.1, bijlage tabel 5.1).

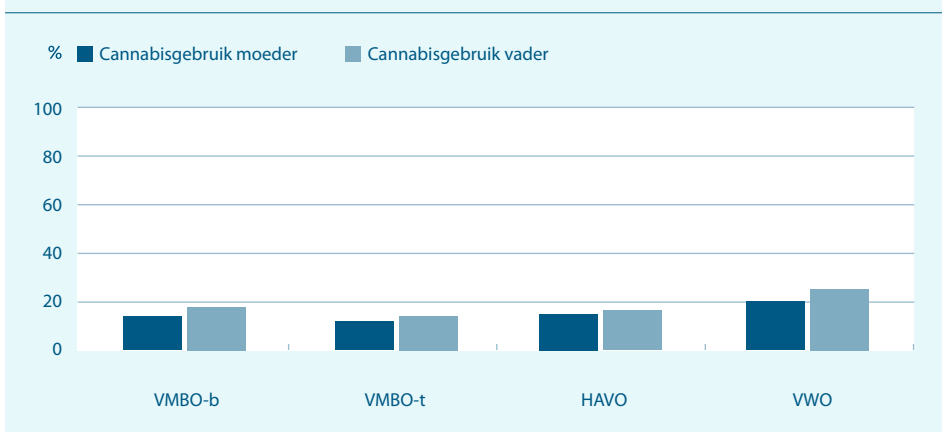
Figuur 5.1 Ooit gebruik van cannabis door ouders (ouderrapportage) naar geslacht van de ouders en cannabisgebruik van het kind (kindrapportage) (%)

Zijn er verschillen tussen schoolniveaus in de ervaring van ouders met cannabis?

Ouders met kinderen op het VWO hebben vaker ooit cannabis gebruikt dan ouders met kinderen op het VMBO-t. Dit geldt zowel voor de vaders als voor de moeders. Eén op de vijf moeders (20%) en bijna één op de vier vaders (24%) van VWO-scholieren heeft ooit cannabis gebruikt, ten opzichte van één op de negen moeders (11%) en één op de zeven vaders (14%) van VMBO-t leerlingen. Het cannabisgebruik van moeders en vaders van VMBO-b en HAVO leerlingen verschilt niet significant van de andere schoolniveaus (figuur 5.2, bijlage tabel 5.2).

Figuur 5.2 Cannabisgebruik van ouders (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind¹ (%)

¹ Analyses voor kinderen t/m 16 jaar vanwege ongelijke leerjaren tussen de schoolniveaus (zie H2)

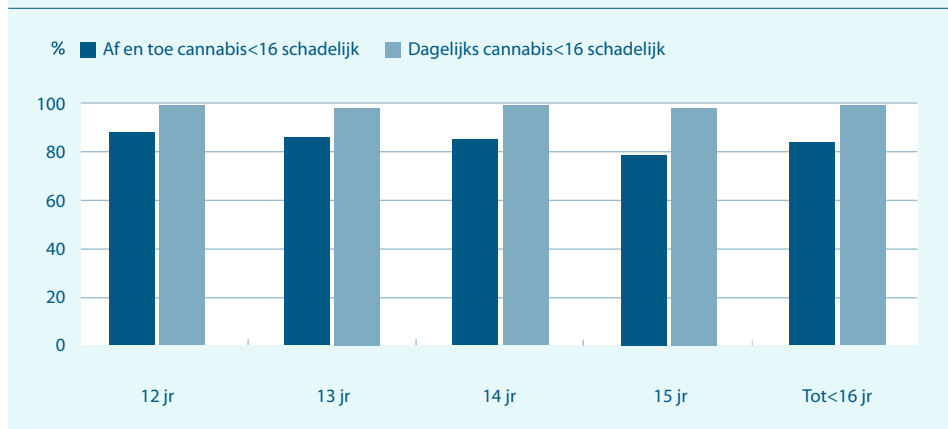
5.2 Opvattingen en opvoedgedrag van ouders ten aanzien van cannabis

Hoeveel ouders denken dat cannabisgebruik onder de 16 jaar schadelijk is?

Er is aan de ouders gevraagd het cannabisgebruik door kinderen onder de 16 jaar te beoordelen op schadelijkheid. Er is gevraagd naar zowel de schadelijkheid van af en toe cannabis gebruik als van dagelijks cannabisgebruik. Ouders konden aangeven of zij dit niet, een beetje, nogal of erg schadelijk achten. Hieronder staan steeds de percentages weergegeven van ouders die af en toe of dagelijks cannabisgebruik nogal of erg schadelijk achten.

Ruim vier op de vijf ouders (84%) vindt af en toe cannabis gebruiken onder de 16 jaar (nogal of erg) schadelijk; dit geldt voor zowel ouders van jongens als van meisjes. Naarmate de leeftijd van hun kind stijgt lijken iets minder ouders het schadelijk te vinden wanneer een kind onder de 16 jaar af en toe cannabis gebruikt. Van de ouders van 12-jarigen vindt 87 procent af en toe cannabis gebruiken schadelijk, en van de ouders van 15-jarigen geldt dit voor 79 procent (figuur 5.3, bijlage tabel 5.3).

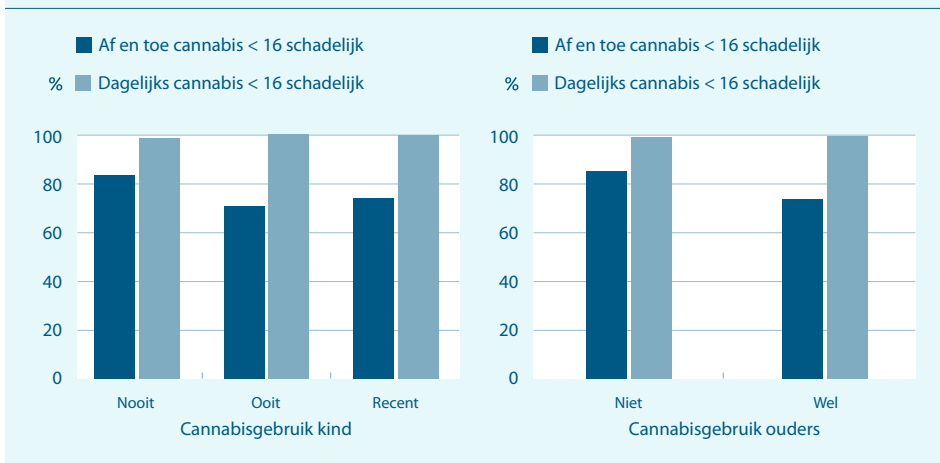
Figuur 5.3 Percentage ouders dat af en toe cannabis gebruiken onder de 16 jaar (nogal of erg) schadelijk vindt (ouderrapportage) naar leeftijd van het kind¹

¹ Alleen de ouders van scholieren onder de 16 jaar zijn meegenomen

Ouders van kinderen die nog nooit hebben gebloed vinden af en toe cannabis gebruiken voor een kind onder de 16 jaar vaker schadelijk (85%) dan ouders van kinderen die ooit (71%) of in de afgelopen maand (73%) cannabis gebruikten (figuur 5.4, bijlage tabel 5.4). Daarnaast vinden ouders die nooit hebben gebloed af en toe cannabis gebruiken onder de 16 jaar vaker schadelijk (87%) dan ouders die zelf wel eens hebben gebloed (73%). Dagelijks blowen vinden vrijwel alle ouders nogal/ erg schadelijk voor een kind onder de 16 jaar (99%). Dit geldt zowel voor ouders van jongens als van meisjes, voor ouders met kinderen van alle leeftijdsgroepen en ongeacht hun eigen cannabisgebruik en dat van hun kinderen (figuur 5.3 en 5.4, bijlage tabel 5.3 en 5.4).

Figuur 5.4 Percentage ouders dat af en toe cannabis gebruiken onder de 16 jaar (nogal of erg) schadelijk vindt (ouderrapportage) naar cannabisgebruik van het kind (kindrapportage) en cannabisgebruik van de ouders (ouderrapportage)¹

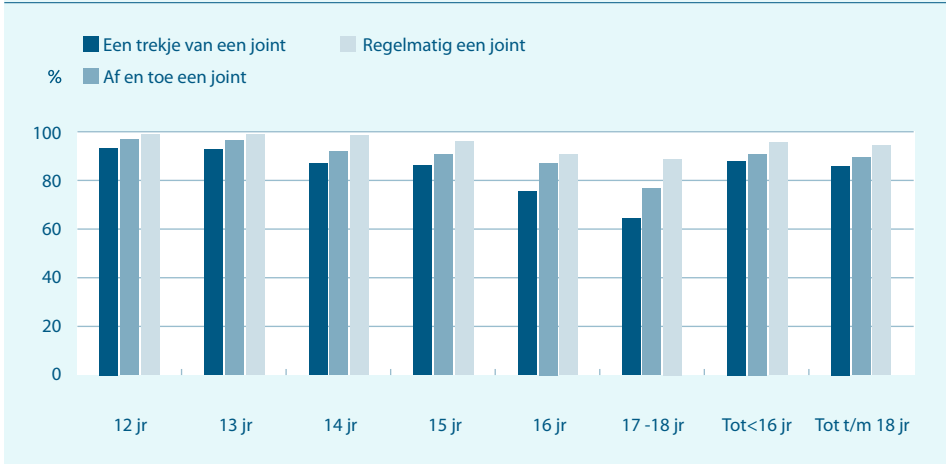
¹ Alleen de ouders van scholieren onder de 16 jaar zijn meegenomen

Hoeveel ouders stellen regels ten aanzien van cannabis?

Aan de ouders is gevraagd in hoeverre hun kind cannabis zou mogen gebruiken. De ouders kregen de volgende frequenties ter beoordeling voorgelegd: een trekje van een joint, af en toe een joint en regelmatig een joint roken. In figuur 5.5 (bijlage tabel 5.3) is het percentage ouders weergegeven dat aangeeft dat hun kind het bovenstaande zeker niet mag. In figuur 5.6 (bijlage tabel 5.4) zijn bovengenoemde vragen samengevoegd in de schaal 'regels'. De schaal kan van 1 (mag zeker wel) tot 5 (mag zeker niet) lopen. Bij een schaalscore >4,5 zeggen ouders dat hun kind zeker niet mag blowen.

Bijna alle ouders zeggen dat hun kind zeker niet regelmatig een joint mag roken (96%). Af en toe een joint roken mag van iets minder ouders zeker niet (92%). Het minst streng zijn ouders ten aanzien van het roken van een trekje van een joint. Van 85 procent van de ouders mag dit zeker niet. Ouders zijn even vaak streng ten opzichte van cannabisgebruik door jongens als door meisjes. Naarmate het kind ouder wordt worden ouders vaker tolerant ten aanzien van cannabisgebruik. Bijna alle ouders van 12-jarigen zeggen bijvoorbeeld dat af en toe een trekje nemen van een joint zeker niet mag (93%). Van de 16-jarigen zegt nog maar driekwart van de ouders (74%) dat hun kind dit zeker niet mag en onder de ouders van de 17 en 18-jarigen geldt deze regel nog minder vaak (65%).

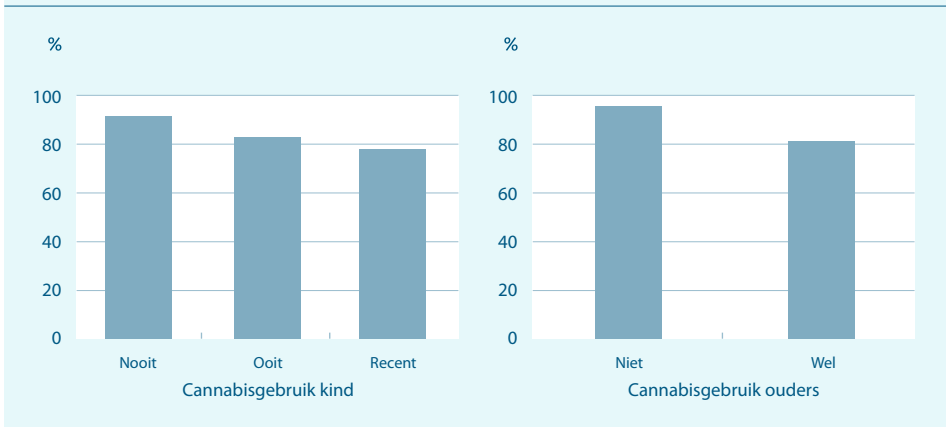
Figuur 5.5 Percentage ouders dat vindt dat zijn/haar kind zeker niet in verschillende mate cannabis zou mogen gebruiken (ouderrapportage) naar leeftijd van het kind

Ouders van kinderen die nog nooit geblowd hebben stellen vaker regels ten aanzien van cannabis (92%) vergeleken met ouders van kinderen die ooit (82%) of in de afgelopen maand (76%) hebben geblowd (figuur 5.6, bijlage tabel 5.4).

Daarnaast stellen ouders die zelf wel eens hebben geblowd minder vaak regels ten aanzien van cannabis (81%) vergeleken met ouders die zelf nooit geblowd hebben (94%).

Figuur 5.6 Percentage ouders dat strenge regels stelt ten aanzien van cannabis (ouderrapportage) naar cannabisgebruik van het kind (kindrapportage) en cannabisgebruik van de ouders (ouderrapportage)

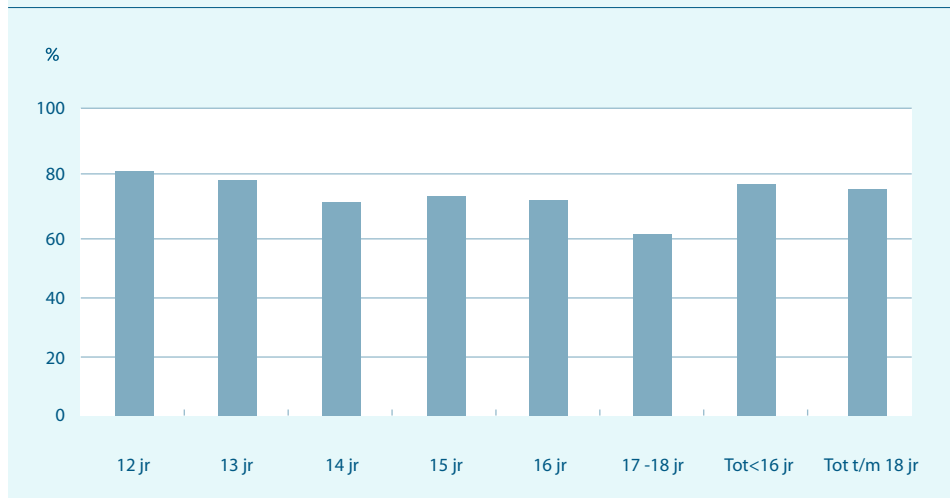
Hoeveel ouders denken dat hun maatregelen ten aanzien van cannabis effectief zijn?
 Net zoals bij roken en alcoholgebruik is aan ouders (in drie vragen) gevraagd in hoeverre zij verwachten dat de maatregelen die zij zelf (kunnen) nemen effectief zijn in het

voorkomen dat hun kind cannabis gaat gebruiken. Deze drie vragen zijn samengevoegd in de schaal 'verwachte effectiviteit'. De schaal kan van 1 (beslist niet) tot 5 (beslist wel) lopen. Bij een schaalscore >3,5 zeggen ouders dat zij verwachten dat hun maatregelen (beslist) wel effectief zijn.

Bijna driekwart (73%) van de ouders denkt dat maatregelen die zij zelf (kunnen) nemen effectief zijn in het voorkomen van cannabisgebruik door hun kind (figuur 5.7, bijlage tabel 5.3). Dit geldt voor ouders van zowel jongens als meisjes.

Op 14-jarige leeftijd neemt het percentage ouders dat resultaat verwacht van hun maatregelen af; 78 procent van de ouders van 13-jarigen denkt dat hun maatregelen effectief zijn, tegenover 71 procent van ouders van 14-jarigen. Van de ouders van 17-18-jarigen denkt nog 62 procent dat hun maatregelen effectief zijn.

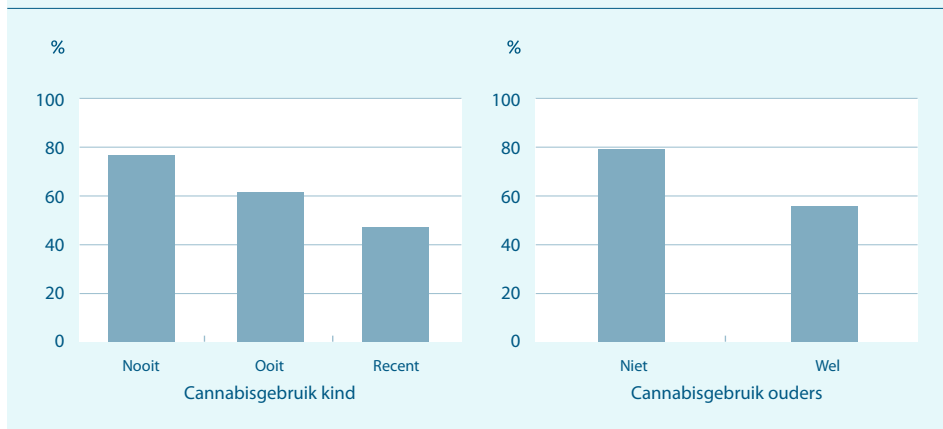
Figuur 5.7 Percentage ouders dat denkt dat hun maatregelen ten aanzien van cannabis effectief zijn (ouderrapportage) naar leeftijd van het kind

Aanzienlijkere verschillen tussen ouders zien we wanneer ouders van kinderen die al dan niet (ooit of in de afgelopen maand) cannabis gebruikt hebben vergeleken worden. Ouders van kinderen die nog nooit geblowd hebben denken vaker dat ze invloed uit kunnen oefenen op het blowen van hun kind (76%) dan ouders van kinderen die ooit (61%) of in de afgelopen maand (47%) hebben geblowd (figuur 5.8, bijlage tabel 5.4). Daarnaast denken ouders die nog nooit geblowd hebben vaker dat ze invloed uit kunnen oefenen op het cannabisgebruik van hun kind (79%) dan ouders die zelf wel eens hebben geblowd (55%).

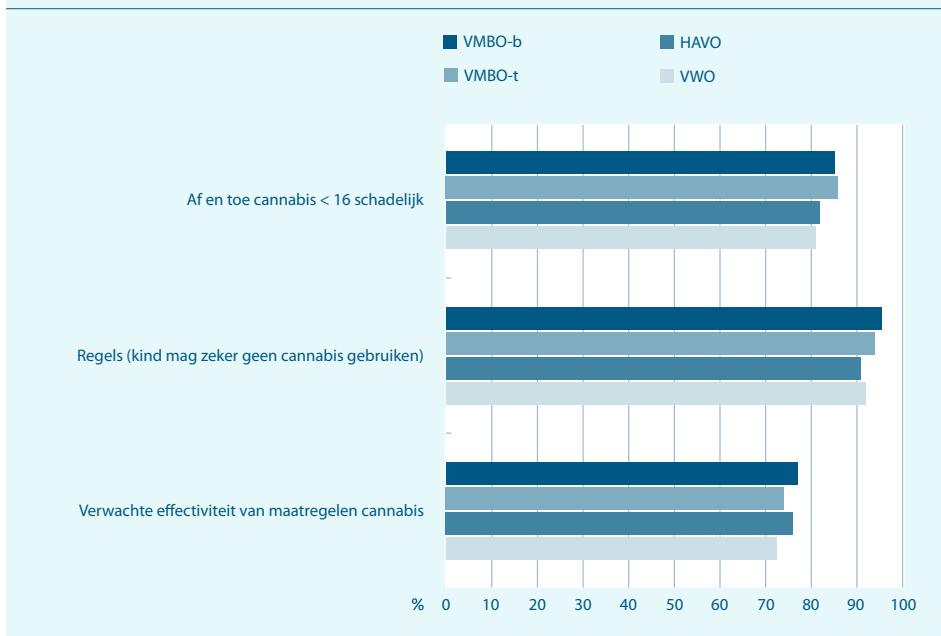
Figuur 5.8 Percentage ouders dat denkt dat hun maatregelen ten aanzien van cannabis effectief zijn (ouderrapportage) naar cannabisgebruik van het kind (kindrapportage) en cannabisgebruik van de ouders (ouderrapportage)

Zijn er verschillen tussen schoolniveaus in de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van cannabis?

Er bestaan weinig verschillen tussen de verschillende schoolniveaus van de scholieren in de opvattingen en het opvoedgedrag van hun ouders ten aanzien van cannabis (figuur 5.9, bijlage tabel 5.5). Ouders van VMBO-scholieren (86%) vinden af en toe cannabis gebruiken onder de 16 jaar iets vaker schadelijk dan ouders van HAVO en VWO scholieren (81%), maar deze verschillen zijn niet significant. Dagelijks cannabis gebruiken onder de 16 jaar vinden bijna alle ouders schadelijk en driekwart van de ouders op alle schoolniveaus verwacht dat hun maatregelen ten aanzien van cannabis effectief zullen zijn. Een significant verschil tussen de schoolniveaus zien we wel als het gaat om het stellen van regels. Ouders van HAVO en VWO scholieren stellen iets minder vaak regels vergeleken met ouders van VMBO-b scholieren. Op het VMBO-b mag 96 procent van de scholieren volgens de ouders zeker niet blowen, ten opzichte van 91 procent van de HAVO en 92% van de VWO-scholieren.

Figuur 5.9 Opvattingen en opvoedgedrag van ouders ten aanzien van cannabis (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind¹ (%)

¹ Analyses voor kinderen t/m 16 jaar vanwege ongelijke leerjaren tussen de schoolniveaus (zie H2)

5.3 Vergelijking tussen rapportage van ouders en kinderen

In dit hoofdstuk is tot nu toe gebruik gemaakt van de rapportage van ouders als het gaat om het opvoedgedrag ten aanzien van cannabis en van de rapportage van kinderen als het gaat om het cannabisgebruik van scholieren. De vraag is echter of de kinderen dit opvoedgedrag hetzelfde ervaren als hun ouders en of ouders op de hoogte zijn van het cannabisgebruik van hun kind. Om dit te onderzoeken zijn in deze paragraaf de antwoorden van de ouders vergeleken met wat de kinderen hier zelf over zeggen.

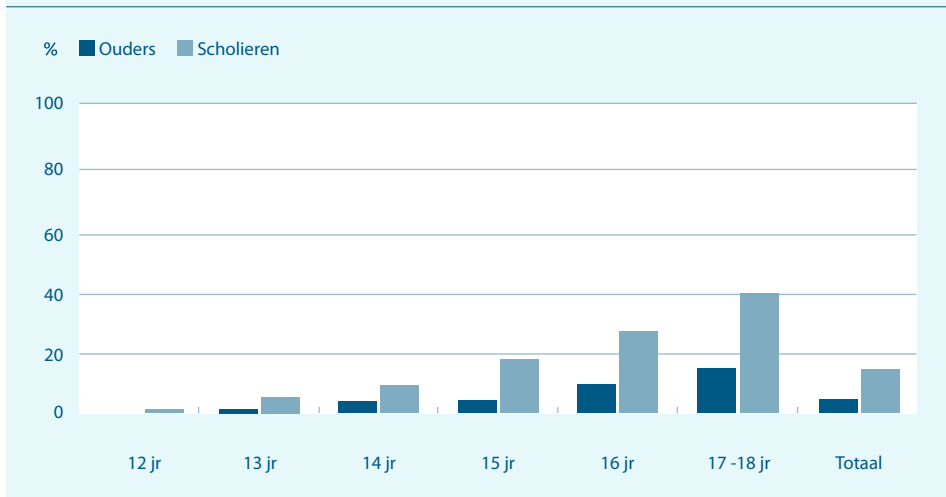
In hoeverre zijn ouders op de hoogte van het cannabisgebruik van hun kinderen?

Vier procent van de ouders van kinderen in het voortgezet onderwijs, denkt dat hun kind ooit cannabis heeft gebruikt. Dit is aanzienlijk lager dan door scholieren zelf wordt gerapporteerd. Eén op de zeven scholieren (14%) zegt namelijk ooit cannabis te hebben gebruikt. Slechts ongeveer een kwart van de ouders blijkt dus op de hoogte van het cannabisgebruik van hun kind. Dit geldt in dezelfde mate voor jongens en meisjes (figuur 5.10, bijlage tabel 5.6).

Het percentage leerlingen dat ooit cannabis heeft gebruikt, en ook het percentage ouders dat denkt dat hun kind dit ooit heeft gedaan stijgt geleidelijk met de leeftijd van het kind (figuur 5.10, bijlage tabel 5.6). Op alle leeftijden wordt het cannabisgebruik

van leerlingen door ouders echter onderschat. Op 13-jarige leeftijd zegt vier procent van de scholieren ooit cannabis gebruikt te hebben, terwijl slechts een enkele ouder hier van op de hoogte is (0.1%). Op 16-jarige leeftijd heeft ruim een kwart (27%) van de scholieren ooit cannabis gebruikt, terwijl slechts acht procent van de ouders denkt dat dit het geval is.

Figuur 5.10 Cannabisgebruik ooit in het leven volgens ouders en scholieren¹ naar leeftijd van het kind (%)

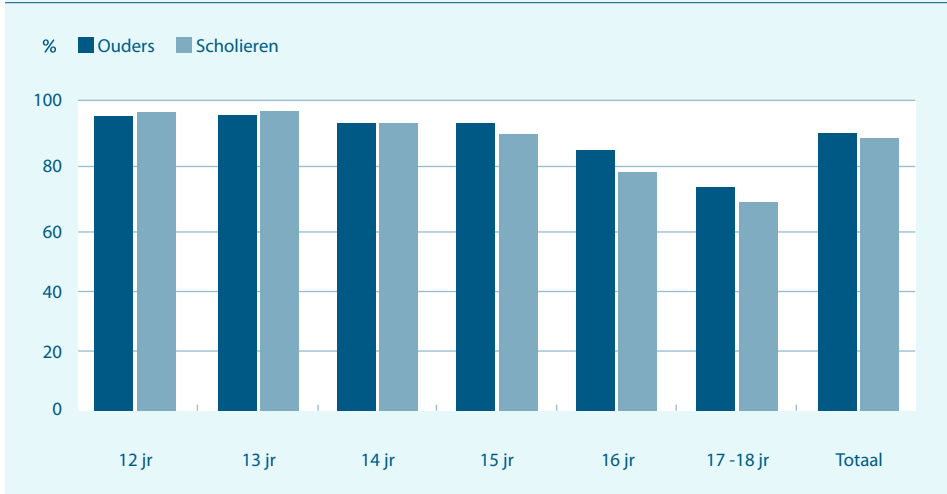
¹ De scholieren vormen een selectie uit het landelijk representatieve Peilstationsonderzoek Scholieren. Voor landelijk representatieve cijfers over het middelengebruik onder scholieren verwijzen wij naar het Peilstationsonderzoek Scholieren

In hoeverre zijn kinderen op de hoogte van de hoogte van de regels ten aanzien van cannabis die hun ouders denken te stellen?

Ook de regels van de ouders zijn vergeleken met wat kinderen zeggen te mogen (figuur 5.11, bijlage tabel 5.7). 91 procent van de ouders zegt dat het kind zeker niet mag blowen. Dit is ongeveer gelijk aan wat de kinderen denken; 89 procent van de kinderen zegt dat dit zeker niet mag. Dit geldt voor zowel de jongens als de meisjes.

Naarmate de leeftijd van de scholieren stijgt worden de regels ten aanzien van cannabis minder streng, dat zeggen zowel de ouders als de scholieren. Op 12-jarige leeftijd mag 96 procent zeker niet blowen, zeggen zowel de ouders als de scholieren. Op 16-jarige leeftijd geldt deze regel nog volgens 85 procent van de ouders en volgens 78 procent van de scholieren. Op 16-jarige leeftijd lijken scholieren dus iets minder vaak regels te ervaren dan hun ouders. Dit verschil is echter niet significant.

Figuur 5.11 Strenge regels ten aanzien van cannabis volgens ouders en scholieren naar leeftijd van het kind (%)

5.4 De samenhang van verschillende opvoedgedragingen en het cannabisgebruik van scholieren

In een multivariate analyse zijn we nagegaan in hoeverre verschillende opvoedgedragingen samenhangen met het cannabisgebruik van scholieren (ooit gebruik), als er rekening wordt gehouden met de samenhang tussen die variabelen en met demografische variabelen.

Ouders van kinderen die nog nooit hebben gebloed stellen vaker regels ten aanzien van cannabisgebruik, maar dit zijn ook ouders van jongere kinderen, die vaker nooit gebloed hebben. Door middel van een multivariate analyse kan de samenhang van strengere regels met het cannabisgebruik van kinderen worden bekeken terwijl met dit leeftijdsaspect rekening wordt gehouden (zie uitleg hoofdstuk 2). In tabel 5a wordt de samenhang tussen opvoedgedragingen van ouders en cannabisgebruik van kinderen weergegeven, waarbij rekening is gehouden met verschillen in leeftijd, geslacht, schoolniveau, etniciteit en gezinsvorm.

Wat de algemene opvoeding betreft hebben kinderen minder vaak ervaring met cannabis wanneer ouders beter op de hoogte zijn van hun doen en laten (kennis) (tabel 5a). Op basis van dit onderzoek kunnen we niet zeggen wat oorzaak en wat gevolg is. Het kan zijn dat kinderen minder snel gaan blowen als hun ouders meer weten over hun doen en laten. Het kan ook zijn dat de ouders minder van het doen en laten weten als hun kind cannabis gaat gebruiken.

Wat betreft de cannabis specifieke opvoeding blijkt dat kinderen minder vaak ervaring hebben met cannabis wanneer ouders meer vertrouwen hebben in hun eigen maatregelen om het cannabisgebruik van hun kind te beïnvloeden. Ook hier kunnen we niet zeggen

of dit betekent dat het kind minder vaak gaat blowen als ouders meer vertrouwen hebben in hun eigen preventie maatregelen, of dat ouders cannabis minder vertrouwen krijgen in hun eigen maatregelen als hun zoon of dochter cannabis heeft gebruikt. Tot slot is gekeken naar de relatie tussen cannabisgebruik van ouders en kinderen. Scholieren blijken ruim twee keer zo vaak ervaring te hebben met cannabis als één of beide ouders wel eens cannabis heeft gebruikt vergeleken met scholieren waarvan beide ouders nooit gebruikt hebben.

Tabel 5a De samenhang van verschillende opvoedgedragingen (ouderrapportage) en cannabisgebruik ooit in het leven (kindrapportage) (multivariate logistische regressieanalyse)¹

	Cannabisgebruik ooit in het leven OR
Algemene opvoeding	
Steun van ouders ²	0.89
Kennis van ouders ³	0.13**
Toezicht van ouders ²	0.76
Cannabis-specifieke opvoeding	
Schadelijkheid van af en toe cannabis < 16	0.82
Regels over cannabis ²	1.08
Verwachte effectiviteit van maatregelen cannabis ²	0.68**
Ooit gebruik van cannabis van ouders	2.15**

¹ Gecorrigeerd voor alle andere variabelen in de tabel en voor leeftijd, geslacht, schoolniveau, etniciteit en gezinsvorm, alleen ouders van kinderen < 16 jaar

² Schaalscore (1-5).

³ Schaalscore (1-3).

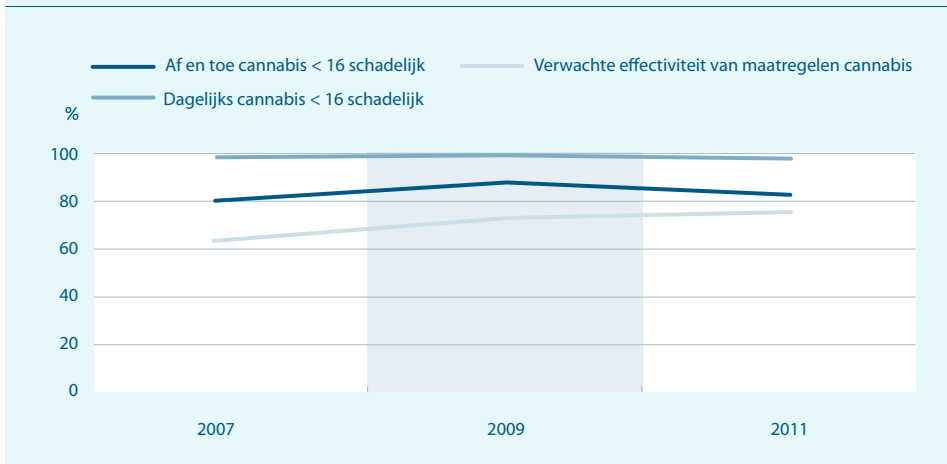
* =p<0,05 ** p<0,01

5.5 Trends (2007-2011)

Om de trends in cannabisgebruik te bepalen hebben we gebruik gemaakt van het *Peilstationsonderzoek Ouders* van 2007 (Verdurmen e.a., 2008) en van de HBSC studie van 2009 (Dorsselaer van, e.a., 2010) (figuur 5.9, bijlage tabel 5.8) (zie uitleg hoofdstuk 2). In 2009 vonden ouders af en toe cannabis gebruiken vaker schadelijk (86%) dan in 2007 (80%). In 2011 is dit percentage weer iets gedaald (84%). Ouders vinden af en toe cannabis gebruiken nog wel vaker schadelijk dan in 2007, maar dit verschil is niet meer significant. Dit geldt zowel voor ouders van 12- en 13-jarigen als voor ouders van 14- en 15-jarigen. Dagelijks cannabisgebruik onder de 16 jaar vonden (vrijwel) alle ouders (99%) in 2007 schadelijk, en dat is in 2009 en in 2011 niet veranderd. Zowel in 2007 als in 2009 en 2011 is aan ouders gevraagd in hoeverre zij denken dat

zij met hun eigen maatregelen invloed kunnen hebben op het cannabisgebruik van hun kind. In vergelijking met 2007 waren er in 2009 meer ouders positief over hun mogelijke invloed; in 2011 is dit percentage nog verder toegenomen. In 2007 dacht 64 procent van de ouders dat zij met hun eigen maatregelen kunnen voorkomen dat hun kind gaat blowen; in 2009 is dat toegenomen tot 71 procent van de ouders en in 2011 is dat verder gestegen tot 75 procent. Deze stijging zien we bij alle leeftijdsgroepen, maar is sinds 2009 alleen significant onder ouders van 12-13-jarigen.

Figuur 5.12 Trends in de opvattingen¹ en het opvoedgedrag ten aanzien van cannabis (%)

¹ Bij schadelijkheid van cannabis < 16 zijn alleen ouders van kinderen onder de 16 jaar meegenomen in de analyses

5.6 De belangrijkste feiten en trends

Trends

- In 2009 vonden ouders af en toe cannabis gebruiken vaker schadelijk dan in 2007. In 2011 is dit percentage weer iets gedaald. Ouders vinden cannabis nog wel vaker schadelijk dan in 2007, maar dit verschil is niet meer significant.
- Ten opzichte van 2007 en 2009 verwachten ouders wel meer resultaat van hun maatregelen ten aanzien van cannabis. Dit geldt zowel voor ouders van 12-13 jarigen als voor ouders van 14-16 jarigen.

Cannabisspecifieke opvoeding in 2011

- Bijna één op de vijf vaders en één op de zes moeders heeft wel eens cannabis gebruikt. Meer ouders van VWO scholieren hebben wel eens geblowd, dan ouders van VMBO-t scholieren.
- Ouders die zelf wel eens hebben geblowd zijn minder strikt en verwachten minder effect van hun eigen maatregelen ten aanzien van cannabisgebruik door hun kind.

- Ouders zijn over het algemeen streng als het gaat over cannabisgebruik. Vanaf 16 jaar vindt een deel van de ouders een trekje van een joint toelaatbaar.
- Slechts een kwart van de ouders van scholieren die wel eens cannabis gebruiken is hiervan op de hoogte. Ouders onderschatten dit gebruik door hun kind op alle leeftijden. Slechts veertien procent van de ouders van 17-18-jarigen weet dat hun kind ervaring heeft met cannabis, terwijl dit in werkelijkheid veertig procent is.

Verband tussen opvoeding en cannabisgebruik van het kind

- Het cannabisgebruik van scholieren hangt samen met algemeen opvoedgedrag. De kennis van ouders over het doen en laten van hun kind is gerelateerd aan minder risico op cannabis gebruik van het kind.
- Ook cannabisspecifiek opvoedgedrag hangt samen met cannabisgebruik van scholieren. Kinderen met ouders die cannabis schadelijk achten en/of vertrouwen hebben in hun eigen maatregelen hebben minder kans op cannabis gebruik.
- Ook het cannabisgebruik van ouders hangt samen met het cannabisgebruik van het kind. Multivariate analyses laten zien dat, wanneer we controleren voor demografische, algemene en cannabisspecifieke opvoedingskenmerken, adolescenten een twee keer zo grote kans hebben om cannabis te gebruiken wanneer hun ouders wel eens cannabis hebben gebruikt, dan wanneer hun ouders dit nooit hebben gedaan.

Referenties

- Dorsselaer S van, Looze M de, Vermeulen-Smit E, Roos S de, Verdurmen J, Bogt T ter & Vollebergh W (2010). *HBSC 2009: Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Verdurmen J, Smit E, Dorsselaer S van, Monshouwer K & Schulten I (2008). *Ouders over alcohol-, roken- en drugspecifieke opvoeding 2007. Kerngegevens uit het Peilstationsonderzoek Ouders*. Utrecht: Trimbos-instituut.

6 Internet

In dit hoofdstuk wordt gerapporteerd over het opvoedgedrag van Nederlandse ouders ten aanzien van internetgebruik door hun kinderen: zoals regels ten aanzien van de inhoud van internetgebruik en de reactie die ouders geven wanneer hun kind een hele weekenddag zou internetten. De opvoedgedragingen van ouders worden in tabel 6.1 en tabel 6a gerelateerd aan het al dan niet compulsieve internetgebruik van het kind. Zoals genoemd in hoofdstuk 2 is het verleidelijk om het opvoedgedrag van ouders als oorzaak te zien van het compulsieve internetgebruik van hun kind. Aangezien deze gegevens op één meetmoment zijn verzameld kunnen we in de huidige studie alleen uitspraken doen over de onderlinge samenhang.

Compulsief internetgebruik van scholieren in dit hoofdstuk

Door uitsplitsingen te maken naar compulsief internetgebruik van scholieren kunnen we nagaan of het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van internetgebruik samenhangt met compulsief internetgebruik van scholieren. Onder compulsief internetgebruik verstaan we problematisch, dwangmatig internetgebruik wat is gemeten met veertien items (CIUS-A) die problemen in het internetgebruik beschrijven (Meerkerk et al., 2009). Een gemiddelde score van 3 of hoger op deze items geeft aan dat men vaak of zeer vaak last heeft van dit soort problemen. Een combinatie van deze score met een internetgebruik van minstens 7 uur per week duidt op compulsief internetgebruik. Van alle scholieren in het voortgezet onderwijs voldoet ruim vier procent aan de criteria voor compulsief internetgebruik (Verdurmen e.a., 2012).

6.1 Opvoedgedrag van ouders ten aanzien van internetgebruik

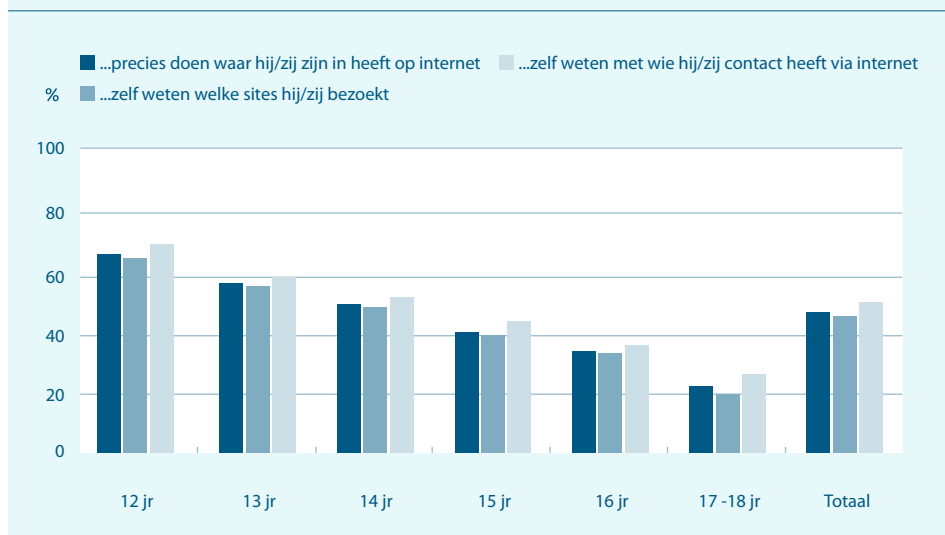
Hoeveel ouders stellen regels ten aanzien van de inhoud van internetgebruik?

Aan de ouders is gevraagd in hoeverre hun kind zelf mag weten wat hij/ zij doet op internet. De ouders kregen drie vragen ter beoordeling voorgelegd: mijn kind mag: 'precies doen waar hij/ zij zin in heeft op internet', 'zelf weten welke sites hij/ zij bezoekt' en 'zelf weten met wie hij/ zij contact heeft via internet'. In figuur 6.1 (bijlage tabel 6.1) is het percentage ouders weergegeven dat aangeeft dat hun kind het bovenstaande (helemaal) niet zelf mag weten. In bijlage tabel 6.2 zijn bovengenoemde vragen samengevoegd in de schaal 'regels'. De schaal kan van 1 (mag helemaal wel) tot 5 (mag helemaal niet) lopen. Bij een schaalscore >3,5 zeggen ouders dat hun kind (helemaal) niet zelf mag weten wat hij/ zij doet op internet.

Bijna de helft van de ouders stelt regels ten aanzien van de inhoud van het internetgebruik van scholieren (figuur 6.1 en bijlage tabel 6.1). 48 procent van de ouders zegt bijvoorbeeld dat hun kind (helemaal) niet mag doen waar hij/ zij zin in heeft op

internet, 46 procent zegt dat hun kind (helemaal) niet zelf mag weten welke sites hij/ zij bezoekt en vijftig procent zegt dat hun kind (helemaal) niet zelf mag weten met wie hij/ zij contact heeft via internet. Ouders lijken iets strenger ten aanzien van het internetgebruik van meisjes, als het gaat om met wie zij contact hebben via internet, vergeleken met jongens. 53 procent van de meisjes mag dit (helemaal) niet zelf weten, ten opzichte van 48 procent van de jongens. Dit verschil is echter niet significant. Met betrekking tot de andere vragen zijn ouders even streng ten aanzien van het internetgebruik van jongens als dat van meisjes.

Figuur 6.1 Percentage ouders dat vindt dat zijn/haar kind (helemaal) niet zelf mag weten wat hij/zij doet op internet (ouderrapportage) naar leeftijd van het kind

Naarmate het kind ouder wordt zijn ouders minder vaak streng ten aanzien van internetgebruik. Tweederde van de ouders van 12-jarigen (68%) zegt bijvoorbeeld dat hun kind (helemaal) niet precies mag doen waar hij/ zij zin in heeft op internet. Op 17-18-jarige leeftijd, vindt nog maar 24 procent van de ouders dat zij dit (helemaal) niet zelf mogen weten.

Regels ten aanzien van internetgebruik verschillen niet tussen ouders van kinderen die compulsief internetten en ouders van kinderen die dit niet doen (bijlage tabel 6.2).

Hoeveel ouders reageren afkeurend op excessief internetgebruik?

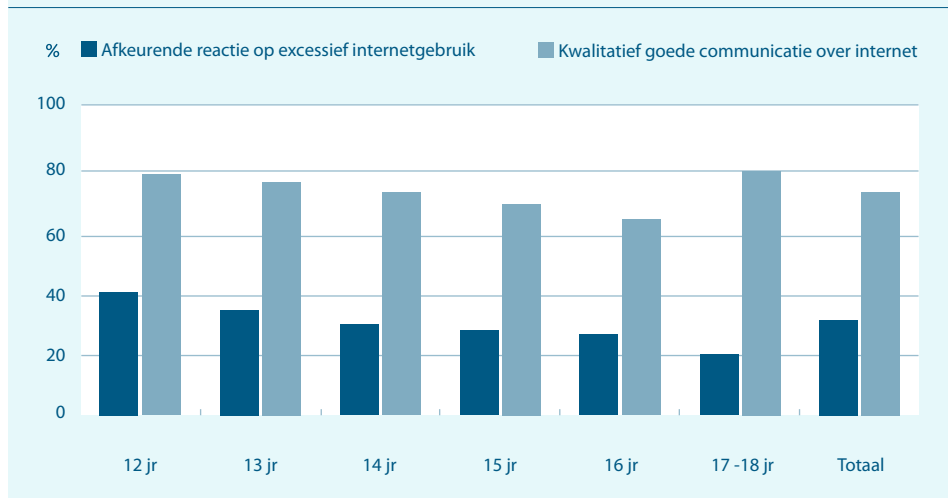
Aan de ouders is gevraagd hoe zij zouden reageren wanneer hun kind op een weekenddag de hele dag zou internetten. De ouders werd gevraagd om aan te geven in welke mate zij 'dit goed zouden vinden', 'dit zouden verbieden', 'daar iets van zouden zeggen', 'in zouden grijpen', 'hun kind op zijn/ haar donder zouden geven', en 'hun kind zijn/ haar gang zouden laten gaan'.

Enkele vragen zijn opnieuw gecodeerd zodat een hogere score bij alle vragen wijst op

een afkeurende reactie van ouders. Samen vormen deze vragen de schaal 'reactie van ouders op excessief internetgebruik'. De schaal kan lopen van 1 (zeker niet) tot 5 (zeker wel). Bij een schaalscore >3,5 geven ouders waarschijnlijk of zeker een afkeurende reactie op het excessieve internetgebruik van hun kind.

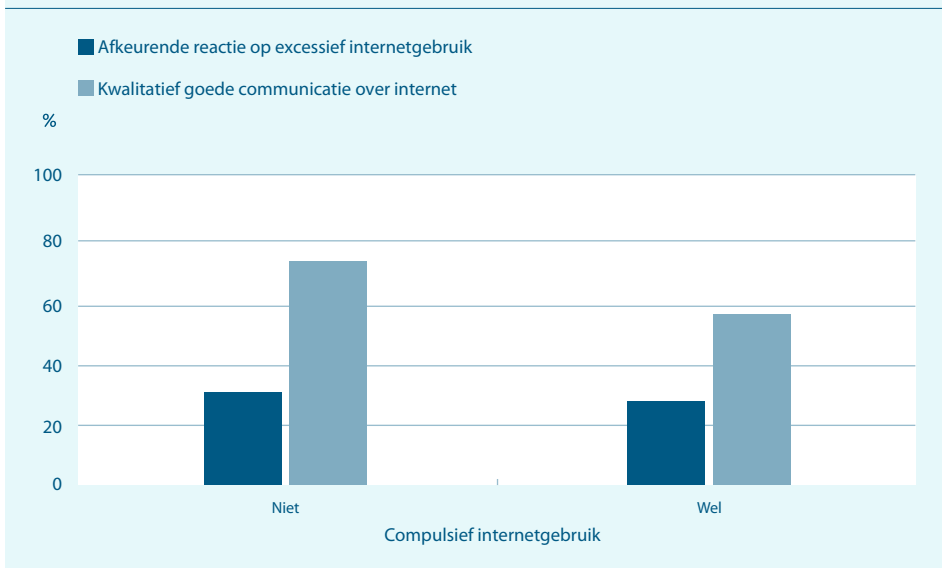
Bijna één op de drie ouders (31%) zou een afkeurende reactie geven bij excessief internetgebruik (figuur 6.2, bijlage tabel 6.1). Ouders geven vaker een afkeurende reactie bij excessief internetgebruik door hun zoon (33%) dan door hun dochter (28%). Naarmate scholieren ouder worden keuren ouders excessief internetgebruik minder vaak af. Twee van de vijf ouders van 12-jarigen (41%) zouden een afkeurende reactie geven als hun kind de hele dag zou internetten, ten opzichte van één van de vijf ouders van 17-18-jarigen (21%).

Figuur 6.2 Afkeurende reactie op excessief internetgebruik en kwalitatief goede communicatie over internetgebruik (ouderrapportage) naar leeftijd van het kind (%)

Ouders van kinderen die compulsief internetten geven iets minder vaak een negatieve reactie op dit gebruik (27%) dan andere ouders (31%). Dit verschil is echter niet significant.

Figuur 6.3 Afkeurende reactie op excessief internetgebruik en kwalitatief goede communicatie over internetgebruik (ouderrapportage) naar compulsief internetgebruik van het kind (kindrapportage) (%)

Hoeveel ouders kunnen goed met hun kind praten over internetgebruik?

Ouders is gevraagd in hoeverre zij zich op hun gemak voelen, zich begrepen voelen en serieus genomen worden wanneer zij met hun kind praten over internetten. Deze drie vragen vormen samen de schaal 'kwaliteit van communicatie over internetgebruik'. De schaal kan lopen van 1 (klopt helemaal niet) tot 5 (klopt helemaal). Bij een schaalscore >3,5 kunnen ouders goed met hun kind praten over internetgebruik.

Bijna driekwart van de ouders zegt goed met hun kind te kunnen praten over internetgebruik (74%) (figuur 6.2, bijlage tabel 6.1). Dit geldt zowel voor jongens als voor meisjes. Naarmate scholieren ouder worden kunnen ouders minder gemakkelijk met hen praten over internetgebruik. Vier van de vijf ouders van 12-jarigen (79%) zegt goed met hun kind te kunnen praten over internetgebruik, terwijl dit nog maar het geval is bij 66 procent van de ouders van 16-jarigen. Opvallend is echter dat ouders van 17-18 jarigen (80%) aangeven (weer) net zo vaak goed met hun kind te kunnen praten over internetgebruik dan ouders van 12-jarigen.

Een duidelijk verschil zien we als de communicatie over internetgebruik vergeleken wordt tussen ouders van kinderen die al dan niet compulsief internetten (figuur 6.3, bijlage tabel 6.2). Van de ouders van kinderen die compulsief internetten geeft slechts 57 procent aan goed met hun kind te kunnen praten over internetgebruik, terwijl driekwart van de andere ouders (75%) zegt goed met hun kind te kunnen praten over internetgebruik.

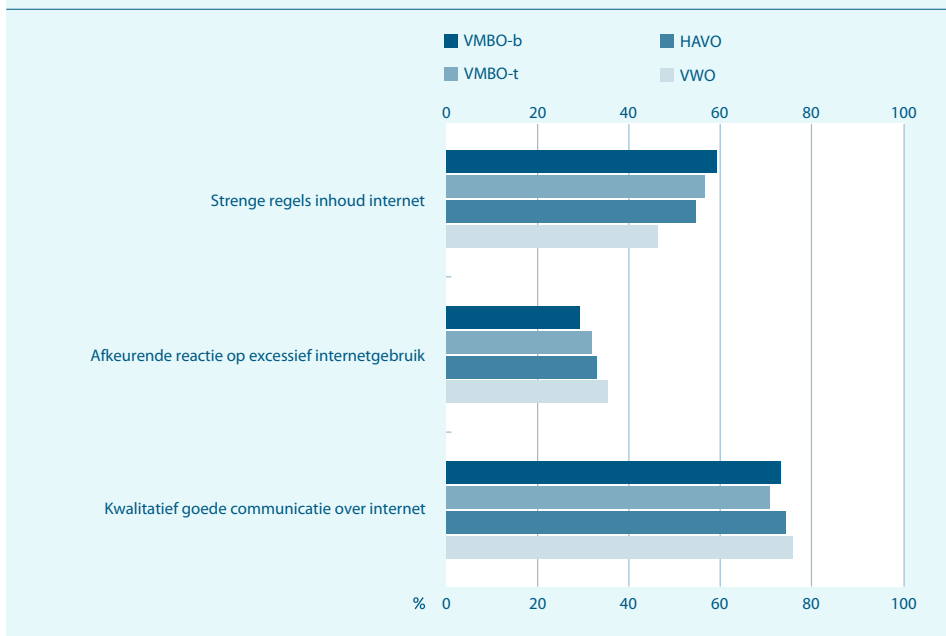
Zijn er verschillen tussen schoolniveaus in het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van internetgebruik?

De regels van ouders ten aanzien van het internetgebruik van hun kind verschillen tussen de schoolniveaus. Hoe lager het schoolniveau van het kind des te vaker ouders regels stellen ten aanzien van het internetgebruik door hun kind. Zo stellen ouders van VMBO-b scholieren vaker regels ten aanzien van internetgebruik (59%) dan ouders van VWO-scholieren (46%) (figuur 6.4, bijlage tabel 6.3).

De reactie van ouders op internetgebruik lijkt juist andersom gerelateerd aan het schoolniveau van hun kind. Dat wil zeggen, ouders van VWO-scholieren reageren iets vaker afkeurend op excessief internetgebruik (35%) dan ouders van VMBO-b scholieren (29%). Dit verschil is echter niet significant.

Bijna driekwart van alle ouders kunnen goed met hun kinderen praten over internetgebruik, hierin zien we geen duidelijke verschillen tussen de schoolniveaus.

Figuur 6.4 Opvoedgedrag ten aanzien van internetgebruik (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind¹ (%)

¹ Analyses voor kinderen t/m 16 jaar vanwege ongelijke leerjaren tussen de schoolniveaus (zie H2)

6.2 Vergelijking tussen rapportage van ouders en kinderen

In dit hoofdstuk is tot nu toe gebruik gemaakt van de rapportage van ouders over hun opvoedgedrag ten aanzien van internet. De vraag is echter of de kinderen dit opvoedgedrag hetzelfde ervaren als hun ouders. Om dit te onderzoeken zijn in deze paragraaf

de antwoorden van de ouders vergeleken met wat de kinderen hier zelf over zeggen. De kwaliteit van communicatie over internetgebruik kon niet worden vergeleken tussen ouders en kinderen aangezien de vraagstelling verschilde tussen beide groepen. We rapporteren hier de verschillen omtrent regels en reacties van ouders op internetgebruik.

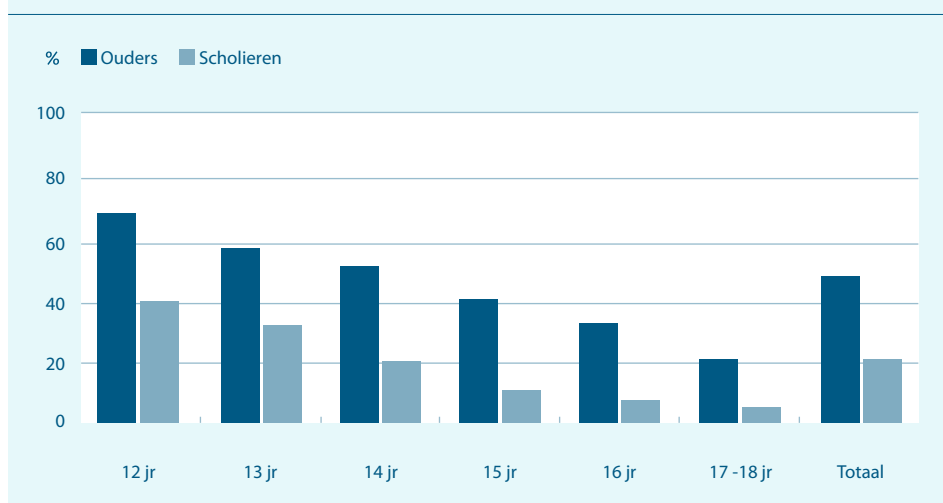
In hoeverre komt de perceptie van kinderen over opvoedgedrag ten aanzien van internetgebruik overeen met wat ouders rapporteren?

We zien duidelijke verschillen voor zowel regels als reacties van ouders op excessief gebruik wanneer de antwoorden tussen ouders en scholieren vergeleken worden. Ouders schatten deze opvoedgedragingen van zichzelf hoger in dan hun kinderen doen. Bijna de helft van de ouders (48%) zegt duidelijke regels te stellen ten aanzien van internetgebruik, terwijl slechts één op de vijf kinderen (21%) dit ook zo ervaart. 31 procent van de ouders zegt een afkeurende reactie te (zullen) geven op excessief internetgebruik van hun kind, maar ook daarvoor geldt dat minder kinderen (15%) dit zo ervaren.

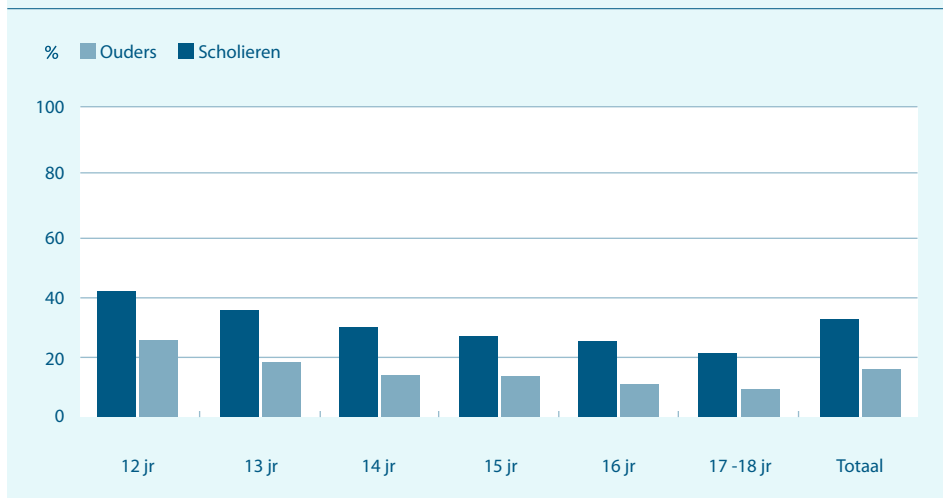
Deze verschillen ten aanzien van regels bestaan zowel voor jongens als meisjes, toch lijken deze verschillen onder jongens groter dan onder meisjes (bijlage tabel 6.4).

Het opvoedgedrag ten aanzien van internetgebruik wordt op alle leeftijden van het kind verschillend ervaren door ouders en kinderen (figuur 6.5a, bijlage tabel 6.4). Naarmate de leeftijd van de scholieren stijgt nemen zowel de regels als de afkeurende reacties van ouders af, dat zeggen zowel de ouders als de scholieren. Deze verschillen lijken toe te nemen met de leeftijd van het kind. Met name op 16-jarige leeftijd ervaren de kinderen nauwelijks regels (8%), terwijl nog 32 procent van de ouders zegt regels te stellen. Een zelfde patroon naar leeftijd zien we als we ouder- en scholierenrapportages vergelijken voor de reacties van ouders op excessief internetgebruik (figuur 6.5b, bijlage tabel 6.4).

Figuur 6.5a Strenge regels over de inhoud van internetgebruik door scholieren volgens ouders en scholieren naar leeftijd van het kind (%)

Figuur 6.5b Afkeurende reactie op excessief internetgebruik door scholieren volgens ouders en scholieren naar leeftijd van het kind (%)

6.3 De samenhang van verschillende opvoedgedragingen en compulsief internetgebruik van scholieren

In een multivariate analyse zijn we nagegaan in hoeverre verschillende opvoedgedragingen samenhangen met compulsief internetgebruik van scholieren (wel/ niet), als er rekening wordt gehouden met de samenhang tussen die variabelen en met demografische variabelen. Ouders van kinderen die niet compulsief internetten geven iets vaker een afkeurende reactie op excessief internetgebruik, maar dit zijn ook vaker ouders van VWO scholieren, die minder vaak compulsief internetten. Door middel van een multivariate analyse kan de samenhang van een afkeurende reactie met het compulsieve internetgebruik van kinderen worden bekeken terwijl met het schoolniveau rekening wordt gehouden (zie uitleg hoofdstuk 2). In tabel 6a wordt de samenhang tussen opvoedgedragingen van ouders en compulsief internetgebruik van kinderen weergegeven, waarbij rekening is gehouden met verschillen in leeftijd, geslacht, schoolniveau, etniciteit en gezinsvorm. Wat de algemene opvoeding betreft, blijken kinderen minder vaak compulsief te internetten als zij meer steun ervaren van hun ouders (tabel 6a). Nog duidelijker blijkt dat kinderen minder vaak compulsief internetten wanneer ouders meer weet hebben van hun doen en laten (kennis). Op basis van dit onderzoek kunnen we niet zeggen wat oorzaak en wat gevolg is. Het kan zijn dat kinderen vaker veel gaan internetten als hun ouders hen minder steunen of als hun ouders minder weten over hun doen en laten. Het kan ook zijn dat de ouders hun kind minder gaan steunen of minder van hun doen en laten weten, als hun kind erg veel gaat internetten. Wat betreft de internetspecifieke opvoeding blijkt dat kinderen minder vaak compulsief internetten als hun ouders goed over internetgebruik kunnen praten met hun kind.

Ook hier kunnen we niet zeggen of dit betekent dat het kind minder compulsief gaat internetten wanneer zij goed over internetgebruik kunnen praten met hun ouders, of dat ouders zich minder prettig voelen als zij over internet gebruik praten als hun zoon of dochter compulsief gaat internetten. Regels over wat scholieren mogen doen op internet (inhoud van gebruik) hangen niet significant samen met compulsief internetten.

Tabel 6a De samenhang van verschillende opvoedgedragingen (ouderrapportage) en compulsief internetgebruik van scholieren (kindrapportage) (multivariate logistische regressieanalyse)¹

	Compulsief internetgebruik OR
Algemene opvoeding	
Steun van ouders ²	0.55*
Kennis van ouders ³	0.24*
Toezicht van ouders ²	1.20
Internetspecifieke opvoeding	
Strenge regels over de inhoud van internetgebruik ²	1.15
Afkeurende reactie op excessief internetgebruik ²	0.76
Kwaliteit van communicatie over internetgebruik ²	0.75*

¹ Gecorrigeerd voor alle andere variabelen in de tabel en voor leeftijd, geslacht, schoolniveau, etniciteit en gezinsvorm, alleen ouders van kinderen < 16 jaar

² Schaalscore (1-5)

³ Schaalscore (1-3)

* =p<0,05 ** p<0,01

6.4 De belangrijkste feiten

Internetspecifieke opvoeding in 2011

- Slechts de helft van de ouders stelt strenge regels over de inhoud van internetgebruik. Dat wil zeggen, de helft van alle scholieren mag zelf weten wat zij doen op internet, bijv. welke sites zij bezoeken en met wie zij contact hebben.
- Als we deze vraag aan de scholieren voorleggen, dan zegt slechts 1 op de 5 dat hun ouders strenge regels stellen ten aanzien van internet.
- Hoe hoger het opleidingsniveau van het kind, des te meer vrijheid scholieren hebben om zelf te bepalen wat zij op internet doen.
- Slechts een derde van de ouders reageert afkeurend wanneer hun kind een hele weekenddag op internet is.
- Driekwart van de ouders zegt goed met hun kind te kunnen praten over internetten.
- Naarmate de leeftijd van de kinderen stijgt (van 12 tot 16 jaar), zeggen steeds minder ouders goed met hun kind te kunnen praten over internetgebruik.

Verband tussen opvoeding en compulsief internetgebruik van het kind

- Algemene opvoedingskenmerken zoals steun en kennis van ouders hangen samen met compulsief internetgebruik van adolescenten. Dat wil zeggen, wanneer ouders hun kinderen steunen en met name als ouders weet hebben van het doen en laten van hun kind dan is de kans kleiner dat scholieren compulsief internetten.
- Naast algemene opvoedgedragingen is ook internetspecifiek opvoedgedrag gerelateerd aan compulsief internetgebruik van scholieren. Met name een goede kwaliteit van communicatie van ouders en scholieren over internetgebruik hangt samen met een kleiner risico op compulsief internetgebruik.

Referenties

- Meerkerk, G. J., Van den Eijnden, R. J. J. M., Vermulst, A. A., & Garretsen, H. (2009). The compulsive internet use scale (CIUS), Some psychometric properties. *CyberPsychology & Behavior*, 12 (1), 1–6.
- Verdurmen J, Monshouwer K, Dorsselaer S van, Lokman S, Vermeulen-Smit E & Vollebergh W (2012). *Jeugd en riskant gedrag 2011*. Utrecht: Trimbos-instituut.

7 Conclusies

In dit rapport is het opvoedgedrag van ouders beschreven ten aanzien van roken, alcoholgebruik, cannabisgebruik en gebruik van internet door hun kinderen. Na het Peilstationsonderzoek Ouders 2007 (Verdurmen e.a., 2008) en de HBSC studie 2009 (Van Dorsselaer e.a., 2010), is dit de derde keer dat we niet alleen kijken naar het risicogedrag van de scholieren zelf, maar ook het verband leggen met het opvoedgedrag van de ouders. Hierdoor is het inmiddels mogelijk om de ontwikkelingen in de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van roken, alcohol en cannabis over een periode van vier jaar te laten zien.

In 2011 is, naast de opvoeding ten aanzien van roken, alcohol en cannabis, een nieuw onderwerp toegevoegd aan de rij van risicogedragingen in dit rapport: het opvoedgedrag ten aanzien van internet. Internet neemt een steeds belangrijkere rol in in het leven van kinderen en ouders worden ermee geconfronteerd dat zij hierover een standpunt moeten innemen. Wat vinden ouders acceptabel en wat niet? Stellen ze grenzen aan de aard en omvang van het internetgebruik van hun kind? In dit rapport worden in het kader van het Peilstationsonderzoek Ouders hierover voor het eerst cijfers gepresenteerd.

In dit slothoofdstuk bespreken we allereerst de belangrijkste ontwikkelingen (trends) in het opvoedgedrag van ouders ten aanzien van roken, alcohol en cannabis gedurende de afgelopen vier jaar. Vervolgens geven we een korte opsomming van de meest opvallende bevindingen uit 2011, waaronder ook de nieuwe cijfers over het opvoedgedrag ten aanzien van internetgebruik. Het hoofdstuk sluiten we af met enkele implicaties van de resultaten van deze studie.

Trends

Na een aanzienlijke stijging tussen 2007 en 2009, is het percentage ouders dat het gebruik van verschillende middelen schadelijk vindt in 2011 weer licht gedaald. Dit geldt voor het af en toe roken, het ieder weekend 1 of 2 drankjes met alcohol drinken en het af en toe gebruiken van cannabis voor jongeren onder de 16 jaar (dit laatste niet significant). De percentages blijven over het algemeen echter wel hoger dan in 2007. Bij alcohol zien we de daling vooral bij ouders van 14-15 jarigen. Zij lijken daarmee de schadelijkheid van alcohol voor deze leeftijdsgroep weer wat te relativiseren. Bij roken zien we de daling in alle leeftijdsgroepen.

Het percentage ouders dat strenge *regels* stelt ten aanzien van roken en het drinken van alcohol lijkt de afgelopen twee jaar nog iets verder toegenomen. De verschillen zijn wel significant ten opzichte van 2007, maar ten opzichte van 2009 zijn ze dat echter niet meer. Uitzondering hierop vormen het percentage ouders dat de regel hanteert dat zijn/haar kind niet voor het 16e jaar alcohol mag drinken en het percentage ouders dat aangeeft dat er thuis nooit binnen gerookt mag worden. Tussen 2009 en 2011 is

het percentage ouders waarvan het kind niet voor het 16e jaar alcohol mag drinken gestegen van 66 naar 72 procent. Deze stijging vond met name plaats in gezinnen met kinderen van 12 en 13 jaar. In dezelfde periode is het percentage gezinnen waar er niet in huis gerookt mag worden toegenomen van 67 naar 76 procent. We kunnen hieruit concluderen dat het percentage ouders dat strenge regels stelt ten aanzien van alcohol en roken de laatste twee jaar stabiel is of mogelijk zelfs iets verder toeneemt: een positief beeld dus.

Bij alcohol is er een groot verschil tussen het percentage ouders van 12-13 jarigen dat strenge regels stelt (83%) en het percentage ouders van 14-15 jarigen (52%). Dit houdt mogelijk verband met de naderende leeftijd van 16 jaar, waarop jongeren alcohol mogen gaan drinken. Het kan zijn dat ouders het moeilijker vinden om de strenge regels te handhaven wanneer de leeftijd van 16 jaar nadert. In de toekomst gaat de wettelijke leeftijdsgrens voor de verkoop van alcohol van 16 naar 18 jaar. Het is interessant om in een volgende meting te zien of met het verhogen van de leeftijdsgrens de regels van ouders voor 14-15 jarigen strenger worden en de leeftijd waarop ouders minder streng worden hoger zal zijn.

Tussen 2007 en 2009 was sprake van een stijging in het percentage ouders dat *makkelijk met hun kind kon praten* over alcohol (van 84% naar 94%). Wanneer we kijken naar de totale groep ouders van jongeren onder de 16 jaar zien we dat dit percentage in 2011 verder toeneemt (96%). Bij roken zien we echter geen veranderingen; 94% van de ouders zegt hierover makkelijk met hun kind te kunnen praten.

In vergelijking met 2007 waren er in 2009 iets meer ouders positief over de invloed (*verwachte effectiviteit*) die zij zelf hebben op het rookgedrag, het alcoholgebruik en het cannabisgebruik van hun kind. Voor roken is dit tussen 2009 en 2011 stabiel gebleven op ruim vijftig procent. Voor alcohol en cannabis zien we echter dat het percentage ouders dat verwacht dat hun maatregelen effect hebben op het alcohol- en cannabisgebruik van hun kind tussen 2009 en 2011 nog iets verder toeneemt. Dit geldt met name voor ouders van 12-13 jarigen (alcohol van 57 naar 68 procent; cannabis van 73 naar 79 procent).

Opvallende bevindingen in 2011: roken, alcohol en cannabis

Schadelijkheid

- Een meerderheid van de ouders vindt middelengebruik voor jongeren onder de 16 jaar schadelijk. Dit geldt voor het af en toe roken (71%), ieder weekend 1 of 2 drankjes met alcohol drinken (66%) en af en toe cannabis gebruiken (84%).
- Het percentage ouders dat het schadelijk vindt voor een kind onder de 16 om af en toe te roken of ieder weekend 1 of 2 drankjes te drinken neemt iets af naarmate kinderen ouder worden.
- Dagelijks roken, alcohol drinken of cannabis gebruiken wordt door bijna alle ouders schadelijk bevonden.

Regels

- Ouders van jonge kinderen (12 en 13-jarigen) zijn over het algemeen streng en restrictief als het gaat over roken of alcoholgebruik. Naarmate de leeftijd van 16 jaar nadert neemt dit echter af. Een deel van de ouders van 15-jarigen hebben hun strenge regels dan al laten varen.
- Ten aanzien van gebruik van cannabis zijn ouders over het algemeen streng. Vanaf 16 jaar vindt ongeveer een kwart van de ouders een trekje van een joint toelaatbaar.

Kwaliteit van communicatie en verwachte effectiviteit

- Bijna alle ouders geven aan makkelijk met hun kind te kunnen praten over roken of alcohol. Naarmate het kind ouder wordt daalt dit percentage licht.
- Van de ouders van 12-jarigen verwacht tweederde dat hun maatregelen ten aanzien van roken of alcohol effect hebben; bij ouders van 16-jarigen is dit nog maar ongeveer de helft. De effectiviteit van hun maatregelen ten aanzien van cannabis schatten ouders iets hoger in. Van de ouders van 12-jarigen verwacht tachtig procent dat hun maatregelen effect zullen hebben; bij ouders van 16-jarigen is dit nog maar 71 procent.

Middelengebruik van ouders hangt samen met middelengebruik van kinderen

- Ouders die zelf roken, alcohol drinken of ooit cannabis gebruikt hebben staan minder afkeurend tegenover respectievelijk roken, alcohol- of cannabisgebruik door jongeren. Zij vinden het iets minder vaak schadelijk dat hun kind dit af en toe doet, hanteren iets minder vaak strenge regels en verwachten ook in mindere mate dat hun maatregelen ten aanzien van roken, alcohol of cannabis effect zullen hebben.

Roken-, alcohol- en cannabisopvoeding verschillen enigszins met opleidingsniveau

- Ouders van kinderen op het VWO roken minder vaak, hebben minder vaak openlijk tabak in huis, roken minder vaak in bijzijn van het kind en denken vaker dat hun eigen maatregelen ten aanzien van roken effectief zijn, vergeleken met ouders van kinderen op het VMBO-b.
- Ouders van kinderen op het VWO drinken vaker alcohol en doen dit ook vaker in bijzijn van het kind, maar tegelijkertijd vinden zij alcoholgebruik onder de 16 jaar vaker schadelijk vergeleken met ouders van kinderen op het VMBO-b.
- Bij cannabis zijn er nauwelijks verschillen. Alleen hebben iets minder ouders van kinderen op HAVO/VWO strenge regels ten aanzien van cannabis vergeleken met ouders van kinderen op het VMBO en hebben ouders van VWO scholieren vaker ervaring met cannabis dan ouders van VMBO scholieren.

Verhoging van de minimumleeftijd voor het kopen van alcohol en tabak heeft ruime meerderheid

- Ruim tachtig procent van de ouders ondersteunt de verhoging van de minimumleeftijd voor het kopen van tabak en het kopen van alcohol naar 18 jaar.

Ouders onderschatten het roken, alcohol- en cannabisgebruik van hun kinderen

- Het percentage ouders dat zegt dan hun kind alcohol heeft gedronken komt redelijk overeen met de rapportage van de kinderen zelf. Dit geldt niet voor roken en cannabis. Slechts de helft van de ouders van scholieren die wel eens gerookt hebben, is hiervan op de hoogte. Bij cannabis geldt dit maar voor een kwart van de ouders.
- De inschatting van ouders met betrekking tot dagelijks roken komt wel overeen met de prevalentie van dagelijks roken gerapporteerd door kinderen.
- De hoeveelheid alcohol die gedronken wordt, wordt, reeds op jonge leeftijd, door ouders aanzienlijk onderschat.

Verband tussen opvoeding en roken, alcohol- en cannabisgebruik van het kind

- Roken en alcoholgebruik van kinderen hangt niet samen met de algemene opvoeding van ouders, zoals het geven van steun, het hebben van kennis over het doen en laten van het kind en het houden van toezicht door ouders. Het cannabisgebruik van scholieren hangt echter wel samen met algemeen opvoedgedrag. De kennis van ouders over het doen en laten van hun kind is gerelateerd aan minder risico op cannabis gebruik van het kind.
- Roken en alcoholgebruik van kinderen is wel gerelateerd aan de middelspecifieke opvoeding door ouders. Kinderen roken minder vaak wekelijks en hebben minder vaak de afgelopen maand alcohol gedronken, wanneer ouders strengere regels over roken en alcohol hebben en wanneer ouders meer vertrouwen hebben in hun eigen maatregelen om het roken of alcohol drinken van het kind te beïnvloeden. Dit laatste geldt ook voor ooit cannabisgebruik.
- Daarnaast roken kinderen minder vaak wanneer de kwaliteit van de communicatie over roken met hun ouders goed is, drinken zij minder vaak alcohol wanneer ouders het drinken van alcohol als schadelijk zien en gebruiken zij minder vaak cannabis wanneer hun ouders het gebruik hiervan schadelijk achten.
- Het is niet mogelijk om, op basis van dit onderzoek, een causaal verband vast te stellen tussen opvoeding en middelengebruik van kinderen. Hoewel het verleidelijk is om te stellen dat kinderen minder middelen gebruiken als ouders meer vertrouwen hebben in hun opvoedgedrag, is het ook mogelijk dat het verband omgekeerd is. Ouders kunnen doordat kinderen niet of minder gebruiken meer vertrouwen hebben in de kwaliteit van hun opvoeding.
- Tot slot is er een duidelijke samenhang met roken, alcohol- en cannabisgebruik van de ouders zelf. Kinderen blijken vaker een wekelijks roker te zijn wanneer 1 of beide ouders roken, hebben vaker de afgelopen maand alcohol gedronken wanneer hun ouders alcohol drinken en gebruiken vaker cannabis wanneer hun ouders dat wel eens hebben gedaan.

Opvallende bevindingen in 2011: opvoeding ten aanzien van internet

- Slechts de helft van de ouders stelt strenge regels over de inhoud van internetgebruik. Dat wil zeggen, de helft van alle scholieren mag zelf weten wat zij doen op

internet, bijv. welke sites zij bezoeken en met wie zij contact hebben.

- Als we het aan de scholieren vragen, zegt echter maar één op de vijf dat hun ouders wat dit betreft strenge regels stellen.
- Hoe hoger het opleidingsniveau van het kind, des te meer vrijheid scholieren hebben om zelf te bepalen wat zij op internet doen.
- Slechts een derde van de ouders reageert afkeurend wanneer hun kind een hele weekenddag op internet is.
- Driekwart van de ouders zegt goed met hun kind te kunnen praten over internetgebruik.
- Naarmate de leeftijd van de kinderen stijgt (van 12 tot 16 jaar), zeggen steeds minder ouders goed met hun kind te kunnen praten over internetgebruik.

Verband tussen opvoeding en compulsief internetgebruik van het kind

- Algemene opvoedingskenmerken zoals steun en kennis van ouders hangen samen met compulsief internetgebruik van adolescenten. Dat wil zeggen, wanneer ouders hun kinderen steunen en met name als ouders weet hebben van het doen en laten van hun kind dan is de kans kleiner dat scholieren compulsief internetten.
- Naast algemene opvoedgedragingen is ook internetspecifiek opvoedgedrag gerelateerd aan compulsief internetgebruik van scholieren. Met name een goede kwaliteit van communicatie van ouders en scholieren over internetgebruik hangt samen met een kleiner risico op compulsief internetgebruik.

Implicaties van de bevindingen

De resultaten van deze studie laten opnieuw zien dat het niet voldoende is om een goede algemene opvoedstijl te hebben, er dient ook expliciet aandacht te zijn voor de alcohol-, roken-, en drugs specifieke opvoeding. Het is daarom terecht dat ouders worden aangesproken op hun rol als opvoeders als het gaat om het gebruik van tabak, alcohol en cannabis door hun kinderen. Dit vindt een empirische basis in de sterke samenhang tussen het opvoedgedrag van de ouders enerzijds, en de verschillende gedragingen van kinderen anderzijds. Dit is niet alleen het geval voor alcohol, maar ook voor roken, cannabis en internetgebruik (en waarschijnlijk vele andere gedragingen). Het gezondheidsgedrag van kinderen op deze leeftijd wordt nog sterk bepaald door de mening van ouders en hoe zij hen in dit opzicht bijsturen. Dat is een belangrijke reden om ouders te betrekken bij pogingen om het gezondheidsgedrag van jongeren te beïnvloeden. Het beleid van de afgelopen jaren, dat erop is gericht om meer informatie te verstrekken, onderzoek te doen naar de gevolgen van middelengebruik door jongeren, effectieve interventies te ontwikkelen en implementeren voor ouders en hun kinderen, en opvoeders te wijzen op hun verantwoordelijkheden in deze, heeft hierbij een belangrijke rol gespeeld. Voortzetting van dit beleid is dan ook uitermate belangrijk omdat ouders de verantwoordelijkheden goed op lijken te pakken maar daarbij wel ondersteund moeten worden door een breed gedragen maatschappelijke opinie.

Dit is des te belangrijker omdat uit de huidige studie blijkt dat na een aanzienlijke verandering in de opvattingen en opvoedgedragingen van ouders tussen 2007 en 2009, er in 2011 sprake is van een stagnatie. Het percentage ouders dat regels stelt stijgt nog iets of is stabiel, maar het percentage ouders dat middelengebruik als schadelijk ziet lijkt de afgelopen twee jaar weer iets af te nemen. Dit is van belang omdat een verlaging van de risicoperceptie van ouders er mogelijk toe kan leiden dat zij ook minder motivatie hebben om strenge regels te stellen. Een mogelijke verklaring van de toegenomen risicoperceptie van alcohol tussen 2007 en 2009 is de grootschalige mediacampagne die destijds is uitgezet: "Voorkom alcohol schade bij uw opgroeiende kind". De huidige stagnatie zou er op kunnen wijzen dat continuering van dergelijke boodschappen richting ouders vereist is om de verhoogde risicoperceptie in stand te houden. Vooral bij ouders van jongeren van 14 en 15 jaar lijkt extra aandacht, mogelijk in de vorm van advies over communicatie of argumenten met betrekking tot verbieden van alcoholgebruik, belangrijk.

Uit dit rapport blijkt eveneens dat we breder moeten kijken dan de traditionele risicogedragingen als roken, alcoholgebruik en gebruik van drugs. De huidige studie laat zien dat er ook een duidelijke samenhang is tussen opvoedgedrag van ouders ten aanzien van internetgebruik en (compulsief) internetgebruik van kinderen. Opvallend hierbij is dat slechts de helft van de ouders aangeven dat zij strenge regels hebben ten aanzien van internetgebruik en dat slechts één op de vijf scholieren vindt dat hun ouders strenge regels stellen. Meer kennis over mogelijkheden voor preventie en begeleiding van ouders ten aanzien van dit onderwerp is echter nodig, alvorens preventieve activiteiten landelijk worden toegepast.

Daarnaast is extra aandacht voor bepaalde risicogroepen nodig. Een voorbeeld hiervan zijn de verschillen in opvoedgedragingen tussen ouders van jongeren met een verschillend schoolniveau. Ook al zijn deze verschillen slechts bescheiden, toch is een specifieke aanpak voor ouders van lager opgeleide jongeren wellicht nodig. Ouders van kinderen op lage schoolniveaus roken bijvoorbeeld zelf vaker, en rokende ouders hanteren tevens minder strenge normen naar hun kinderen, wat beiden samenhangt met vaker roken door scholieren.

Bij alcohol kunnen we ouders van 14-15 jarigen als risicogroep beschouwen. We zien dat binnen deze groep het percentage dat alcoholgebruik als schadelijk ziet weer wat terugloopt. Tevens zien we dat ouders van 14-15 jarigen veel minder vaak strenge regels stellen ten aanzien van alcohol dan ouders van 12-13 jarigen. Dit kan te maken hebben met de naderende leeftijd van 16 jaar, waarop jongeren alcohol mogen kopen. Het feit dat dit op die leeftijd legaal wordt zou ermee samen kunnen hangen dat ouders het gebruik van alcohol als minder schadelijk zien en het ook vaker toe laten. Volgens de recente plannen van de regering wordt de leeftijd voor het kopen van alcohol verhoogd naar 18 jaar. Hiermee zou de coulantere houding van ouders ten opzichte van alcoholgebruik van 14-15 jarigen kunnen opschuiven naar de leeftijd van 16-17 jaar. Het is echter de vraag of ouders uit zichzelf deze leeftijdsverschuiving zullen inzetten. Steun van de overheid richting ouders is wenselijk, en mogelijk noodzakelijk, om de geplande

maatregelen te doen slagen. Een volgende studie zal uitwijzen wat de effecten van deze maatregel zijn op zowel het alcoholgebruik van scholieren als de opvattingen en de maatregelen van ouders.

Referenties

- Dorsselaer S van, Looze M de, Vermeulen-Smit E, Roos S de, Verdurmen J, Bogt T ter & Vollebergh W (2010). *HBSC 2009: Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Utrecht: Trimbos-instituut.
- Verdurmen J, Smit E, Dorsselaer S van, Monshouwer K & Schulten I (2008). *Ouders over alcohol-, roken- en drugspecifieke opvoeding 2007. Kerngegevens uit het Peilstationsonderzoek Ouders*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Bijlage Roken

Tabel 3.1 (bij figuur 3.1):	Rookgedrag van ouders (ouderrapportage) naar rookgedrag van het kind (kindrapportage) (%)
Tabel 3.2 (bij figuur 3.2):	Rookgedrag van ouders (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind, 12 t/m 16 jaar (%)
Tabel 3.3: (bij figuur 3.4, 3.6, 3.8)	Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van roken (ouderrapportage) naar geslacht en leeftijd van het kind (%)
Tabel 3.4: (bij figuur 3.3, 3.5, 3.7, 3.10)	Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van roken (ouderrapportage) naar rookgedrag van scholieren (kindrapportage) en rookgedrag van ouders (ouderrapportage) (%)
Tabel 3.5 (bij figuur 3.9):	Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van roken (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind, 12 t/m 16 jaar (%)
Tabel 3.6 (bij figuur 3.11):	Vergelijking van ouder- en scholierenrapportage van rookgedrag van scholieren naar geslacht en leeftijd van het kind (%)
Tabel 3.7 (bij figuur 3.12):	Vergelijking van ouder- en scholierenrapportage van regels van ouders ten aanzien van roken naar geslacht en leeftijd van het kind (%)
Tabel 3.8 (bij figuur 3.13):	Trends in opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van roken (ouderrapportage) tussen Peilstationsonderzoek 2007 (n=3634), HBSC 2009 (n=2965) en Peilstationsonderzoek 2011(n=3209) naar leeftijdsgroep van het kind (%)

Tabel 3.1:

Rookgedrag van ouders (ouderrapportage) naar rookgedrag van het kind (kindrapportage) (%)

	Totaal	Roken kind ^{1,2}		
		nooit	ooit	wekelijks
Roken moeder				
Ooit in het leven	54.5	49.7 ^a	62.9 ^b	67.9 ^b
Dagelijks	13.3	10.7 ^a	15.9 ^b	24.0 ^b
Roken vader				
Ooit in het leven	60.0	56.1 ^a	68.0 ^b	70.3 ^b
Dagelijks	16.5	14.5 ^a	19.3 ^{a,b}	23.5 ^b

¹ Nooit gerookt; ooit gerookt, maar nu niet wekelijks; rookt nu een keer per week of vaker (kindrapportage). Bijvoorbeeld: 24.0 procent van de jongeren die wekelijks roken heeft een moeder die dagelijks rookt

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

Tabel 3.2:

Rookgedrag van ouders (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind, 12 t/m 16 jaar^{1,2} (%)

	VMBO-b	VMBO-t	HAVO	VWO
Roken moeder				
Ooit in het leven	60.1 ^a	54.0 ^{a,b}	53.7 ^{a,b}	50.3 ^b
Dagelijks	23.8 ^a	16.1 ^b	10.2 ^c	8.6 ^c
Roken vader				
Ooit in het leven	66.0 ^a	62.2 ^{a,b}	57.0 ^b	57.5 ^b
Dagelijks	26.3 ^a	21.0 ^a	12.6 ^b	10.5 ^b

¹ Analyses voor kinderen t/m 16 jaar vanwege ongelijke leerjaren tussen de schoolniveaus (zie H2)

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

Tabel 3.3:

Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van roken (ouderrapportage) naar geslacht en leeftijd van het kind (%)

	Totaal		Geslacht ¹		Leeftijd ²					
	t/m 18 jaar	<16 jaar	J	M	12	13	14	15	16	17-18
Openlijk tabak in huis	21.0	22.1	20.9	21.2	25.5	22.0	22.5	18.8	18.9	16.7
Roken in bijzijn kind (1 of beide ouders) ³	27.4	28.2	27.5	27.3	31.1	28.2	30.0	23.9	27.0	22.6
Af en toe roken < 16 jr schadelijk ⁴	-	70.5	72.0	68.9	76.2 ^a	72.5 ^{a,b}	69.0 ^b	65.3 ^b	-	-
Dagelijks roken < 16 jr schadelijk ⁴	-	98.8	98.7	99.0	99.5	99.0	98.5	98.4	-	-
<i>Regels (kind mag zeker niet...)</i>										
...een trekje van een sigaret	66.8	71.8	69.3	64.1	80.9 ^a	75.8 ^a	68.0 ^b	63.8 ^{b,c}	56.0 ^{c,d}	45.7 ^d
...af en toe een sigaret roken	79.8	84.1	81.6	77.9	89.7 ^a	86.8 ^{a,b}	83.9 ^b	76.6 ^c	69.9 ^{c,d}	63.1 ^d
...regelmatig roken	85.7	88.8	86.6	84.8	94.0 ^a	90.6 ^{a,b}	87.6 ^{b,c}	83.6 ^{c,d}	80.6 ^{d,e}	70.3 ^e
...thuis roken	83.2	84.7	84.1	82.1	88.5 ^a	85.0 ^{a,b}	84.1 ^{a,b}	81.9 ^b	78.7 ^b	78.4 ^b
Makkelijk praten over roken ⁵	94.2	95.1	93.7	94.8	97.6 ^a	95.3 ^{a,b}	93.8 ^b	94.1 ^b	91.3 ^b	92.5 ^b
Verwachte effectiviteit van maatregelen roken ⁵	55.1	57.4	54.7	55.5	64.5 ^a	59.7 ^{a,b}	53.7 ^{b,c}	52.8 ^{b,c}	48.0 ^c	49.7 ^{b,c}
De minimumleeftijd voor het kopen van tabak moet verhoogd worden naar 18 jaar	80.7	81.6	82.0	79.3	83.9	81.9	81.5	79.4	76.5	80.8

¹ * = verschil tussen jongens en meisjes significant

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

³ % scholieren waarvan tenminste 1 van beide ouders soms of regelmatig in zijn/haar bijzijn rookt

⁴ Analyses voor ouders van kinderen < 16 jaar

⁵ % met schaalscore (1 t/m 5) > 3,5

⁶ % met schaalscore (1-5) > 4,5

Tabel 3.4:

Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van roken (ouderrapportage) naar rookgedrag van scholieren (kindrapportage) en rookgedrag van ouders (ouderrapportage) (%)

	Roken kind ^{1,2}			Roken ouders ³	
	nooit	ooit	wekelijks	niet	wel
Openlijk tabak in huis	18.1 ^a	23.6 ^a	34.0 ^b	1.4	72.4*
Roken in bijzijn kind (1 of beide ouders, soms/regelmatig)	23.7 ^a	32.3 ^b	41.0 ^b	2.0	92.9*
<i>Schadelijkheid roken < 16</i>					
Af en toe roken ⁴	73.0 ^a	65.1 ^b	58.9 ^b	72.6	65.2*
Dagelijks roken	99.0	98.5	97.4	99.0	98.3
Regels (kind mag zeker niet roken) ⁵	82.1 ^a	69.6 ^b	55.3 ^c	78.2	72.0*
Makkelijk praten over roken ⁶	96.7 ^a	95.0 ^a	77.7 ^b	94.8	92.8
Verwachte effectiviteit van maatregelen roken ⁶	63.6 ^a	45.6 ^b	22.0 ^c	58.7	45.6*
De minimumleeftijd voor het kopen van tabak moet verhoogd worden naar 18 jaar	81.9 ^a	79.6 ^{a,b}	75.3 ^b	82.6	75.7*

¹ Nooit gerookt; ooit gerookt, maar nu niet wekelijks; rookt nu een keer per week of vaker (kindrapportage)

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

³ Wel of niet één of meerdere ouders die roken (ouderrapportage); * = verschil tussen wel of niet rokende ouders is significant

⁴ Analyses voor ouders van kinderen < 16 jaar

⁵ % met schaalscore (1-5) > 4,5; totale percentage: 76.6%

⁶ % met schaalscore (1 t/m 5) > 3,5

Tabel 3.5:

Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van roken (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind, 12 t/m 16 jaar^{1,2} (%)

	VMBO-b	VMBO-t	HAVO	VWO
Openlijk tabak in huis	35.9 ^a	25.2 ^b	16.4 ^c	12.9 ^c
Roken in bijzijn kind (1 of beide ouders, soms/ regelmatig)	39.7 ^a	31.6 ^b	25.4 ^b	18.7 ^c
<i>Schadelijkheid roken <16</i>				
Af en toe roken ³	69.1 ^{a,b}	70.7 ^{a,b}	66.8 ^a	75.0 ^b
Dagelijks roken ³	98.7	98.6	98.7	99.2
Makkelijk praten over roken ⁴	92.0 ^a	94.2 ^{a,b}	95.1 ^{a,b}	95.9 ^b
Regels (kind mag zeker niet roken) ⁵	77.4	78.6	78.0	82.2
Verwachte effectiviteit van maatregelen roken ⁶	49.3 ^a	53.8 ^{a,b}	59.5 ^b	59.4 ^b
De minimumleeftijd voor het kopen van tabak moet verhoogd worden naar 18 jaar	79.3	80.1	81.0	82.2

¹ Analyses voor kinderen t/m 16 jaar vanwege ongelijke leerjaren tussen de schoolniveaus (zie H2)

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

³ Analyses voor ouders van kinderen < 16 jaar

⁴ % met schaalscore (1 t/m 5) > 3,5

⁵ % met schaalscore regels (1-5) > 4,5; totale percentage: 79.2%

⁶ % met schaalscore (1 t/m 5) > 3,5

Tabel 3.6:

Vergelijking van ouder- en scholierenrapportage van rookgedrag van scholieren naar geslacht en leeftijd van het kind (%)¹

	Roken: ooit in het leven		Dagelijks roken	
	Ouders	Scholieren	Ouders	Scholieren
Totaal t/m 18	17.3	32.3*	3.2	5.3
Jongens	18.7	34.1*	78.8	5.8
Meisjes	15.8	30.5*	74.3	4.8
12 jaar	1.7	7.8*	0.0	0.5
13 jaar	8.0	16.8*	0.3	0.9
14 jaar	15.3	31.0*	1.8	2.7
15 jaar	23.8	44.4*	4.1	7.5
16 jaar	30.8	51.9*	6.9	12.1
17-18 jaar	30.9	51.3*	9.3	12.4

¹ * = verschil tussen ouders en scholieren significant

Tabel 3.7:

Vergelijking van ouder- en scholierenrapportage van regels van ouders ten aanzien van roken naar geslacht en leeftijd van het kind (%)¹

	Regels (kind mag zeker niet roken) ²	
	Ouders	Scholieren
Totaal t/m 18	76.6	68.1*
Jongens	78.8	68.7*
Meisjes	74.3	67.4*
12 jaar	88.0	89.2
13 jaar	84.1	82.9
14 jaar	80.6	72.8*
15 jaar	73.7	64.3*
16 jaar	65.6	48.4*
17-18 jaar	57.2	34.0*

¹ * = verschil tussen ouders en scholieren significant

² % met schaalscore (1 t/m 5) > 4,5

Tabel 3.8:

Trends in opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van roken (ouderrapportage) tussen Peilstationsonderzoek 2007 (n=3634), HBSC 2009 (n=2965) en Peilstationsonderzoek 2011(n=3209)^{1,2} naar leeftijdsgroep van het kind (%)

	Peil 2007 ³	HBSC 2009	Peil 2011
Roken in bijzijn kind (1 of beide ouders, regelmatig/vaak)			
12-13 jaar	-	29.4	29.4
14-16 jaar	-	30.6	27.6
Totaal t/m 16 jaar	-	30.1	28.4
Schadelijkheid roken < 16 jr⁴			
Af en toe roken			
12-13 jaar	69.3 ^a	80.4 ^b	74.0 ^a
14-15 jaar	63.0 ^a	75.1 ^b	67.1 ^a
Totaal < 16 jaar	66.0 ^a	77.7 ^b	70.4 ^c
Dagelijks roken			
12-13 jaar	98.7	99.5	99.2
14-15 jaar	97.8 ^a	99.4 ^b	98.5 ^{a,b}
Totaal < 16 jaar	98.2 ^a	99.5 ^b	98.8 ^{a,b}
Regels (mag zeker niet roken) ⁵			
12-13 jaar	-	86.1	85.8
14-16 jaar	-	71.0	76.4
Totaal t/m 16 jaar	-	77.7	80.5
Regel: kind mag thuis niet roken			
12-13 jaar	84.5	87.7	86.5
14-16 jaar	76.3 ^a	80.3 ^{a,b}	82.4 ^b
Totaal t/m 16 jaar	79.8 ^a	83.6 ^{a,b}	84.2 ^b
Regel: er mag thuis nooit binnen gerookt worden			
12-13 jaar	-	67.8	75.8*
14-16 jaar	-	66.2	75.7*
Totaal t/m 16 jaar	-	66.9	75.8*
Makkelijk praten over roken⁶			
12-13 jaar	-	95.9	96.3
14-16 jaar	-	90.4	93.0
Totaal t/m 16 jaar	-	92.8	94.4
Verwachte effectiviteit van maatregelen roken⁶			
12-13 jaar	49.8 ^a	59.4 ^b	61.8 ^b
14-16 jaar	45.2 ^a	49.1 ^{a,b}	52.0 ^b
Totaal t/m 16 jaar	47.2 ^a	53.6 ^b	56.3 ^b

¹ Voor een goede vergelijkbaarheid met eerdere onderzoeken alleen ouders van kinderen tot en met 16 jaar uit de eerste vier leerjaren

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d). Wanneer

vragen in 2007 niet zijn gesteld wordt een vergelijking gemaakt tussen 2009 en 2011

³ Cijfers uit 2007 kunnen verschillen van eerdere publicaties, omdat de cijfers (net als die van 2009 en 2011) nu gewogen zijn voor de Nederlandse scholieren t/m 16 jaar

⁴ Analyses voor ouders van kinderen < 16 jaar

⁵ % met schaalscore (1 t/m 5) > 4,5

⁶ % met schaalscore (1 t/m 5) > 3,5

Bijlage Alcohol

Prevalentie

Tabel 4.1 (bij figuur 4.1):	Alcoholgebruik van ouders (ouderrapportage) naar alcoholgebruik van het kind in de afgelopen maand (kindrapportage) (%)
Tabel 4.2 (bij figuur 4.2):	Alcoholgebruik van ouders (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind, 12 t/m 16 jaar (%)
Tabel 4.3: (bij figuur 4.4, 4.6, 4.8)	Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van alcohol (ouderrapportage) naar geslacht en leeftijd van het kind (%)
Tabel 4.4: (bij figuur 4.3, 4.5, 4.7)	Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van alcohol (ouderrapportage) naar alcoholgebruik van scholieren (kindrapportage) en alcoholgebruik van ouders (ouderrapportage) (%)
Tabel 4.5 (bij figuur 4.9):	Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van alcoholgebruik (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind, 12 t/m 16 jaar (%)
Tabel 4.6 (bij figuur 4.10):	Mening over alcoholbeperkende maatregelen voor jongeren (ouderrapportage) naar geslacht en leeftijd van het kind (%)
Tabel 4.7 (bij figuur 4.10):	Mening over alcoholbeperkende maatregelen voor jongeren (ouderrapportage) naar alcoholgebruik van scholieren in de afgelopen maand (kindrapportage) en alcoholgebruik van ouders (ouderrapportage) (%)
Tabel 4.8:	Mening over alcoholbeperkende maatregelen voor jongeren (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind, 12 t/m 16 jaar (%)
Tabel 4.9: (bij figuur 4.11, 4.12)	Vergelijking van ouder- en scholierenrapportage van alcoholgebruik van scholieren naar geslacht en leeftijd van het kind (%)
Tabel 4.10 (bij figuur 4.13):	Vergelijking van ouder- en scholierenrapportage van regels van ouders ten aanzien van alcohol naar geslacht en leeftijd van het kind (%)
Tabel 4.11 (bij figuur 4.14):	Trends in de opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van alcohol (ouderrapportage) tussen Peilstationsonderzoek 2007 (n=3634), HBSC 2009 (n=2965) en Peilstationsonderzoek 2011 (n=3209) naar leeftijd van het kind (%)

Tabel 4.1:

Alcoholgebruik van ouders (ouderrapportage) naar alcoholgebruik van het kind in de afgelopen maand (kindrapportage) (%)

	Totaal	Alcoholgebruik kind ¹	
		niet	wel
Alcoholgebruik moeder			
Niet/ incidenteel	38.6	43.7	31.4*
Matig	56.5	52.7	61.9*
Zwaar	4.9	3.6	6.7*
Alcoholgebruik vader			
Niet/ incidenteel	19.3	23.5	13.3*
Matig	73.0	70.0	77.1*
Zwaar	7.8	6.5	9.6

¹ * = verschil tussen kinderen die wel of niet de afgelopen maand alcohol hebben gedronken is significant

Tabel 4.2:

Alcoholgebruik van ouders (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind, 12 t/m 16 jaar^{1,2} (%)

	VMBO-b	VMBO-t	HAVO	VWO
Alcoholgebruik moeder				
Niet/ incidenteel	47.7 ^a	43.8 ^{a,b}	36.3 ^{b,c}	32.9 ^c
Matig	48.7 ^a	51.7 ^{a,b}	58.8 ^{b,c}	61.8 ^c
Zwaar	3.5	4.4	4.9	5.2
Alcoholgebruik vader				
Niet/ incidenteel	24.7 ^a	21.7 ^a	18.8 ^{a,b}	15.7 ^b
Matig	67.5 ^a	70.9 ^{a,b}	75.0 ^b	76.5 ^b
Zwaar	7.9	7.4	6.2	7.8

¹ Analyses voor kinderen t/m 16 jaar vanwege ongelijke leerjaren tussen de schoolniveaus (zie H2)

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

Tabel 4.3:

Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van alcohol (ouderrapportage) naar geslacht en leeftijd van het kind (%)

	Totaal		Geslacht ¹		Leeftijd ²					
	t/m 18 jaar	<16 jaar	J	M	12	13	14	15	16	17-18
<i>Alcohol in huis (soms, meestal of altijd)</i>										
Wijn of bier	94.6	94.3	95.3	93.8	93.2	93.9	94.0	95.8	95.4	95.9
Mixdrankjes	21.8	21.3	20.8	22.7	18.7	21.6	20.1	24.4	23.5	22.2
Sterke drank	58.7	57.3	59.5	57.8	54.7 ^a	54.5 ^a	58.1 ^{a,b}	62.0 ^{a,b}	60.1 ^{a,b}	66.2 ^b
Drinken in bijzijn kind (1 of beide ouders) ³	43.3	41.3	43.2	43.4	31.5 ^a	38.9 ^{a,b}	41.1 ^{b,c}	51.6 ^d	47.8 ^{c,d}	51.4 ^d
<i>Schadelijkheid alcohol < 16</i>										
leder weekend 1 of 2 drankjes ⁴	-	65.8	66.9	64.7	73.5 ^a	68.9 ^{a,b}	66.4 ^b	55.4 ^c	-	-
ledere dag 1 of 2 drankjes ⁴	-	97.5	98.4	96.6 [*]	98.4	97.4	98.0	96.5	-	-
leder weekend 5 of meer drankjes ⁴	-	97.3	97.1	97.6	98.5	97.5	97.8	95.8	-	-
<i>Regels (kind mag zeker niet...)</i>										
1 glas als ouders thuis zijn	55.3	70.2	58.0	52.6	83.3 ^a	78.7 ^a	70.3 ^b	49.7 ^c	13.0 ^d	10.3 ^d
meerdere glazen als ouders thuis zijn	72.6	85.8	72.4	72.8	91.6 ^a	90.7 ^a	86.3 ^b	75.0 ^c	36.0 ^d	28.7 ^d
op een feestje met vrienden in het weekend drinken voor zijn/haar 16e drinken ⁴	56.9	73.2	58.3	55.5	87.0 ^a	84.5 ^a	73.5 ^b	48.7 ^c	12.8 ^d	4.8 ^d
	60.5	77.1	62.4	58.6	88.2 ^a	86.5 ^a	78.3 ^b	55.8 ^c	15.4 ^d	6.9 ^d
	-	72.3	72.2	72.5	75.9 ^a	77.2 ^a	73.9 ^a	62.3 ^b	-	-
Makkelijk praten over alcohol ⁵	94.2	95.6	93.4	95.0	97.8 ^a	96.6 ^{a,b}	94.7 ^{b,c}	93.6 ^{c,d}	88.7 ^d	92.6 ^{c,d}
Verwachte effectiviteit van maatregelen alcohol ⁵	58.3	62.1	54.0	62.8 [*]	69.2 ^a	66.5 ^a	59.5 ^b	53.9 ^{b,c}	47.8 ^c	47.8 ^{b,c}

¹ * = verschil tussen jongens en meisjes significant

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

³ % scholieren waarvan tenminste 1 van beide ouders regelmatig of vaak in zijn/haar bijzijn alcohol drinkt

⁴ Analyses voor ouders van kinderen < 16 jaar

⁵ % met schaal score (1-5) > 3,5

Tabel 4.4:

Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van alcohol (ouderrapportage) naar alcoholgebruik van scholieren (kindrapportage) en alcoholgebruik van ouders (ouderapportage) (%)

	Alcoholgebruik kind ¹		Alcoholgebruik ouders ^{2,3}		
	niet	wel	niet	matig	zwaar
<i>Alcohol in huis (soms, meestal of altijd)</i>					
Wijn of bier	92.8	97.0*	77.8 ^a	98.7 ^b	99.3 ^b
Mixdrankjes	18.1	27.4*	20.0	21.5	23.7
Sterke drank	55.0	64.9*	32.9 ^a	64.4 ^b	70.0 ^b
Drinken in bijzijn kind (1 of beide ouders, vaak/regelmatig)	37.1	52.2*	0.8 ^a	51.2 ^b	87.0 ^c
<i>Schadelijkheid alcohol < 16</i>					
Ieder weekend 1 of 2 drankjes ⁴	70.2	54.4*	68.3 ^a	66.2 ^a	55.9 ^b
Iedere dag 1 of 2 drankjes ⁴	97.5	97.3	98.2	97.5	97.3
Ieder weekend 5 of meer drankjes ⁴	98.2	95.2*	98.5	97.3	96.5
Regels (kind mag zeker niet drinken) ⁵	74.0	28.2*	61.3 ^a	54.8 ^{a,b}	44.6 ^b
Makkelijk praten over alcohol ⁶	96.5	91.0*	94.1	94.5	92.5
Verwachte effectiviteit van maatregelen alcohol ⁶	66.9	46.5*	69.2 ^a	56.0 ^b	51.5 ^b

¹ Wel of niet de afgelopen maand alcohol gebruikt; * = verschil tussen wel en niet drinkers is significant

² Niet: beide ouders drinken niet of incidenteel; matig: vader 21 glazen of minder per week en/of moeder 14 glazen of minder per week; zwaar: vader meer dan 21 glazen per week en/of moeder meer dan 14 glazen per week

³ Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

⁴ Analyses voor ouders van kinderen < 16 jaar

⁵ % met schaalscore (1-5) > 4,5; totale percentage: 55.3%

⁶ % met schaalscore (1-5) > 3,5

Tabel 4.5:

Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van alcoholgebruik (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind, 12 t/m 16 jaar^{1,2} (%)

	VMBO-b	VMBO-t	HAVO	VWO
<i>Alcohol in huis (soms, meestal of altijd)</i>				
Wijn of bier	89.6 ^a	93.7 ^{a,b}	96.3 ^b	96.4 ^b
Mixdrankjes	29.7 ^a	23.3 ^{a,b}	21.1 ^b	14.5 ^c
Sterke drank	50.1 ^a	55.3 ^{a,b}	59.9 ^{b,c}	63.7 ^c
Drinken in bijzijn kind (1 of beide ouders, vaak/ regelmatig)	31.8 ^a	38.2 ^{a,b}	45.0 ^{b,c}	51.4 ^c
<i>Schadelijkheid alcohol <16</i>				
leder weekend 1 of 2 drankjes ³	60.6 ^a	64.2 ^{a,b}	67.1 ^{a,b}	70.4 ^b
ledere dag 1 of 2 drankjes ³	97.1	97.5	97.4	98.0
leder weekend 5 of meer drankjes ³	95.4 ^a	96.9 ^{a,b}	98.1 ^{a,b}	98.6 ^b
Regels (kind mag zeker niet drinken) ⁴	58.0	63.1	57.9	68.3
Makkelijk praten over alcohol ⁵	92.8	94.6	94.6	95.4
Verwachte effectiviteit van maatregelen alcohol ⁵	61.1	58.6	60.3	59.6

¹ Analyses voor kinderen t/m 16 jaar vanwege ongelijke leerjaren tussen de schoolniveaus (zie H2)

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

³ Analyses voor ouders van kinderen < 16 jaar

⁴ % met schaalscore (1-5) > 4,5; totale percentage: 62.2%

⁵ % met schaalscore (1-5) > 3,5

Tabel 4.6:

Percentage ouders dat het (helemaal) eens is met onderstaande alcoholbeperkende maatregelen voor jongeren (ouderrapportage) naar geslacht en leeftijd van het kind

	Totaal		Geslacht ¹		Leeftijd ²					
	t/m 18 jaar	<16 jaar	J	M	12	13	14	15	16	17-18
De minimumleeftijd voor het kopen van alcohol moet verhoogd worden naar 18 jaar	78.7	79.3	79.2	77.8	81.6	80.9	78.9	76.2	75.7	76.7
Supermarkten doen genoeg om verkoop van alcohol aan kinderen < 16 jaar te voorkomen	39.2	39.8	38.8	39.6	37.2 ^{a,b}	37.4 ^a	44.5 ^b	39.8 ^{a,b}	38.3 ^{a,b}	35.5 ^{a,b}
Andere ouders doen genoeg om alcoholgebruik van hun kinderen te beperken	11.1	11.4	11.0	11.2	10.5 ^{a,b}	9.4 ^a	14.2 ^b	11.3 ^{a,b}	9.2 ^a	11.9 ^{a,b}
De school doet genoeg om alcoholgebruik van jongeren te beperken	57.0	58.3	59.7	54.1	59.4	59.6	54.7	60.0	53.9	51.3
Sportclubs doen genoeg om verkoop van alcohol aan kinderen < 16 jaar te voorkomen	31.5	33.0	33.7	29.1	33.1 ^{a,b}	32.7 ^a	36.4 ^a	29.8 ^{a,b}	29.0 ^{a,b}	23.6 ^b
De overheid doet genoeg om alcoholgebruik van jongeren te beperken	37.1	38.2	37.4	36.7	38.7	36.8	38.5	39.0	33.2	34.8

¹ * = verschil tussen jongens en meisjes significant

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

Tabel 4.7:

Percentage ouders dat het (helemaal) eens is met onderstaande alcoholbeperkende maatregelen voor jongeren (ouderrapportage) naar alcoholgebruik van scholieren in de afgelopen maand (kindrapportage) en alcoholgebruik van ouders (ouderrapportage)

	Alcoholgebruik scholieren ¹		Alcoholgebruik ouders ^{2,3}		
	niet	wel	niet	matig	zwaar
De minimumleeftijd voor het kopen van alcohol moet verhoogd worden naar 18 jaar	81.5	73.9*	85.8 ^a	77.8 ^b	67.0 ^c
Supermarkten doen genoeg om verkoop van alcohol aan kinderen < 16 jaar te voorkomen	37.9	41.0	37.3	39.4	40.2
Andere ouders doen genoeg om alcoholgebruik van hun kinderen te beperken	10.6	11.8	9.7 ^a	9.6 ^a	17.6 ^b
De school doet genoeg om alcoholgebruik van jongeren te beperken	56.4	58.3	53.1 ^a	56.4 ^a	65.7 ^b
Sportclubs doen genoeg om verkoop van alcohol aan kinderen < 16 jaar te voorkomen	31.0	32.2	29.8	31.2	36.7
De overheid doet genoeg om alcoholgebruik van jongeren te beperken	36.2	38.6	28.8 ^a	38.2 ^b	45.7 ^b

¹ *= verschil tussen wel en niet drinkers is significant

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

³ Niet: beide ouders drinken niet of incidenteel; matig: vader 21 glazen of minder per week en/of moeder 14 glazen of minder per week; zwaar: vader meer dan 21 glazen per week en/of moeder meer dan 14 glazen per week

Tabel 4.8:

Percentage ouders dat het (helemaal) eens is met onderstaande alcoholbeperkende maatregelen voor jongeren (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind, 12 t/m 16 jaar^{1,2}

	VMBO-b	VMBO-t	HAVO	VWO
De minimumleeftijd voor het kopen van alcohol moet verhoogd worden naar 18 jaar	79.9	77.7	79.2	78.5
Supermarkten doen genoeg om verkoop van alcohol aan kinderen < 16 jaar te voorkomen	44.2 ^a	41.7 ^{a,b}	38.2 ^{a,b}	35.7 ^b
Andere ouders doen genoeg om alcoholgebruik van hun kinderen te beperken	14.0 ^a	11.3 ^{a,b}	10.9 ^{a,b}	9.1 ^b
De school doet genoeg om alcoholgebruik van jongeren te beperken	60.9	56.1	59.4	55.4
Sportclubs doen genoeg om verkoop van alcohol aan kinderen < 16 jaar te voorkomen	39.0 ^a	35.6 ^a	32.9 ^a	23.9 ^b
De overheid doet genoeg om alcoholgebruik van jongeren te beperken	40.3	37.9	37.3	35.0

¹ Analyses voor kinderen t/m 16 jaar vanwege ongelijke leerjaren tussen de schoolniveaus (zie H2)

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

Tabel 4.9:

Vergelijking van ouder- en scholierenrapportage van alcoholgebruik van scholieren naar geslacht en leeftijd van het kind (%)¹

	Alcoholgebruik: ooit in het leven		Aantal glazen in het weekend ²	
	Ouders	Scholieren	Ouders	Scholieren
Totaal t/m 18	63.6	68.8	1.7	8.5*
Totaal t/m 16	53.5	60.1*	0.5	5.9*
Jongens	65.8	71.2	2.1	10.2*
Meisjes	61.4	66.2	1.3	6.7*
12 jaar	34.0	32.7	0.0	1.1*
13 jaar	43.9	51.4	0.1	3.0*
14 jaar	60.2	68.7*	0.2	5.2*
15 jaar	73.6	83.6*	0.9	7.5*
16 jaar	92.0	92.2	2.9	10.5*
17-18 jaar	93.9	95.1	3.4	11.5*

¹ * = verschil tussen ouders en scholieren significant

² Berekend over de kinderen die de afgelopen maand hebben gedronken (kindrapportage)

Tabel 4.10:

Vergelijking van ouder- en scholierenrapportage van regels van ouders ten aanzien van alcohol naar geslacht en leeftijd van het kind (%)¹

	Regels (kind mag zeker geen alcohol drinken) ²	
	Ouders	Scholieren
Totaal t/m 18	55.3	39.5*
Totaal t/m 16	71.1	51.9*
Jongens	57.5	41.0*
Meisjes	52.9	38.0*
12 jaar	85.9	73.4*
13 jaar	81.1	68.2*
14 jaar	71.3	44.5*
15 jaar	47.1	24.5*
16 jaar	12.1	5.2*
17-18 jaar	4.7	1.8

¹ * = verschil tussen ouders en scholieren significant

² % met schaalscore (1 t/m 5) > 4,5

Tabel 4.11:

Trends in opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van alcohol (ouderrapportage) tussen Peilstationsonderzoek 2007 (n=3634), HBSC 2009 (n=2965) en Peilstationsonderzoek 2011 (n=3209)^{1,2} naar leeftijdsgroep van het kind (%)

	Peil 2007 ³	HBSC 2009	Peil 2011
Drinken in bijzijn kind (1 of beide ouders, regelmatig/vaak)			
12-13 jaar	-	40.3	35.9
14-16 jaar	-	45.4	46.7
Totaal < 16 jaar	-	42.9	41.2
Totaal t/m 16 jaar	-	43.1	42.0
Schadelijkheid alcohol < 16 jr⁴			
leder weekend 1 of 2 drankjes			
12-13 jaar	61.6 ^a	74.5 ^b	70.8 ^b
14-15 jaar	47.9 ^a	68.8 ^b	61.0 ^c
Totaal < 16 jaar	54.4 ^a	71.6 ^b	65.8 ^c
ledere dag 1 of 2 drankjes			
12-13 jaar	96.0 ^a	97.7 ^{a,b}	97.8 ^b
14-15 jaar	93.0 ^a	99.0 ^b	97.3 ^b
Totaal < 16 jaar	94.4 ^a	98.4 ^b	97.5 ^b
leder weekend 5 of meer drankjes			
12-13 jaar	97.0	98.2	97.9
14-15 jaar	94.3 ^a	98.1 ^b	96.8 ^{a,b}
Totaal < 16 jaar	95.6 ^a	98.1 ^b	97.3 ^b
Regels (mag zeker geen alcohol) ⁵			
12-13 jaar	71.9 ^a	79.8 ^b	83.2 ^b
14-16 jaar	33.6 ^a	46.7 ^b	52.0 ^b
Totaal < 16 jaar	54.6 ^a	65.7 ^b	71.1 ^b
Totaal t/m 16 jaar	50.1 ^a	61.4 ^b	65.6 ^b
Regels (mag zeker niet voor zijn/ haar 16e drinken) ⁴			
12-13 jaar	60.0 ^a	69.2 ^b	76.6 ^c
14-15 jaar	42.6 ^a	62.6 ^b	68.3 ^b
Totaal < 16 jaar	50.9 ^a	65.8 ^b	72.3 ^c
Makkelijk praten over alcohol⁶			
12-13 jaar	86.0 ^a	96.4 ^b	97.1 ^b
14-16 jaar	82.9 ^a	90.7 ^b	92.7 ^b
Totaal < 16 jaar	84.4 ^a	93.6 ^b	95.6 ^c
Totaal t/m 16 jaar	84.2 ^a	93.2 ^b	94.6 ^b

Verwachte effectiviteit van maatregelen alcohol ⁶			
12-13 jaar	50.3 ^a	56.9 ^b	67.7 ^c
14-16 jaar	46.0 ^a	51.0 ^{a,b}	54.4 ^b
Totaal < 16 jaar	48.8 ^a	54.0 ^b	62.1 ^c
Totaal t/m 16 jaar	47.8 ^a	53.6 ^b	60.2 ^c

¹ Voor een goede vergelijkbaarheid met eerdere onderzoeken alleen analyses voor ouders van kinderen t/m 16 jaar uit de eerste vier leerjaren

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen zijn significant (zie H2, Tabel 2d). Wanneer vragen in 2007 niet zijn gesteld wordt een vergelijking gemaakt tussen 2009 en 2011

³ Cijfers uit 2007 kunnen verschillen van eerdere publicaties, omdat de cijfers (net als die van 2009 en 2011) nu gewogen zijn voor de Nederlandse scholieren t/m 16 jaar

⁴ Analyses voor ouders van kinderen < 16 jaar

⁵ % met schaalscore (1 t/m 5) > 4,5

⁶ % met schaalscore (1 t/m 5) > 3,5

Bijlage Cannabis

Tabel 5.1 (bij figuur 5.1):	Cannabisgebruik ooit in het leven door ouders (ouderrapportage) naar cannabisgebruik van het kind (kindrapportage) (%)
Tabel 5.2 (bij figuur 5.2):	Cannabisgebruik ooit in het leven door ouders (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind, 12 t/m 16 jaar (%)
Tabel 5.3: (bij figuur 5.3, 5.5 en 5.7)	Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van cannabis (ouderrapportage) naar geslacht en leeftijd van het kind (%)
Tabel 5.4: (bij figuur 5.4, 5.6 en 5.8)	Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van cannabis (ouderrapportage) naar cannabisgebruik van scholieren (kindrapportage) en cannabisgebruik van ouders (ouderrapportage) (%)
Tabel 5.5 (bij figuur 5.9):	Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van cannabis (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind, 12 t/m 16 jaar (%)
Tabel 5.6 (bij figuur 5.10):	Vergelijking van ouder- en scholierenrapportage van cannabisgebruik van scholieren naar geslacht en leeftijd van het kind (%)
Tabel 5.7 (bij figuur 5.11):	Vergelijking van ouder- en scholierenrapportage regels van ouders ten aanzien van cannabis naar geslacht en leeftijd van het kind (%)
Tabel 5.8 (bij figuur 5.12):	Trends in opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van cannabis (ouderrapportage) tussen Peilstationsonderzoek 2007 (n=3634), HBSC 2009 (n=2965) en Peilstationsonderzoek 2011 (n=3209) naar leeftijdsgroep van het kind (%)

Tabel 5.1:

Cannabisgebruik ooit in het leven door ouders (ouderrapportage) naar cannabisgebruik van het kind (kindrapportage) (%)

	Totaal	Cannabisgebruik kind ^{1,2}		
		nooit	ooit	wekelijks
Cannabisgebruik moeder	15.5	13.6 ^a	26.0 ^b	27.6 ^b
Cannabisgebruik vader	18.6	16.8 ^a	30.5 ^b	29.8 ^b

¹ Nooit cannabis gebruikt; ooit gebruikt, maar niet in de afgelopen maand;afgelopen maand cannabis gebruikt (kindrapportage)

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

Tabel 5.2:

Cannabisgebruik ooit in het leven door ouders (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind, 12 t/m 16 jaar^{1,2} (%)

	VMBO-b	VMBO-t	HAVO	VWO
Cannabisgebruik moeder	14.2 ^{a,b}	11.3 ^a	15.3 ^{a,b}	19.8 ^b
Cannabisgebruik vader	17.4 ^{a,b}	13.5 ^a	17.1 ^{a,b}	23.7 ^b

¹ Analyses voor kinderen t/m 16 jaar vanwege ongelijke leerjaren tussen de schoolniveaus (zie H2)

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

Tabel 5.3:

Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van cannabis (ouderrapportage) naar geslacht en leeftijd van het kind (%)

	Totaal		Geslacht ¹		Leeftijd ²					
	t/m 18 jaar	<16 jaar	J	M	12	13	14	15	16	17-18
Af en toe cannabis <16 schadelijk ³	-	83.5	84.2	82.9	87.3 ^a	84.6 ^{a,b}	83.8 ^{a,b}	79.0 ^b	-	-
Dagelijks cannabis <16 schadelijk ³	-	99.0	99.0	99.0	99.0	98.9	99.3	98.8	-	-
<i>Regels (kind mag zeker niet...)</i>										
een trekje van een joint	84.9	89.8	85.5	84.4	92.9 ^a	92.3 ^{a,b}	87.9 ^{b,c}	86.7 ^c	74.2 ^d	64.5 ^d
af en toe een joint roken	91.9	94.9	92.1	91.6	96.7 ^a	95.8 ^{a,b}	94.4 ^{a,b}	92.9 ^b	87.1 ^c	76.1 ^d
regelmatig een joint roken	96.2	97.7	96.1	96.3	97.7 ^a	97.9 ^a	97.9 ^a	97.2 ^a	92.5 ^b	90.6 ^b
Verwachte effectiviteit van maatregelen cannabis ⁴	73.4	75.4	72.3	74.6	80.4 ^a	78.2 ^{a,b}	71.3 ^c	72.6 ^{b,c}	71.3 ^{b,c}	61.7 ^c

¹ * = verschil tussen jongens en meisjes significant

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

³ Analyses voor ouders van kinderen < 16 jaar

⁴ % met schaal score (1 t/m 5) > 3,5

Tabel 5.4:

Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van cannabis (ouderrapportage) naar cannabisgebruik van scholieren (kindrapportage) en cannabisgebruik van ouders (ouderrapportage) (%)

	Cannabisgebruik kind ^{1,2}			Cannabisgebruik ouders ³	
	nooit	ooit	recent	nooit	ooit
Af en toe cannabis <16 schadelijk ⁴	84.5 ^a	71.3 ^b	73.2 ^b	86.8	73.4*
Dagelijks cannabis <16 schadelijk ⁴	98.9	100.0	100.0	99.2	98.3
Regels (kind mag zeker geen cannabis gebruiken) ⁵	92.4 ^a	82.0 ^b	76.4 ^b	93.8	80.7*
Verwachte effectiviteit van maatregelen cannabis ⁶	76.3 ^a	60.8 ^b	46.8 ^b	79.4	54.5*

¹ Nooit cannabis gebruikt; ooit gebruikt, maar niet in de afgelopen maand;afgelopen maand cannabis gebruikt (kindrapportage)

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

³ Wel of niet één of meerdere ouders die ooit cannabis hebben gebruikt; * = verschil tussen nooit en ooit gebruikers is significant

⁴ Analyses voor ouders van kinderen < 16 jaar

⁵ % met schaalscore regels (1-5) > 4,5; totale percentage: 90.7 %

⁶ % met schaalscore (1 t/m 5) > 3,5

Tabel 5.5:

Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van cannabis (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind, 12 t/m 16 jaar^{1,2} (%)

	VMBO-b	VMBO-t	HAVO	VWO
Af en toe cannabis <16 schadelijk ³	85.2	86.0	81.9	80.9
Dagelijks cannabis < 16 schadelijk ³	98.7	99.0	99.4	98.8
Regels (kind mag zeker geen cannabis gebruiken) ⁴	95.5 ^a	93.7 ^{a,b}	90.9 ^b	91.7 ^b
Verwachte effectiviteit van maatregelen cannabis ⁵	76.4	74.1	76.0	73.1

¹ Analyses voor kinderen t/m 16 jaar vanwege ongelijke leerjaren tussen de schoolniveaus (zie H2)

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

³ Analyses voor ouders van kinderen < 16 jaar

⁴ % met schaalscore regels (1-5) > 4,5; totale percentage: 92.7 %

⁵ % met schaalscore (1 t/m 5) > 3,5

Tabel 5.6:

Vergelijking van ouder- en scholierenrapportage van cannabisgebruik van scholieren naar geslacht en leeftijd van het kind (%)¹

	Cannabisgebruik kind: ooit in het leven	
	Ouders	Scholieren
Totaal	3.6	13.9*
Jongens	4.3	16.3*
Meisjes	2.8	11.4*
12 jaar	0.0	0.4*
13 jaar	0.1	3.8*
14 jaar	1.0	7.6*
15 jaar	3.5	18.2*
16 jaar	8.4	27.3*
17-18 jaar	14.2	39.7*

¹ * = verschil tussen ouders en scholieren significant

Tabel 5.7:

Vergelijking van ouder- en scholierenrapportage van regels van ouders ten aanzien van cannabis naar geslacht en leeftijd van het kind (%)¹

	Regels (kind mag zeker geen cannabis gebruiken) ²	
	Ouders	Scholieren
Totaal	90.7	88.8
Jongens	91.2	87.8
Meisjes	90.1	89.8
12 jaar	95.7	96.4
13 jaar	95.7	96.3
14 jaar	93.2	93.0
15 jaar	92.2	89.2
16 jaar	84.7	78.1
17-18 jaar	73.7	69.1

¹ * = verschil tussen ouders en scholieren significant

² % met schaalscore regels (1 t/m 5) > 4,5

Tabel 5.8:

Trends in opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van cannabis (ouderrapportage) tussen Peilstationsonderzoek 2007 (n=3634), HBSC 2009 (n=2965) en Peilstationsonderzoek 2011 (n=3209)^{1,2} naar leeftijdsgroep van het kind (%)

	Peil 2007 ³	HBSC 2009	Peil 2011
Af en toe cannabis < 16 schadelijk⁴			
12-13 jaar	82.5 ^a	87.2 ^b	85.7 ^{a,b}
14-15 jaar	78.6 ^a	85.2 ^b	81.4 ^{a,b}
Totaal	80.4 ^a	86.2 ^b	83.5 ^{a,b}
Dagelijks cannabis < 16 schadelijk⁴			
12-13 jaar	99.0	99.4	98.9
14-15 jaar	98.7	99.2	99.1
Totaal	98.8	99.3	99.0
Verwachte effectiviteit van maatregelen cannabis⁵			
12-13 jaar	65.0 ^a	72.8 ^b	79.1 ^c
14-16 jaar	62.7 ^a	69.7 ^{a,b}	71.9 ^b
Totaal	63.7 ^a	71.1 ^b	75.0 ^b

¹ Voor een goede vergelijkbaarheid met eerdere onderzoeken alleen analyses voor ouders van kinderen t/m 16 jaar uit de eerste vier leerjaren

² Verschillende superscripten: verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d).

³ Cijfers uit 2007 kunnen verschillen van eerdere publicaties, omdat de cijfers (net als die van 2009 en 2011) nu gewogen zijn voor de Nederlandse scholieren t/m 16 jaar

⁴ Analyses voor ouders van kinderen < 16 jaar

⁵ % met schaalscore (1 t/m 5) > 3,5

Bijlage Internet

Tabel 6.1 (bij figuur 6.1 en 6.2):	Opvoedgedrag ten aanzien van internet (ouder-rapportage) naar geslacht en leeftijd en van het kind (%)
Tabel 6.2 (bij figuur 6.3):	Opvoedgedrag ten aanzien van internet (ouder-rapportage) naar compulsief internetgebruik van het kind (kindrapportage) (%)
Tabel 6.3 (bij figuur 6.4):	Opvoedgedrag van ouders ten aanzien van internet (ouderrapportage) naar schoolniveau van het kind, 12 t/m 16 jaar (%)
Tabel 6.4 (bij figuur 6.5):	Vergelijking van ouder- en scholierenrapportage van opvoedgedrag ten aanzien van internet naar geslacht en leeftijd van het kind (%)

Tabel 6.1:

Opvattingen en opvoedgedrag ten aanzien van internet (ouderrapportage) naar geslacht en leeftijd van het kind (%)

	Tot	Geslacht ¹		Leeftijd ²						
		J	M	12	13	14	15	16	17-18	
<i>Regels inhoud internet gebruik (kind mag (helemaal) niet ...)</i>										
precies doen waar hij/zij zin in heeft op internet	47.9	47.2	48.6	67.9 ^a	57.8 ^b	50.9 ^c	41.1 ^d	34.5 ^{d,e}	23.6 ^e	
zelf weten welke sites hij/zij bezoekt	46.3	46.2	46.5	66.2 ^a	56.4 ^b	49.9 ^b	40.5 ^c	32.4 ^c	19.9 ^d	
zelf weten met wie hij/ zij contact heeft via internet	50.1	47.5	52.9	70.5 ^a	60.2 ^b	52.8 ^b	44.7 ^c	35.4 ^{c,d}	25.5 ^d	
Reactie op excessief internetgebruik ²	30.9	33.4	28.3*	41.3 ^a	35.2 ^{a,b}	30.3 ^{b,c}	27.5 ^{c,d}	26.3 ^{c,d}	20.8 ^d	
Kwalitatief goede communicatie over internet ²	74.1	73.7	74.4	79.3 ^a	77.7 ^a	73.7 ^{a,b}	70.2 ^b	65.9 ^b	79.9 ^a	

¹ * = verschil tussen jongens en meisjes significant

² % met schaalscore (1-5) > 3,5

Tabel 6.2:

Opvoedgedrag ten aanzien van internet (ouderrapportage) naar compulsief internetgebruik van het kind¹ (kindrapportage) (%)

	Compulsief internetgebruik kind	
	niet	wel
Strengere regels inhoud internet gebruik ²	47.4	49.6
Afkeurende reactie op excessief internetgebruik ³	31.0	27.3
Kwalitatief goede communicatie over internet ³	74.7	57.3*

¹ * = verschil tussen kinderen die wel of niet voldoen aan de criteria voor compulsief internetgebruik is significant

² % met schaalscore regels (1-5) > 3,5; totale percentage: 47.5 %

³ % met schaalscore (1-5) > 3,5

Tabel 6.3:

Opvoedgedrag van ouders ten aanzien van internet (ouderrapportage) naar school-niveau van het kind, 12 t/m 16 jaar^{1,2} (%)

	VMBO-b	VMBO-t	HAVO	VWO
Strenge regels inhoud internet gebruik ³	58.6 ^a	52.6 ^{a,b}	48.9 ^{a,b}	45.7 ^b
Afkeurende reactie op excessief internetgebruik ⁴	28.7	31.7	32.9	34.6
Kwalitatief goede communicatie over internet ⁴	73.3	71.5	74.0	75.8

¹ Analyses voor kinderen t/m 16 jaar vanwege ongelijke leerjaren tussen de schoolniveaus (zie H2)

² Verschillende superscripten : verschillen tussen de groepen significant (zie H2, Tabel 2d)

³ % met schaalscore (1-5) > 3,5; totale percentage: 50.9 %

⁴ % met schaalscore (1-5) > 3,5

Tabel 6.4:

Vergelijking van ouder- en scholierenrapportage van opvoedgedrag ten aanzien van internet naar geslacht en leeftijd van het kind (%)¹

	Strenge regels inhoud internet gebruik ²		Afkeurende reactie op excessief internetgebruik ²	
	Ouders	Scholieren	Ouders	Scholieren
Totaal	47.5	20.9*	30.9	15.4*
Jongens	46.6	16.2*	33.4	15.0*
Meisjes	48.4	25.9*	28.3	15.8*
12 jaar	68.6	41.1*	41.3	25.7*
13 jaar	58.5	33.1*	35.2	18.6*
14 jaar	51.3	20.6*	30.3	13.0*
15 jaar	41.1	11.1*	27.5	13.1*
16 jaar	31.8	7.7*	26.3	11.1*
17-18 jaar	20.8	5.4*	20.8	9.2*

¹ * = verschil tussen ouders en scholieren significant

² % met schaalscore (1 t/m 5) > 3,5

Dit rapport bevat gegevens over de opvoeding van ouders ten aanzien van roken, alcohol, cannabis en internet. U kunt hierin lezen hoe de opvattingen en het opvoedgedrag van ouders samenhangen met het risicogedrag van jongeren en wat de ontwikkelingen hierin zijn in de periode 2007-2009-2011.

Het rapport behandelt o.a. de volgende vragen:

- Zijn ouders tussen 2007 en 2011 strenger geworden ten aanzien van roken en alcoholgebruik door hun kinderen?
- Hangt het middelengebruik van ouders samen met het middelengebruik van jongeren?
- Verschilt het opvoedgedrag van ouders van kinderen op het VMBO van dat van ouders van kinderen op het VWO?
- Zijn ouders goed op de hoogte van het roken, alcohol- en cannabisgebruik van hun kinderen?
- Stellen ouders wel regels ten aanzien van internetgebruik door hun kinderen?
- Is er een verband tussen het opvoedgedrag van ouders en het roken, alcohol-, cannabis- en internetgebruik van hun kinderen?

Aan dit onderzoek deden bijna 3700 ouders mee. De gegevens zijn gekoppeld aan het Peilstationsonderzoek Scholieren; een landelijk representatief onderzoek onder scholieren dat sinds 1984 vierjaarlijks wordt uitgevoerd. Het onderzoek is gefinancierd door het ministerie van WVS en uitgevoerd door het Trimbos-instituut in samenwerking met GGD'en.